

§ 1 Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält Andrea Törnестam som suppleant i EU-nämnden.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i EU-nämnden

Andrea Törnестam (S)

§ 2 Anmälan om ordförande i utskott

Talmannen anmälde att *Erik Ezelius* (S) valts till ordförande i skatteutskottet från och med den 16 juni.

§ 3 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:

RiR 2022:16 Regeringens underlag till riksdagen under pandemin – extra ändringsbudgetar 2020 och 2021

§ 4 Anmälan om avskrivning av proposition

Talmannen meddelade att han den 16 juni avskrivit prop. 2021/22:253 *Extra ändringsbudget för 2022 – Retroaktivt sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk.*

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2021/22:257 och 260 till socialutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
2021/22:AU15 Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten
2021/22:AU14 Genomförande av balansdirektivet

Socialutskottets betänkande
2021/22:SoU35 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

Utbildningsutskottets betänkande
2021/22:UbU27 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Trafikutskottets betänkande
2021/22:TU19 Trafiksäkerhet

Justitieutskottets betänkanden
2021/22:JuU33 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen
2021/22:JuU34 Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter
2021/22:JuU41 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar
2021/22:JuU42 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2021/22:SfU31 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

*Riksrevisionens
rapport om svenskt
bistånd till multilaterala
organisationer*

§ 7 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU8
Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer (skr. 2021/22:144)
föredrogs.

Anf. 1 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! I dag debatterar vi Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer, och jag vill börja med att yrka bifall till Moderaternas reservation 1.

Sveriges engagemang i världen har historiskt haft stor betydelse för många människor. Och jag tror att många står bakom principen att Sverige ska ta ansvar och göra vad vi kan för människor i nöd. Om de senaste åren har lärt oss någonting är det att världen inte blir tryggare utan alltmer oförsäglich och osäker. Samtidigt tror jag att många ställer sig frågan om vi faktiskt har koll på pengarna. Enligt många granskningar, inklusive den vi debatterar i dag, är svaret på frågan nej.

Riksrevisionen har granskat regeringens och Sidas arbete med biståndspengarna som går till multilaterala organisationer. Riksrevisionen har inte tittat på resultat eller utfall från dessa pengar utan på hur regeringen och Sida arbetar med utbetalningarna. De har då funnit flera allvarliga systematiska brister.

Granskningen visar att det saknas tydligt formulerade mål i de strategier som styr det kärnstöd som regeringen beslutar om. Man har också funnit att det inte görs några systematiska, dokumenterade uppföljningar av resultat eller hur kärnstöden bidrar till de svenska biståndsmålen.

Granskningen visar också att regeringens beslut, och underlagen från Utrikesdepartementet, saknar information om vad som varit avgörande för vilka organisationer som ska få kärnstöd – och hur mycket pengar de ska få. Det görs heller inga riskanalyser och framgår inte vilka styrkor och svagheter som vägts in i beslut om vart pengarna ska gå.

Sidas hantering anses i huvudsak vara ändamålsenligt utformad, men regeringen och UD behöver avsevärd förbättring.

Herr talman! Det här är allvarlig kritik. Sverige lägger årligen stora summor pengar på bistånd till multilaterala organisationer, som FN och Världsbanken.

Totalt är det fråga om 27,2 miljarder, alltså ungefär hälften av det svenska biståndet. Och mer än hälften av det, 16 miljarder, är icke öronmärkt så kallat kärnstöd.

Det är denna summa som regeringen fattar beslut om, och det är denna summa som det alltså inte finns tydligt formulerade mål om, som det inte görs några riskanalyser om, som inte följs upp och som nu kritiserar av Riksrevisionen. 16 miljarder!

”Det är redan från början en svår uppgift att följa hur svenska biståndspengar bidrar till de multilaterala organisationernas resultat. Det gäller särskilt kärnstödet. Just därför är det viktigt med väl underbyggda beslut och ändamålsenliga uppföljningar. Tydliga mål och god uppföljning bidrar till effektivitet.” Detta säger riksrevisor Helena Lindberg.

Svenskt bistånd har både höjts till skyarna och kritiserats hårt flera gånger om. Men bara för att vissa delar är bra gör de inte kritiken mindre befogad. Jag kan lyfta fram flera exempel, för tydlighetens skull.

SVT:s *Uppdrag granskning* 2016 avslöjade att ett korrupt bondekooperativ i Zambia förskingrat upp till 30 miljoner kronor från Sida. Eller när EBA kritiserade det svenska biståndet till Tanzania. Det svenska biståndet visade sig bara ha marginellt, om alls, bidragit till fattigdomsreduceringen i landet och i stället skapat ett biståndsberoende. 50 år och 50 miljarder svenska kronor senare – och vi debatterar fortfarande om det svenska biståndet behöver ett omtag.

Vidare har Riksrevisionen kommit med ett antal rapporter bara den senaste tiden som visar på betydande systembrister.

Riksrevisionens *Vem, hur och varför* är den senaste rapporten som visar på att det inte går att följa Sidas val av samarbetspartner och på ett behov av tydlighet och fokusering. Varje år förmedlar Sida flera miljarder i internationellt bistånd. År 2020 var det 26,2 miljarder kronor, och den största delen går till utomstående partner som alltså inte går att följa.

Riksrevisionens granskning av Sidas garantiinstrument visade att trots att ledningen säger att man prioriterar användningen av instrumentet känner medarbetarna på plats en press på sig att hellre göra stora utbetalningar. Kostnadseffektivitet ses som en utmaning. Det är inte okej.

Garantiinstrumentet är ett fantastiskt verktyg som bör användas i mycket högre utsträckning! Agenda 2030 är i mångt och mycket en tillväxtagenda, och ämnar vi nå målen måste vi också börja tänka utifrån det perspektivet. Det innebär att på riktigt prioritera satsningar som bidrar till tillväxt och en utvecklingspolitik som har som mål att länderna ska kunna stå på egna ben. From aid to trade måste bli utgångspunkten.

Men nu debatterar vi Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer. Det är en annan rapport som kommit med hård och berättigad kritik. 16 miljarder kronor är ingen struntsomma. Det är 16 miljarder av skattebetalarnas pengar som inte har tydliga mål och som inte följs upp. Är det rimligt?

Det är viktigt att konstatera att det traditionella biståndet endast är ett verktyg av många för att bekämpa fattigdom och förtryck. Sverige är och ska vara en stark röst i världen för mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokrati och rättsstatens principer. Det finns många sätt, utöver det traditionella biståndet, för Sverige att försvara och främja våra värderingar och principer i utlandet.

Vi ser i dag hur andra stater, med intressen och värderingar som skiljer sig från våra, försöker stärka sitt globala inflytande. Dels skapas nya multilaterala samarbeten utanför de etablerade organisationerna, dels ökar auktoritära stater sitt engagemang i olika FN-organ.

Utvecklingen riskerar att få negativa konsekvenser för internationellt samarbete såväl som för Sveriges förmåga att vara med och forma normer och standarder, vilket är avgörande för vårt lands välbefinnande.

Sverige har en lång historia av globalt engagemang, inte minst genom FN-systemet. I regeringens resultatskrivelse om utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd genom multilaterala organisationer som lämnades till riksdagen våren 2020 konstaterades att FN-systemet består av över 200 organisationer och att Sverige är en av de större givarna till ett flertal av dessa organisationer.

Ett välfungerande utvecklingssamarbete och ett framgångsrikt svenskt engagemang i de multilaterala organisationerna förutsätter ett strategiskt och samlat förhållningssätt som tar sin utgångspunkt i våra politiska prioriteringar.

Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer visar på motsatsen – ett spretigt och ogenomtänkt förhållningssätt utan tydliga mål, uppföljningar eller riskanalyser. Jag ställer frågan igen: Är det rimligt?

Moderaterna anser att Sverige bör strategiskt fokusera det multilaterala biståndet till ett fåtal organisationer utifrån svenska prioriteringar. De multilaterala organisationer som Sverige ger stöd till ska vara organisationer där Sverige har god kontroll och inflytande. I egenskap av stor givare till

internationella organisationer måste Sverige kunna ställa krav för att värna sina intressen i en alltmer oförutsägbar värld.

Herr talman! Sverige och Norden har någonting unikt att erbjuda. Det är tydligt när man hör hur diskussionerna går i många av de multilaterala organisationerna. När jag befann mig i FN i New York fick jag höra att det pågår en ständig dragkamp om de mänskliga rättigheterna. Våra gemensamma värderingar om mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet och rättsstatens principer är någonting alldeles särskilt. Här är det självklart, men globalt kan det anses vara unikt.

Det måste därför utan tvivel vara så att vi aldrig får hamna i en position där vi åker med i baksätet på den enorma FN-bilen, utan det måste vara vi som styr. Där Sverige bidrar med stora summor pengar ska vi också ha stort inflytande och engagemang.

Herr talman! Jag stannar där och ser fram emot en spänstig debatt.

Anf. 2 MATS NORDBERG (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag svenskt bistånd via multilaterala organisationer, baserat på en färsk rapport från Riksrevisionen.

Jag vill först yrka bifall till vår reservation nummer 2, som sammanfattar våra synpunkter i det här ämnet och den följdmotion vi skrivit till Riksrevisionens rapport.

Sverigedemokraterna vill sedan många år liksom Riksrevisionen att regeringen noggrannare ska analysera i hur hög grad organisationer som får kärnstöd från Sverige faktiskt uppfyller de mål som vi har satt upp för vårt bistånd. Regeringen måste också kunna dra slutsatser av sådana uppföljningar och som konsekvens minska eller avsluta kärnstödet till organisationer som inte uppfyller dessa mål.

Regeringen måste även ställa höga krav på att organisationer som får kärnstöd från Sverige är tillräckligt transparenta med kostnader såsom arvoden och ersättningar, internt men också i fråga om deras partner ute i biståndsländerna. Där rör det sig ofta om NGO:er av olika slag.

Jag vill bara säga att här hemma tror många att NGO:er alltid är ideella organisationer drivna av höga etiska mål av ett eller annat slag. I många fall handlar det dock om från ländernas regeringar mer eller mindre fristående konsultföretag i vad vi kan kalla biståndsbranschen. Jag vill nämna detta eftersom jag upplever att det finns en lite väl idealistisk och i värsta fall godtrogen syn på det som har etiketten NGO. En sådan syn är inte alltid befogad. Det är därför viktigt att också NGO:ers verksamhet och kostnader redovisas och följs upp noggrant.

Naturligtvis finns det många väldigt väl fungerande NGO:er som verkligen är ideella. Jag skulle särskilt vilja framhålla kyrkornas verksamhet, som väldigt ofta har låga overheadkostnader men gör ett väldigt stort arbete på frivillig basis.

Antalet FN-organisationer och även till FN knutna fonder såsom Green Climate Fund och Global Environment Facility – det finns många – har växt under lång tid. Det här är knappast effektivt. Det riskerar att leda till väldigt höga overheadkostnader och faktiskt också till rent dubbelarbete.

Visst, FN-organisationerna håller generellt mycket hög kvalitet, men de har också mycket höga löner och kostnader. Sverige bör därför verka för sammanslagningar av FN-organisationer och av internationella fonder kopplade till FN.

Dessutom behöver inte Sverige samarbeta med alla FN-organisationer och fonder. Som föregående talare sa skänker vi pengar och är bland de största givarna till ett väldigt stort antal av dem. Om vi i stället koncentrerade oss på ett mindre antal skulle det minska arbetsbördan här hemma och låta oss lägga mer tid på ett närmare samarbete med dem vi fokuserar på. På det sättet skulle vi få bättre kontroll över hur pengarna används och större möjlighet till inflytande.

Generellt sett vill Sverigedemokraterna att biståndet fokuseras på såväl färre länder som färre temaområden och färre organisationer.

Vi vill även att en större andel av biståndsprojekten bedrivs som bilaterala projekt, vilket är lite av motsatsen till det vi pratar om i dag. På det sättet kan vi upprätthålla den höga kompetensen hos svenska experter, och det behöver vi om vi ska kunna satsa på rätt projekt med de internationella organisationerna och vara någorlunda säkra på att våra skattebetalares pengar gör nytta där. Vi kan också på det sättet bedriva bistånd själva inom områden där Sverige har erkänt hög kompetens, exempelvis beträffande energi och skog.

Biståndet måste till sin natur till stor del vara katastrofbistånd. Det finns alltid krig och kriser där människors liv är i fara och där akut hjälp behövs. Men de fattigaste länderna kan inte utvecklas om de är permanent biståndsberoende och bara får upprätthållande stöd.

Om dessa länder inte kan komma igång med att utveckla produkter som kan exporteras och om de inte deltar i internationell handel kommer deras fattigaste medborgare att förbli extremt fattiga. Det räcker inte med bistånd till exempelvis appar för kvinnliga, eller för den delen manliga, småföretagare. Det behövs också sådant som vägar och stabil elförsörjning för att producerande företag ska kunna etablera sig, producera för export och möta kundernas krav på hög kvalitet och jämn leverans.

Herr talman! I Sverige kritiserar vi ofta Kina för att ha ett egenintresse i att ge bistånd till just tung infrastruktur av olika slag. Men det är kanske dags att inse att Kina ofta välkomnas av mottagarländerna just för att Kina erbjuder hjälp med de här sakerna.

Biståndet måste vara hjälp till självhjälp, med målet att det en vacker dag knappt alls ska behövas längre. Vi ska inte bidra till hållbar fattigdom. Vi ska bidra till hållbar utveckling.

Föregående talare sa också att garantiverksamheten är ett effektivt verktyg. Vi går alltså in som garantier för att olika länder och projekt ska få låna pengar. Det är effektivt, förutsatt att de här projekten håll under noggrann kontroll och att vi går in i garantiverksamheten i projekt där vi själva har stor kompetens.

Anf. 3 MAGNUS EK (C):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till vår reservation 3 under punkt 1.

Herr talmannen kan bekräfta att om jag inte gör det innan jag ger mig hän finns det en överhängande risk att jag glömmer det. Det har hänt förut.

Vi debatterar som sagt Sveriges bistånd till multilaterala organisationer och vår finansiering av multilaterala organisationer. Det här är ett ämne som jag tror förtjänar att debatteras mer, för Sverige är och ska vara en stark och trygg givare och en stark och trygg part i att bistå och hjälpa till att bygga upp det multilaterala systemet.

Om det här finns det, tror jag, i grunden ganska stor samsyn här i kam-maren och i Sverige i stort. Vi som ett litet land vet vikten av ett starkt, robust och tryggt multilateralt system. Vi vet att om vi ska klara av att bygga frihet men också säkerhet och trygghet i världen måste det finnas former för att samarbeta kring de frågorna, och det måste finnas styrka i systemet som ska bygga upp detta.

Precis som ledamoten Storckenfeldt var inne på i sitt anförande är vi tyvärr i ett läge där det här undergrävs. Det undergrävs på grund av bris-tande vilja från andra länder att backa upp det multilaterala systemet.

Tyvärr har det gått så långt att vi är i ett läge där det finns stater och krafter som aktivt försöker undergräva eller kapa det multilaterala syste-met.

Det här är något som vi i riksdagens utrikesutskott tydligt slog fast i vårt betänkande om Sveriges Kinapolitik. Det är ett exempel där vi har slagit fast detta. Där uttryckte vi för första gången att den kinesiska led-ningen ser sig som engagerad i en systemkonflikt mellan sitt auktoritära system och de fria, demokratiska rättsstaterna i Sverige och Europa, som vi vill värna. Detta påverkar också det multilaterala systemet i stort.

Den andra grunden är att vi tyvärr har varit lite för okritiska när vi har tagit oss an denna uppgift. Här kan det låta som att jag är lite självmotsäg-ande, herr talman, men jag ska försöka att göra det tydligt vad jag och Centerpartiet menar. Det är självklart att vi ska vara med och starkt bidra till, bygga upp och bygga vidare på det multilaterala systemet. Men det är inte det enda verktyg vi har för att verka för en fri, fredlig och trygg värld.

Vi har ibland, framför allt när det gäller bistånds- och utvecklingspoli-tiken, lite för okritiskt skickat in finansiering i det multilaterala systemet på bekostnad av det vi gör bilateralt eller via svenska organisationer, i di-rekt partnerskap med andra länder och organisationer i andra länder. Det handlar om det multilaterala kontra det bilaterala.

Detta, herr talman, är en grund i Centerpartiets utvecklingspolitik. Vi vill uppvärdera det bilaterala arbetet.

Låt mig ge ett exempel på hur det jag försöker beskriva kan se ut. Vi har under lång tid haft en diskussion i den svenska politiken om förvalt-ningskronan och förvaltningsanslagen. Vi vill inte att den andel av kostna-den som går till ren förvaltning, till lönerna för de tjänstemän som ska ad-ministrera detta arbete, ska bli alltför stor i förhållande till det som gör praktisk nytta ute på marken.

Detta är i grunden en väldigt sund ambition. Jag tror att alla kan förstå den och att de flesta kan skriva under på den. Men den har lett till en pro-blematik som handlar om att vi har velat minska förvaltningskostnaderna i det bilaterala arbetet så mycket att vi har tappat effekt.

Även om jag som liberal har väldigt svårt för byråkrati har byråkratin sin roll. Det är den som ger grunden för att vi sedan ska kunna utföra ett effektivt arbete. När vi har låtit den administrativa sidan i det bilaterala arbetet förtvina lite för mycket har vi också tappat i effekt.

Samtidigt har vi inte ställt samma krav när det gäller den finansiering som vi skickar in i det multilaterala systemet. Där kan man ha förvaltnings-utgifter som är markant högre än i det bilaterala arbetet. Men ändå låter vi okritiskt finansiering gå in där.

Detta tror vi att vi måste komma till rätta med. Vi tror att lösningen är att i högre grad konkurrensutsätta och jämföra utförandet av utvecklingspolitiken. När vi skickar in en krona eller en summa pengar i utvecklingspolitiken och utvecklingsarbetet behöver det oftare ske en utvärdering av vem som kan förvalta den kronan bäst och få bäst utvecklingsresultat. Det är detta som bör vara fokuset, snarare än vilka som har högst eller lägst förvaltningskostnader: vilka som lyckas göra mest nytta.

Det här är inte lätt, herr talman. Men det gläder mig att se att detta, även om vi inte har kommit dit Centerpartiet skulle vilja, för första gången finns med i regleringsbrevet till Sida och i deras strategidokument. Det tror jag är en ganska sund utveckling, herr talman, för det innebär att vi i stället för att fundera på om vi ska arbeta bilateralt eller multilateralt funderar på vem som får mest effekt.

Det är precis detta jag försöker uttrycka i en av de reservationer som jag har yrkat bifall till här i dag: att vi ska jämföra vem som får mest pang för pengarna, på ren svenska.

Den andra delen handlar om hur vi ser på det multilaterala systemet. Vi har alltför ofta sett detta som en enda stor helhet, och lägger vi in en krona någonstans i systemet är det av godo. Vi behöver ha en mer kritisk hållning också till vilka som levererar mest och får mest effekt, mest pang för pengarna, inom det multilaterala systemet.

Det kan låta radikalt, herr talman. Men i någon utsträckning gör vi redan detta i dag. Vi finansierar vissa organisationer starkare för att vi ser att de får stark effekt eller för att vi vet att andra stater inte kommer att gå in med stöd. Det här är något som jag helt enkelt tycker att vi bör erkänna, utveckla och tänka mer kritiskt, nyanserat och grundligt kring.

Ta till exempel en organisation som UN Women. Jag tror att alla här inne tycker att de gör ett gott arbete och att stödet till dem är en del av det multilaterala stödet som har ett gott syfte. Vi vet också att vi, om inte den svenska finansieringen funnits, hade fått in mindre stöd till den organisationen, och vi hade fått ett mer riktat stöd som vridits utifrån andra länders intressen. Då är det av stor vikt att Sverige är med och ger ett starkt stöd och att vi vågar ge ett starkt så kallat kärnstöd i stället för öronmärkt stöd.

Här blir resonemanget återigen lite komplicerat, herr talman – jag vet det. Men detta är också ett sätt att ställa krav och styra lite mjukare och klokare i den riktning vi vill se. Det gör vi inte genom att, som vissa länder, gå in med en stor andel riktat, öronmärkt stöd utan genom att behålla kärnstödet men på rätt ställen och till rätt organisationer i det multilaterala systemet.

Vi kan ibland behöva öronmärka vårt stöd, när vi inte är säkra på att kärnstödet tillräckligt tydligt uppnår de syften vi vill eftersträva i det multilaterala systemet. Kalla det för ett upplyst egenintresse, herr talman! Men det här blir ett sätt att bibehålla det som är värdefullt och ofta tas upp som ett starkt värde med Sveriges inspel: Vi vågar satsa på kärnstödet och ser till att man har de grundläggande förutsättningarna att verka som multilateral organisation, samtidigt som vi är tydliga med i vilken riktning vi vill att det multilaterala systemet ska gå.

Efter detta ganska invecklade och krångliga men – tro mig! – passionerade anförande vill jag använda mina sista sekunder, eftersom det här är min sista debatt i utrikesutskottets hägn, till att tacka kollegorna, utskottskansliet och alla de människor inom och utanför politiken, i Sverige och

andra länder, som vi har fått jobba med den här mandatperioden. Jag är oerhört stolt över att jag under några få, korta år, tillsammans med denna kammare, fått verka för en bättre, friare, fredligare, tryggare och säkrare värld. Jag önskar er lycka till i det fortsatta arbetet!
(Applåder)

Anf. 4 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Tack, Magnus Ek, för ett engagerat anförande! Jag och ledamoten är överens om att Sverige bör stärka sitt engagemang i EU för att vi gemensamt ska kunna få genomslag i större instanser som FN. I våra motioner använder vi lite olika ord, men grunden är ändå densamma. Ett starkt svenskt engagemang i EU är en förutsättning för att nå genomslag i FN, inte minst i frågor som rör mänskliga rättigheter, jämställdhet, demokrati och rättsstatens principer. Många av dessa områden är på tillbakagång just nu, och det pågår ständiga kamper kring dem i FN-systemet. Här tror jag att Sverige kan göra mer.

Min sista fråga i Sveriges riksdags kammare till ledamoten Magnus Ek är därför: Hur anser ledamoten att Sverige kan stärka sin roll i EU för att få genomslag för liberala värderingar internationellt?

Anf. 5 MAGNUS EK (C) replik:

Herr talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för repliken! Du vet hur mycket jag tycker om replikskiften och lite levande debatt här i kammaren. Det är skönt att få avsluta på det viset.

Ledamoten har helt rätt i att vi ofta har en debatt om finansieringen och omfattningen av det svenska statliga bidraget till utvecklingspolitiken. Men vi diskuterar alltför sällan innehållet och hur vi förstärker detta. Där tror jag att ledamoten Storckenfeldt har skjutit in sig precis rätt i sin replik. Vi behöver fundera på hur vi mer kan använda EU som ett verktyg för vårt vidare engagemang ute i världen.

Vi har resonerat en hel del om detta, liksom Moderaterna har gjort i sina motioner på detta område. Jag tror att vi förutom att göra det vi ofta talar om när vi diskuterar EU-politiken – försöka få upp värderingar på bordet och låta EU vara en värderingsstyrd union som fortsätter att föra värderingar om demokrati och rättsstat ut i världen – också behöver vara en mer drivande kraft när det gäller hur EU:s bidrag till utvecklingspolitiken utvecklas.

Vi har konkretiserat detta genom att säga att även EU bör fokusera sin utvecklingspolitik och sedan låta medlemsstaterna på ett tydligare sätt bära vidare det de själva fokuserar på. Det här är inte lätt. Men om vi kollar på till exempel vårt eget land ser vi att vi har vissa styrkor som andra EU-länder kanske inte har. Vi fokuserar starkt på vissa frågor som andra EU-länder kanske inte fokuserar på. Låt oss då arbeta starkt för dem och oftare bli utförare av EU:s bidrag till utvecklingspolitiken.

När det gäller det multilaterala systemet tror jag att vi behöver tänka lika strategiskt från EU:s sida som jag tycker att vi bör göra från Sveriges. Vi ska inte vara fega när det gäller att ha utsända på så många ställen som möjligt i det multilaterala systemet. Om vi ska få de resultat vi vill se och om vi vill att systemet ska genomsyras av de värderingar som vi bär med oss behöver vi också ha utförare som tar med sig dem in.

Vi vill alltså se fler svenskar och fler européer med tydligare uppdrag och en stark och sammanhållen strategi från medlemsstatsnivån, via EU och in i det multilaterala systemet.

Anf. 6 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Detta blir mitt sista replikskifte med Magnus Ek. För det vill jag be om ursäkt, för det är också, tror jag, min första replik på Magnus Ek. Jag vet ju hur mycket han tycker om replikskiften, så jag förstår inte att jag inte utnyttjat denna möjlighet tidigare. Men nu är vi här.

Magnus Ek har nu gjort lumpen för samhället, och det är dags att vända hem till gården. Jag vill tacka honom för hans genuina engagemang, för biståndet behöver engagerade människor som bryr sig på djupet. Det har jag utan tvekan känt att Magnus har bidragit med.

Att sitta i riksdagen är ett av de finaste uppdragen man kan få, precis som talmannen sa här i veckan, och att sitta i utrikesutskottet är något alldeles särskilt. Vi har ofta långa möten och diskuterar stora frågor, frågor som verkligen får en att känna tyngden av det uppdrag man fått förtroendet att utföra.

Men utrikesutskottet har också en annan dimension. Vi har oftast väldigt god stämning oss emellan. Det är en samling människor som brinner för att göra världen till en bättre plats och som är rungande överens om frågor som mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet och rättsstatens principer.

Jag upplever att Magnus Ek har lämnat ett avtryck, inte bara i riksdagens protokoll, utan hos många av oss som har fått möjligheten att lära känna honom. Stort tack, Magnus Ek, för din samhällstjänst, och tack för att all kunskap, glädje och engagemang som du bidrar med!

Anf. 7 MAGNUS EK (C) replik:

Herr talman! Ledamoten Storckenfeldt vet att jag har sagt att jag likasom inte får tillåta mig själv att bli sentimental innan den 11 september, för då kommer jag att stanna av alldeles för mycket. Men vi får väl göra ett undantag här i kammaren i dag.

Det är ett fantastiskt uppdrag som vi bär. Vi är verkligen privilegierade som får vara med och vara en del av det här arbetet. Vi vet också att det frestar på. Man lever och andas arbetet för en bättre värld. Det är underbart, men det är också krävande.

Jag har gjort det sedan jag var rätt ung; vissa skulle säga orimligt ung. Det är helt rätt för min del att kliva vidare, växa vidare och göra andra saker i livet. Men även om det är helt rätt kommer det dagar och stunder när man har oerhört dåligt samvete. Det tror jag att många som avslutar sin tid här kan känna. Hur kan man sluta när det finns så mycket kvar att göra? Det finns ju så mycket som behöver bli bättre och rättas till i världen, och det finns folk som verkligen behöver det stöd och den hjälp vi kan ge. Hur i hela friden ska man kunna gå från att göra det?

Att beskriva det som en samhällsplikt kanske låter konstigt för dem som inte har haft uppdraget, men det är väl funnet, och vi får väl se om jag har gjort min plikt hittills. Jag har tillsammans med er andra här inne försökt att göra den plikten och bidra. Jag kommer att gå vidare med mitt dåliga samvete men med en lättnad inför att göra annat, en lättnad att det är andra som får ta de där långa mötena.

Jag tillåter mig att göra något som jag sällan gör här, nämligen att låta tron lysa igenom lite: Ni ska veta att det inte bara är minnen och tacksamhet jag bär med mig – jag kommer också att tänka på er, och ni kommer att vara med mig i mina böner. Lycka till och tack för allt!
(Applåder)

Anf. 8 YASMINE POSIO (V):

Herr talman! Det finns en lång historia av starka relationer mellan Sverige och FN med dess institutioner samt en hög tilltro till deras förmåga att bedriva utvecklingsarbete. Det multilaterala samarbetet och biståndet utmanas av nationalistiska och reaktionära strömningar runt om i världen. Sverige har en viktig roll att tillsammans med dem som tror på en multilateral världsordning motarbeta denna utveckling, samtidigt som vi inte får blunda för bristerna inom organisationerna.

Det multilaterala biståndet är beroende av medlemsstaternas bidrag. Under senare år har flera fonder och program fått mindre pengar till kärnverksamheten eftersom medlemsländerna tenderat att i stället öronmärka bidrag till utvalda projekt eller länder där givaren har nationella intressen. Det försvårar FN:s långsiktiga insatser för social och ekonomisk utveckling.

Trenden att villkora stödet till FN genom öronmärkta projekt behöver vändas. Kärnstödet behövs för att det multilaterala biståndet ska kunna bedrivas långsiktigt och effektivt. Det behövs även när det uppstår oväntade situationer där snabb omställning är nödvändig, vilket inte minst pandemin och Rysslands invasion av Ukraina har visat. Kärnstöd är dessutom mer demokratiskt eftersom organens beslutsfattande församlingar då styr över budgetarna och inte de länder som betalar mest.

Självklart ska regeringen och Sida hela tiden söka vägar för att förbättra sitt arbete och träffsäkerheten med biståndet. Därför välkomnar jag Riksrevisionens rapport, som sett några förbättringsområden som jag förväntar mig att både regeringen och Sida hör sammar. Samtidigt hoppas jag att inte andra partier ser detta som en anledning att minska biståndet eftersom minskade resurser absolut inte kommer att innebära mer utveckling.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 4.

Även om inte bistånd allena räcker för att få till en rättvis värld där alla människor får de mänskliga rättigheterna tillgodosedda är biståndet oerhört viktigt för att komma en bit på vägen till att nå målen med Agenda 2030.

Det är dessutom vår skyldighet som ett land som delvis byggt våra rikedomar på andra länders bekostnad att stötta låg- och medelinkomstländers utveckling mot mer rättvisa och välmående samhällen.

Redan före pandemin såg vi hur länder började röra sig i alltmer konservativ, patriarkal och auktoritär riktning och hur människor fick allt svårare att få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Efter en period med förbättringar i världen började antalet fattiga och hungriga att öka liksom antalet flyktingar, med allt som ett liv på flykt innebär i form av minskade inkomster, sämre hälsa, färre barn i utbildning och fler flickor som gifts bort.

Allt detta förstärktes under pandemin, och vi har fått otaliga rapporter om hur människors fri- och rättigheter inskränktes, hur fler kvinnor och flickor utsattes för våld och sexuella övergrepp, hur inkomsterna minskade kraftigt och hur tillgången till skola och vård försämrades.

Detta skedde i alla länder men slog mycket hårdare mot de allra fattigaste. Sedan Ryssland anföll Ukraina har läget förvärrats än mer. Livsmedelskrisen detta medför kommer att drabba många. På detta har vi klimatförändringen som orsak till försämringarna i världen. Dessa försämringar kommer att eskalera i snabb takt om vi inte på allvar tar tag i klimatkrisen.

Herr talman! Biståndet är viktigt och gör skillnad, och Sverige är erkänt duktiga på bistånd. Det har bekräftats varje gång jag träffat parlament, organisationer och människor som mottagit vårt bistånd och av olika undersökningar, såsom den av OECD-Dac 2019.

Jag står stolt upp för att minst 1 procent av bni ska avsättas till att nå en rättvis värld där alla får sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Dessutom bör i enlighet med Parisavtalet ytterligare additionella medel till klimatbistånd budgeteras.

Dock brister regeringen i att i målkonflikter inte låta Agenda 2030 väga tyngre än att använda bistånd till att exempelvis hindra flyktingar från att ta sig från Turkiet till EU-länder, kräva att Afghanistan ska ta emot dem som Migrationsverket inte gett uppehållstillstånd eller, som nu, göra oför-svarbara avräkningar.

Under flera år har jag yrkat att Sverige ska verka för att stryka skrivningar i OECD-Dacs regelverk som tillåter att biståndspengar används för skuldavskrivningar, utländska studenter vid högskolor i givarländerna och flyktingmottagande. Tyvärr har regeringen inte hört sammat detta, och nu står vi här med regeringens beslut om skamligt höga avräkningar. Sverige kommer att bli det land i OECD som tar störst andel av utvecklingsbiståndet till kostnader för flyktingmottagande.

Det största mottagarlandet för utvecklingsbistånd från Sverige är numera Sverige. Detta i en tid då de flesta av ledarna i de olika FN-organen, inklusive FN:s generalsekreterare António Guterres, uppmanat länder att inte göra avräkningar för flyktingmottagning. Detta i en tid när omvärldens behov av en rättvis, jämlik och jämställd värld är större än på länge. Detta i en tid när vår solidaritet behövs som allra mest.

Herr talman! För oss i Vänsterpartiet är det självklart att vi ska ta emot flyktingar från Ukraina, och precis som vi vänsterpartister alltid ställt upp konkret för flyktingar som kommer till Sverige gör vi det för dem som kommer från Ukraina.

Däremot är det osolidariskt och osmakligt att ta flera miljarder från tidigare aviserade anslag när regeringen ger skatteavdrag för att människor med pengar inte ska behöva betala fullt pris för att få sina våningar städade eller få schäslongen från Svenskt Tenn ihopmonterad, speciellt när finansministern själv slagit fast att svensk ekonomi är motståndskraftig tack vare starka offentliga finanser. Dessa avräkningar kommer att få förödande konsekvenser för de allra mest behövande i världen men även för Sveriges anseende i biståndsvärlden.

Från att ha varit ett land att lita på har vi nu alltså brutit en massa ingångna avtal och dessutom legitimerat andra länder att göra likadant. De senaste månaderna har jag haft svårt att vara stolt över svensk biståndspolitik.

Herr talman! Inte trodde jag, som liten tjej på Hisingen, att jag en dag skulle få den stora ynnesten att bli riksdagsledamot. Det har varit tuffa, lärorika och fantastiska fem år. Men i vintras tog jag beslutet att inte ställa upp för omval för att i stället ge mig ut på nya äventyr. Detta är alltså min sista debatt. Därför vill jag ta tillfället i akt att tacka de fantastiska människor jag mött under mina fem år som riksdagsledamot.

Jag märker att min beräknade talartid är uppnådd, men jag tänker gå emot mina duktiga flickinstinkter och ägna mig åt lite civil olydnad under denna sista debatt.

Jag vill börja med att tacka alla de organisationer som på olika sätt arbetar med mänskliga rättigheter och som sett till att jag hållit mig på tårna. Utan er hade det varit svårt att utveckla politiken.

Jag har ju ett lite krångligt namn, så jag vill passa på att tacka talmännen, som nästan alltid lyckats uttala det rätt.

Jag vill även tacka utrikesutskottets kansli, som med integritet och gedigen kunskap bistått mig när jag undrat över något eller behövt bli påmind om saker. Riksdagens internationella kansli har varit guld värt i mitt uppdrag som ledamot i OSSE-delegationen.

Givetvis måste jag skicka ett stort tack till all personal i riksdagen som sett till att jag som ledamot sluppit krångel när jag befunnit mig här: städarna, vakterna, helpdesk, servicecentret och kammarkansliet, som alltid möter en med glada kommentarer och fantastisk service.

Sist men inte minst: Ett stort tack till alla er riksdagsledamöter som jag arbetat med i olika utskott, delegationer och partiöverskridande grupper. Vi håller nästan aldrig med varandra. Men utan våra diskussioner hade jag varit en sämre politiker. Jag vill önska er alla en riktigt trevlig sommar, men jag hoppas ändå att mitt parti utklassar er på valdagen.

(Applåder)

Anf. 9 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Det här blir mitt allra sista replikskifte i Sveriges riksdag med Yasmine Posio. Vi får se hur många Armaniskjortor – nu var det schäslongen från Svenskt Tenn – som vi hinner prata om. Det är ett stående inslag i alla våra debatter.

Men till det seriösa: För Moderaterna är det tydligt att det svenska bidraget till de multilaterala organisationerna behöver minska. Om vi inte kände det i ryggraden tidigare gör vi det utan tvekan efter att den här rapporten har kommit. Det värsta en moderat vet är slöseri med skattebetalarnas pengar, och en del av det handlar faktiskt om att ha god kontroll och att följa upp.

Riksrevisionens rapport utgår såklart inte från genomförda projekt och resultat. Men det är det som är en del av problemet – att uppföljningar inte görs när det gäller de stora mängder kärnstöd som Sverige ger.

I Vänsterpartiets motion skriver man att fler länder bör öka sitt kärnstöd till det multilaterala biståndet och att Sverige bör verka för detta. Det vore fantastiskt om fler bidrog. Det hade gjort mycket om fler var med och bidrog till att minska fattigdom och förtryck. Samtidigt skriver man att man inte får blunda för bristerna i organisationerna. Men jag upplever att Vänsterpartiet ibland väljer att göra just detta. Min fråga är därför: Hur anser Yasmine Posio att det svenska kärnstödet kan bli bättre?

Anf. 10 YASMINE POSIO (V) replik:

Herr talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för frågan! Svaret är: Först och främst genom att just fler länder bidrar till kärnstödet.

Helena Storckenfeldt lyfte i sitt anförande att det inte är så att alla länder i FN står upp för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer. Därför är det bra att man har de multilaterala organisationerna, där vi också har utrymme att uttrycka vad vi tycker och tänker kring de frågorna.

FN-systemet har ju redan börjat reformeras. Tidigare har man jobbat som i silor inom de olika programmen. Men nu sker reformer så att man inom länderna ska samarbeta mer mellan de olika FN-organisationerna. På så sätt kommer man att få till ett mer effektivt bistånd, där man med ett helhetsgrepp tar tag i de stora problem vi har i samhället. I Agenda 2030 kan vi ju inte välja bara ett mål som vi prioriterar. Allting hänger samman.

Det största problemet inom FN är trots allt vetot i säkerhetsrådet, och det är en helt annan fråga. Det löser vi inte med bistånd, men det är det som vi i Vänsterpartiet ser som ett väldigt stort problem inom FN. Detta gör att vi inte alltid kan angripa konflikter på det sätt som skulle behövas.

Detta med slöseri med skattemedel är spännande. För vad sägs om att skattemedel ges till startups och innovationer, som nästan alltid misslyckas ett flertal gånger innan de träffar rätt? Varför får aldrig bistånd gå lite fel?

Helena Storckenfeldt säger att det vore fantastiskt om fler bidrog men vill själv minska det svenska kärnstödet. Jag får liksom inte det att hänga ihop.

Anf. 11 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Jag och Yasmine Posio skulle kunna stå här hur länge som helst, men jag kommer att gå ifrån detta ämne och säga:

Detta är som sagt vårt allra sista replikskifte, och det är något alldeles särskilt. Yasmine har varit en värdig motståndare att möta i debatterna, och jag kan ärligt säga att jag kommer att sakna henne och hennes brandtal på den grova göteborgskan, som tar mig hem till Tynnered, där jag växte upp.

Yasmine har inte bara varit en värdig motståndare i debatten. Hon har också tagit systerskapet på allvar och välkomnat mig som ny i utrikesutskottet. Jag kommer aldrig att glömma min allra första debatt för utrikesutskottet. Yasmine kom fram till mig, skinande glad. Hon välkomnade mig och sa att det inte spelade någon roll att jag var ny. Hon skulle minsann ta replik på mig.

Herr talman! Det har nog inte varit ett enda möte, eller anförande, utan att Yasmine har nämnt kvinnors och flickors situation i olika delar av världen, och det uppskattar jag. Vi tycker olika i många frågor, precis som Yasmine sa, men i SRHR-nätverket har vi funnit många stora gemensamma nämnare, och den samarbetsviljan och det engagemanget är guld värt.

Jag vill önska Yasmine ett stort lycka till med vad hon än tar sig an. Vi tycker oftast olika, men engagemanget för en bättre värld delar vi, och det är faktiskt värt mer än alla våra olikheter.

Tack för din samhällstjänst, Yasmine! Tack för ditt engagemang, och tack för systerskapet!

Anf. 12 YASMINE POSIO (V) replik:

Herr talman! Stort tack, Helena Storckenfeldt, för dina ord!

Alla som lyssnar här nu ska veta att jag har haft väldigt roligt när jag har knåpat ihop mina exempel. Jag är väldigt nöjd med räkneexemplet i mitt allra första replikskifte med just Helena Storckenfeldt. För att belysa att mindre pengar inte ger mer valde jag att åka bil, även om jag som vänsterpartist självklart inte äger en egen bil. Men jag skulle alltså med bil från mitt kära Länsmansgården på Hisingen till riksdagen, men då jag bara tankat 70 procent av den bensin som krävdes kom jag bara till Norrköping. Det var i och för sig trevligt, för då kunde jag besöka Arbetets museum. Men jag kom ju inte fram till mitt mål.

Det kan tyckas väldigt främmande för utomstående att en moderat och en vänsterpartist kan prata och skratta och även vara överens om vissa politiska frågor, men det är en viktig del av vår demokrati. Att vi inte tar till våld utan som medmänniskor ser till att umgås på ett trevligt sätt bidrar till ett bättre samhälle.

Ännu häftigare är det när vi reser till andra länder, där våldet är ständigt närvarande. Många gånger har människor i de länderna frågat mig om vi verkligen kommer från olika partier när vi kan sitta runt samma bord.

Sedan är ju både Storckenfeldt och jag kvinnor, och kvinnor har tvingats stötta varandra i det patriarkat vi lever i. I till exempel i riksdagens SRHR-grupp och när det gäller de fruktansvärda områden vi jobbar med där – våldtäkt som vapen, könsstympning och abortrestriktioner – är det nödvändigt att både prata om det vi upplever som jobbigt och även skoja till det för att orka kämpa vidare. Eftersom Storckenfeldt har nära till skratt har kanske just vi haft extra roligt. Dessutom har vi som stora politiska motståndare under våra replikskiften tvingats vässa våra argument, vilket också varit en systerskapande gest som gjort oss båda lite kaxigare och mer skärpta som politiker.

Tack, Helena, för det! Fortsätt att stå upp för kvinnors rättigheter både här i Sverige och i världen!
(Applåder)

Anf. 13 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Efter dessa gemenskapsaktiviteter ska vi gå tillbaka till ämnet. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5.

Bistånd är viktigt, både för att bistå medmänniskor i akuta katastrofer och för att bidra till att lyfta människor och länder ur fattigdom till självförsörjande i demokratiska samhällen, där barnen får utbildning, där mänskliga och medborgerliga rättigheter försvaras och där man har förutsättningar att förverkliga sina livsdrömmar. Det bidrar till stabilare samhällen och en stabilare värld med mindre konflikter, där människor inte känner behov av att lämna hus och hem, familj, släkt, vänner och annat för att söka sig en bättre och tryggare tillvaro någon annanstans.

Riksrevisionens granskningar är alltid nyttiga och ger konkreta förslag om hur förbättringar kan uppnås, för bättre kostnadseffektivitet, för att bättre följa god förvaltning och för att minska risken för exempelvis korruption.

Därför är det också viktigt att regeringen följer de rekommendationer som ges – allt för att landets medborgare ska vara trygga i att varje krona används på absolut bästa sätt och verkligheten går till det ändamål den är avsedd för. För att vi ska kunna utvärdera måste det finnas tydliga mål för verksamheten och att avsändaren, i det här fallet regeringen, Utrikesdepartementet och Sida, har gjort en analys av vilken organisation som är bäst lämpad att förverkliga de målen.

I föreliggande rapport är den övergripande slutsatsen att regeringens och UD:s hantering av kärnstödet, som alltså går utan öronmärkning, kan utformas mer ändamålsenligt. Riksrevisionen pekar på förutsättningar för bättre samverkan mellan regeringen och Sida gentemot organisationerna och lämnar några rekommendationer.

Det är anmärkningsvärt att Riksrevisionen rekommenderar regeringen att säkerställa att det finns tydliga och uppföljbara mål för vad regeringen vill uppnå med de strategier som styr Sveriges kärnstöd. Vidare uppmanas regeringen att säkerställa att UD gör en dokumenterad riskanalys inför regeringens beslut om kärnstöd och att man regelbundet följer upp riskanalysen.

Riksrevisionens förslag låter ju minst sagt rimliga och nödvändiga. Jag blev ärligt talat både förvånad och rent av bestört över att det inte redan görs.

Herr talman! Kristdemokraterna värnar om biståndet, för solidariteten med människor i andra länder men också för ett gott förvaltarskap. För att upprätthålla legitimiteten för biståndspolitik och enprocentsmålet måste varje skattekrona användas så effektivt som möjligt. Tyvärr pekar Riksrevisionens granskning på stora brister i regeringens sätt att hantera biståndet.

Regeringen behöver därför noga följa upp alla Riksrevisionens rekommendationer, särskilt dem som gäller rutiner och dokumentation. Regeringen behöver göra en helhetsöversyn av kärnstödet som metod för utbetalning av svenskt bistånd. Regeringen och UD behöver bättre kunna avgöra om kärnstöd till en viss organisation är det mest effektiva sättet att uppnå de svenska biståndspolitiska målen, och det behöver ske skyndsamt.

Den mest omfattande kritiken i Riksrevisionens rapport gäller just avsaknaden av tydliga mål för kärnstödet och bristande riskanalys av det. UD:s underlag tydliggör inte vilka omständigheter som har avgjort regeringens beslut om kärnstöd. Det gör det svårt att bedöma om biståndet bidrar till att svenska biståndsmål uppnås. Det går inte att följa hur de svenska pengarna används.

Regeringen behöver därför förbättra styrningen av UD genom tydligare direktiv. Samverkan mellan UD och Sida behöver också underlättas. Sida efterfrågar detta, men regeringen har inte följt upp det.

År 2014 gjorde Riksrevisionen en motsvarande granskning av det multilaterala biståndet. Då uppdagades liknande brister. Riksrevisionens kritik i den rapport vi nu debatterar ligger i linje med vad som anförs i en särskild utredning från OECD:s biståndskommitté Dac från 2019, det vill säga den granskning som regeringen och många andra gärna hänvisar till, eftersom vi generellt sett fick väldigt goda omdömen där. Dac konstaterar att svenskt bistånd är ambitiöst och skickligt genomfört, men det finns viss kritik mot Sveriges höga bidrag till olika FN-organ, ofta i form av kärnstöd. Svenska staten måste hantera hur organisationernas mål relaterar till

de svenska biståndsmålen och till stor del förlita sig på organisationernas system för kontroll och uppföljning. Det innebär utmaningar som vi behöver jobba mer riktat med.

Herr talman! Att kanalisera biståndet genom ett trögt och många gånger ineffektivt FN-system är ett vårdslöst sätt att använda skattepengar på, och det riskerar att urholka legitimiteten för biståndspolitiken. Det krävs nytänkande.

De myndigheter och organisationer som administrerar biståndet måste parallellt stärkas för att upprätthålla en hög kvalitet. Det måste säkerställas att kapaciteten att administrera och följa upp biståndsinsatser är hög. Behoven i världen är stora, och medel ska inte gå förlorade på grund av dålig kontroll.

FN gör många viktiga utvecklingsinsatser runt om i världen i en tid när vi ser att behoven ökar inom flera humanitära områden som bekämpning av hunger och att hjälpa människor ur fattigdom till självförsörjning. Men det är också ett faktum att flera FN-organ har kantats av skandaler och korrupktion. Så sent som i går kom nyheten att Finland fryser sina utbetalningar till FN i väntan på en egen utredning. Det är absolut nödvändigt att FN blir mer transparent, så att man kan följa pengarna och se att de hamnar där de är avsedda för att göra nytta för världens fattiga, för klimatet och för kvinnors rättigheter.

Svenska skattemedel får inte hamna i orätta händer. I och med att Sverige är en av de större givarna till FN har regeringen ett ansvar för att aktivt verka för att FN-organ reformeras och blir mer resultatinkriktade, transparenta och effektiva.

De sista sekunderna av min talartid vill jag använda för att tacka kansliet och mina kamrater i utrikesutskottet för ett trevligt verksamhetsår. Jag önskar er allt gott och en god sommar vart ni än tar vägen i världen. (Applåder)

Anf. 14 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Jag tackar för en god debatt.

Det är känt att vi liberaler alltid och även fortsatt står upp för ett generöst bistånd. Enprocentsmålet behöver försvaras, upprätthållas och stärkas. Minst 1 procent av Sveriges finansiella medel ska gå till bistånd. Det är rimligt att ett land som Sverige, som är rikt, utvecklat och som har höga ambitioner när det gäller demokrati, jämställdhet, mänskliga rättigheter, är väldigt aktivt i världen också genom biståndet.

Såsom världen utvecklas kommer vi förmodligen att behöva ge mer bistånd och inte mindre. Vi kommer nog att behöva ge additionellt klimatbistånd, alltså klimatbistånd utöver biståndet på 1 procent. Vi har lanserat en modell för det på EU-nivå, där man skulle kunna ta pengar från EU:s så kallade klimattullar och använda för klimatbistånd.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och allt som händer i Ukraina nu blir också ett exempel på saker som kan hända i vår omvärld och som innebär, herr talman, att vi behöver vara beredda att ge additionellt bistånd. Vi liberaler har varit mest offensiva med att föreslå mer pengar. Vi har till exempel sagt att 10 miljarder ska tas från beredskapsreserven. Det handlar inte bara om bistånd, men en stor del av det är bistånd.

Herr talman! Samtidigt som vi behöver ge mer bistånd behöver vi också göra biståndet bättre. Det är det som denna debatt om Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer handlar om. Detta är väldigt viktigt. Flera av FN:s viktiga organisationer och mycket av FN:s viktiga arbete med bistånd är kroniskt underfinansierade.

Jag måste säga att jag håller med Vänsterpartiet när ledamoten Yasmine Posio uttrycker att fler länder måste bli bättre på att bidra till det multilaterala systemet. För mig innebär det inte att Sverige ska minska sitt engagemang. Vi måste tvärtom se till vad som är effektivt och samtidigt konstatera att det arbete som FN utför, och som ofta är kärnan i mycket av världens biståndsarbete, är just gravt underfinansierat. Och det kommer inte att bli bättre med mindre finansiering.

Däremot saknar jag lite grann ett resonemang från Vänstern om hur man vill se till att det blir tydligare styrning, bättre uppföljning, mer kostnadseffektivitet och mer transparens.

Herr talman! Samtidigt är det uppenbart att högern, om jag uttrycker mig lite slarvigt, ibland blir lite för dålig på att uttrycka behovet av att just stärka biståndet också ekonomiskt.

Det var någon här som tidigare sa att bara för att vissa delar är bra blir inte kritiken mindre befogad. Det är sant, alltså att bara för att vissa delar av biståndet är bra blir inte kritiken mot biståndet mindre befogad. Men det är också sant åt andra hållet, alltså att bara för att det finns befogad kritik är biståndet inte dåligt. Tvärtom, när det finns befogad kritik på ett område som är viktigt måste man hantera denna kritik. Det finns kritik när det gäller kostnadseffektivitet, och det finns kritik när det gäller transparens och styrning. Då ska man åtgärda dessa saker.

Jag vill yrka bifall till Liberalernas reservation 6, som just handlar om bättre uppföljning, transparens, styrning och kostnadseffektivitet.

När man lyssnade på Sverigedemokraternas ekonomisk-politiska talesperson, Oscar Sjöstedt, i Sveriges Radio för en tid sedan – det kan ha varit en lördagsintervju – kunde man höra att det blev ett huvudnummer för Sverigedemokraterna att skära ned på biståndet. Det är inte en särskilt bra metod. Om man bryr sig om biståndet på riktigt kan inte lösningen på att det ibland finns problem vara att man skär ned på det.

Jag tror tvärtom att det är svårare att genomföra förändringar – att reformera biståndet så att vi får bättre kostnadseffektivitet, bättre uppföljning, transparens och styrning – om man samtidigt ska skära ned på biståndet. Det blir en ansträngning på biståndssystemet. Det är bättre att upprätthålla och kanske till och med stärka biståndet samtidigt som man genomför en reformering så att pengarna används på ett bättre sätt.

Herr talman! Det är väldigt synd när debatterna här i kammaren blir så polariserade att man antingen bara vill ha mer bistånd eller bara vill ha mindre bistånd. I själva verket vill vi att biståndet ska vara generöst. Jag vill i och för sig gärna se mer, men det får också gärna bli mer effektivt. Det är det som denna rapport visar, tycker jag.

Herr talman! Jag vill faktiskt också säga några avslutande ord. Jag ställer upp för omval och ämnar fortsätta i riksdagen, men alla mina kollegor gör inte det.

Yasmine Posio från Vänsterpartiet och jag tycker sällan lika. Men i bistandsfrågor tycker vi ganska ofta lika, i frågor om mänskliga rättigheter tycker vi ganska ofta lika och i frågor om SRHR, jämställdhet och den feministiska utrikespolitiken tycker vi ganska ofta lika.

Ibland kan det framstå som att vi här i riksdagen är så oerhört oense. Och vi är oense här inne, och det blir lite skådespeleri när vi dramatiserar de politiska skillnaderna. Det är en viktig del av demokratin eftersom det synliggör skillnaderna för väljarna. Men det är också så att vi har väldigt trevligt och roligt tillsammans och delar ett engagemang. Detta vet talmannen men kanske inte de som lyssnar.

Av just detta skäl är jag väldigt glad över att ha haft min sista tid under denna mandatperiod tillsammans med Yasmine, och er andra också såklart, eftersom vi klickar lite extra bra.

Jag skulle också vilja säga någonting om Magnus Ek som också slutar. Detta har varit hans sista debatt, och han har sprungit ut från kammaren. Det blir nästan en inramning av detta.

Magnus och jag har följts åt under väldigt många år. Han var förbundsordförande för Centerpartiets ungdomsförbund när jag var förbundsordförande för Liberalernas ungdomsförbund. Vi tycker faktiskt förvånansvärt sällan lika. Vi tycker lika om mycket. Vi vill ha lägre skatter, färre regleringar för företag och så vidare. Men han vill ha lite mer subventioner och sådant som centerpartister brukar hålla på med.

En fråga där vi inte tycker lika handlar om att Magnus Ek är rojalist och jag är republikan. En gång lovade Magnus Ek att om Centerpartiets ungdomsförbund skulle bli för republik skulle han komma klädd i en Napoleondräkt till deras kongress. Han svek detta löfte och drog tillbaka till det i sista sekund. Då köpte jag en Napoleondräkt och åkte till den där kongressen. När förslaget om republik vann hos Centerpartiets ungdomsförbund tvingades han ha på sig denna Napoleondräkt. Den som kan sin historia inser att det är lite ironiskt, eftersom Napoleon avskaffade republiken.

Denna typ av otyg brukar vi utföra mot varandra. Och jag har varit på Magnus Eks logdanser ett par gånger och hoppas få komma tillbaka nu efter pandemin när de drar igång igen.

Jag minns den sista middagen som vi hade med Ung Allians inför förra valet hemma hos mig i Tensta. Det var Magnus, Benjamin Dousa från MUF och Christian Carlsson från KDU som nu är ledamot i riksdagen. Jag tänker mig att när vi har infört republik i Sverige, när Magnus Eks logdanser nere i Östergötland är tillbaka, när talmannen kanske tillåter upptåg med maskeraddräkter i kammaren och när Alliansen har återuppstått kommer jag och Magnus att få stå här igen och debattera. Jag får därför säga: Välkommen tillbaka!

(Applåder)

Anf. 15 ANDERS ÖSTERBERG (S):

Herr talman! Jag tackar för alla inlägg i debatten.

Jag brukar vara bland de sista talarna i de här debatterna, vilket gör att jag ofta stryker stora delar av mitt anförande för att inte upprepa vad tidigare talare har sagt.

Jag ska inte heller gå in i den debatt som vi i utskottet har ägnat oss åt de senaste dagarna, nämligen vad som är skillnaden mellan en rojalist och en monarkist. Det har nog faktiskt varit en av de mest frejdiga debatter jag varit med om i utrikesutskottet – och då är medlemmarna i det här gänget ändå ganska debattglada, för att uttrycka det milt.

En betydande del av det svenska biståndet går till internationella organisationer, bland annat FN, Världsbanken och regionala utvecklingsbanker. Det är detta vi diskuterar i dag, vilket typ alla redan har sagt. Jag har gått igenom de senaste årens inlägg i denna debatt, och det finns ett hyfsat genuint stöd i riksdagen för det multilaterala biståndet. Men låt mig börja i en annan ände!

Det första Einstein sa när han fick höra talas om atombombssprängningen i Hiroshima var det prosaiska: Åh, ve! Två månader senare stod Einstein som medförfattare till ett öppet brev i *The New York Times*, tillsammans med framstående amerikanska senatorer, personligheter och adjungerade domare i USA:s högsta domstol. De skrev: Den första atombomben förstörde inte bara staden Hiroshima; den sprängde också våra nedärvda, föråldrade politiska idéer. Bland dessa idéer fanns nationell suveränitet.

De menade att FN-stadgan bara var första början. De skrev vidare: Vi måste sikta på en federal världskonstitution, en rättsordning som gäller i hela världen, om vi ska kunna förebygga ett nytt kärnvapenkrig.

Efter andra världskriget fanns det från både vänster och höger och från olika idétraditioner en vilja att bygga en ny världsoordning – och göra det på riktigt. Tre år efter krigsslutet kom den första versionen, som kom att heta *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*. En av dem som var med och skrev den hette Stephane Hessel. Han och flera av de andra som skrev den är så kallade stora män, men deras idealism kom från upplevelsen av förödelse.

Det var inte ovanligt att personer bar på dessa erfarenheter efter världskriget, och det fanns en allmän längtan efter att bygga något mer robust än Nationernas Förbund. De som ville bygga den nya världsoordningen hade alla sina egna ingångsvärden gällande hur den skulle se ut. Mahatma Gandhi tyckte att en världsfederation måste bygga på icke-våld medan andra, främst briter och amerikaner, ville bygga en världsoordning på angloamerikansk, demokratisk grund.

Tanken om evig fred och idealet om ett enat Europa kan spåras så långt tillbaka som till Tysk-romerska rikets dagar, och stora och religiösa tänkare har skrivit om Guds rike på jorden. Men när Förenta Nationerna skapades var det inte utifrån religiösa eller visionära, utopiska ideal utan utifrån en politisk kompromiss – eller, som Dag Hammarskjöld uttryckte det: ”FN har inte skapats för att föra mänskligheten till himlen utan för att rädda den från helvetet.”

Nu, med kriget i Ukraina i vårt närområde och flera brutala krig längre bort, är den världsoordning som gällt sedan andra världskriget kanske inte död men åtminstone naggad i kanterna. Sverige tror fortfarande på det internationella samarbetet, vilket inte minst visar sig genom det stöd vi ger till det multilaterala systemet, men vi som land har en uppgift de kommande åren: att få fler länder att tro på och stötta den internationella ordningen. Annars faller den.

Vi måste också hela tiden se på detta med kritiska ögon. Det är därför vi välkomnar Riksrevisionens kritik och rapport och kommer att arbeta in den i vårt system. Det finns ett ordspråk som lyder: När smällarna kommer ser man var sprickorna går. Jag brukar tänka på det ibland. Visst är det så att det har blivit en rad smällar i världen – förutom Rysslands krig i Ukraina befinner sig stora delar av världen i en pandemi.

FN skapades ur våld och kaos, och i dag är det endast samarbete som kan lösa de kriser som finns både i nuet och framöver. Det är väldigt tydligt. Världens länder är sammanlänkade, och det är centralt att vi har väl fungerande multilaterala organisationer. Inget enskilt land kunde lösa pandemin, och så är det även med klimatkrisen och den nuvarande hungerkrisen. Detsamma gäller den hälsokris vi ser nu, liksom flyktningkrisen, krisen för biologisk mångfald och den ekonomiska kris som sköljer över oss. Detta kräver att länder följer internationella regelverk, regleringar, överenskommelser och samarbeten.

Vi stöttar bland annat WHO, Världshälsoorganisationen, som ska samarbeta gällande den globala hälsoresponser. Vi stöder de humanitära organisationerna och fonderna, som UN Ocha och Internationella Röda Korset, liksom Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna, som är till för att lindra de ekonomiska effekterna av pandemin och påbörja en återuppbyggnad där krigen dragit fram. Hälsofonder som den globala vaccinaliansen Gavi och Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria kämpar för att upprätthålla hälsosystemet på landnivå.

World Food Programme besökte riksdagen här i veckan, och det var inte direkt några glädjebudskap vi fick höra. 49 miljoner människor i 43 länder hotas av akut svält, vilket riskerar att destabilisera dessa länder ytterligare. På det stora hela i världen hungrar hundratals miljoner människor. För första gången flyr fler människor på grund av klimatet än på grund av konflikter. Terrororganisationer som al-Qaida och Daish utnyttjar detta. Chefen för World Food Programme säger att deras arbete är långsiktigt men att de med tanke på att problemen är enorma måste prioritera bland isbergen som ligger framför Titanic. Rysslands aggression i Ukraina gör att livsmedelssituationen är än mer hotad.

Det internationella samarbetet i världen är sårbart och bygger på ett skört system av ekonomiska stöd och bidrag. Alltför få är beredda att ge så kallat kärnstöd med flexibilitet och möjlighet att agera när kriser sätter in. En avgörande fråga är också den om effektivitet. Därför är det viktigt att se till att agera snabbt och effektivt mot oegentligheter och korruption när sådant uppkommer. Korruption äter upp de framgångar som sker.

Det är detta vi har – inget annat. Det är också detta system vi måste försöka bygga vidare på och reformera när så är möjligt. Vi måste även visa att våra värderingar när det gäller demokrati, yttrandefrihet, öppenhet och mänskliga rättigheter är värda att slåss för. Den globala arenan är i praktiken en scen för värderingar om framtiden. Det Sverige gör kanske bara är en droppe i havet, men vad består havet av om inte en mängd olika droppar?

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och tackar för möjligheten att framföra mina åsikter.

Jag vill också tacka mina kamrater i utskottet, vilket jag tror är tredje gången – det är inte lätt att vara stockholmare på en fredag, för när man bor här får man ta några extra debatter som man inte hade räknat med.

Det här uppdraget är varierande, kan man lugnt säga: Nu ska jag vidare ut till Sättra och sparka fotboll med ett par tonåringar. Blir det lika lyckat som förra gången jag sparkade fotboll, i Husby, får jag nog möjligheten att uppsöka sjukvården i Region Stockholm och se moderat regionpolitik! (Applåder)

Anf. 16 YASMINE POSIO (V) replik:

Herr talman! FN:s generalsekreterare António Guterres, Achim Steiner på UNDP och Filippo Grandi på UNHCR har alla bett biståndsgivande länder att inte skära i biståndet för att bekosta flyktingmottagande från Ukraina – inte för att de flyktingarna inte ska tas emot utan för att de biståndsgivande länderna har råd att bekosta flyktingmottagandet utan att ta från biståndet. Jag håller med.

Sverige skulle exempelvis kunna sluta med de ojämlikhetskapande rutbidragen till människor som har råd att betala fullt pris för att få våning- en städad eller Armaniskjortan tvättad. Men se, det tycker inte Socialdemokraterna! Det visar att det där med arbetarklassens internationella solidaritet inte står så högt upp på listan för dem som sitter i regeringen. Detta har vi redan debatterat, för några veckor sedan, men jag vill gärna upprepa det nu när vi ändå talar om multilateralt bistånd.

Nu är det inte de multilaterala organisationerna som får mindre bistånd från Sverige i år, då de redan har fått sina utlovade medel. De multilaterala organisationerna förstår dock att det i slutändan kommer att drabba även dem om civilsamhällets organisationer, som är proffs på att möta människorna på marken inom de olika områden de företräder, inte får de medel som de utlovats och därmed måste avbryta sitt jämlikhets-, jämställdhets- och demokratiskapande arbete. Detta kommer att göra utsatta människor än mer utsatta, och då blir det fler människor som de multilaterala organisationerna måste göra allt för att försöka rädda från fattigdom och svält.

Herr talman! Jag undrar fortfarande hur ett parti sprunget ur arbetarklassen kan ta ett beslut om att minska på det solidariska stödet till världens allra mest utsatta.

Anf. 17 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik:

Herr talman! Yasmine Posio och jag kommer ju från början från samma parti, men 1917 valde de att ta ut skilsmässa från oss. Sedan har partierna haft lite olika utveckling.

Precis som Yasmine Posio sa hade vi den här debatten för några veckor sedan, och jag ska inte upprepa mig mer än nödvändigt.

Vi följer de regelverk som finns enligt OECD-Dac. Jag vill lägga till att ukrainarna visar en fantastisk motståndsvilja och kämpar unikt. De ryska styrkorna lider oerhörda förluster, vilket också gör att många ukrainare har sluppit att fly. Det har i sin tur gjort att det nu betalas tillbaka strax över 1 miljard kronor till de olika biståndsorganisationerna här i Sverige, som gör ett fantastiskt arbete.

Jag hoppas att Ryssland kommer att få sitt Poltava – inte vårt Poltava – och att de kommer att förlora. Det kommer att leda till att vi inte behöver ta mer pengar än nödvändigt, enligt de regelverk som vi följer. Jag hoppas att det kommer att betalas tillbaka mer.

Anf. 18 YASMINE POSIO (V) replik:

Herr talman! Tack, Anders Österberg, för svaret, även om jag naturligtvis inte är helt nöjd med det!

Politiker beskylls emellanåt för att leva i en bubbla, till skillnad från icke-politiker, som lever i verkligheten. Vad gäller för Anders Österberg?

Vid en första anblick kan man börja undra, då Anders gärna börjar sina anföranden med någon historisk händelse som inte sällan involverar en kung. Men vi som jobbat nära Anders känner till alla hans resor för att i solidaritet med andra stötta organisationer och grupper av människor i Kurdistan, Zimbabwe och nu senast Ukraina, för att nämna några. Om ni ber Anders att visa klipp från Zimbabwe får ni se vilket genomslag han haft.

Men det handlar inte enbart om människor i världen utan även om människorna i hans närhet. När pandemin slog till drog Anders igång en grannsamverkan där de som kunde handlade åt dem som smittats och inte hade någon som kunde hjälpa dem eller inte hade råd med hemkörning. Hur många sådana insatser Anders gjorde under den tiden vet nog inte ens han själv.

Anders har ett sätt som får en att känna sig som världens mest intressanta person men lyckas också få med en på saker som man inte hade räknat med. Det kan ha hänt att jag har stått och tagit emot människor som kommit till ett seminarium anordnat av Anders och att han i sista sekund kommit på att det behövs ytterligare hjälp för att få in dem i riksdagen.

Jag vet att Anders Österberg, i arbetarklassens internationella solidaritetsanda, kommer att fortsätta vara engagerad i att få till sammanhållning men också i att få till bättre levnadsvillkor för människor såväl i sin närmaste omgivning som i omvärlden.

Lycka till med allt du tar dig för!

Anf. 19 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik:

Herr talman! Nu kommer det att komma tillbaka.

”Vi är dock emot den globala handeln som den ofta bedrivs i dag, på orättvisa villkor och med en orättvis fördelning av de vinster som handeln genererar. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är några av huvudförklaringarna till att vår värld fortfarande är så ojämlik och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa.” Det var från Yasmine Posios första debatt i riksdagen, herr talman. Det ska dock helst inte läsas på västgötska utan på göteborgska; då blir det ännu mer äkta.

Så har det varit hela vägen – ledamoten har mullrat och åskat mot orättvisor samtidigt som hon alltid har representerat Solstrålegatan i Göteborg på ett alldeles underbart sätt. Karl Marx sa en gång att intresset aldrig ljuger, och det stämmer. Det har aldrig varit någon tvekan om vem Posio representerar. Hon har ofta lyft fram dem som inte har någon egen röst och deras perspektiv.

Detta är några få enkla rader från mig till dig, Yasmine Posio. De kommer aldrig att göra ditt engagemang rättvisa.

Det sägs att du kommer att göra andra saker ute i världen. Jag har med mig en sak från Zimbabwe. Det sägs att du ska knyta den runt din arm och gnida på den – krama den – när du saknar hemmet; då kommer hemmet

snart att uppenbaras för dig. Stort lycka till i ditt fortsatta engagemang för världen och det du gör!

(Applåder)

Anf. 20 MATS NORDBERG (SD) replik:

Herr talman! Jag trodde att Anders Österberg skulle vara kvar efter valet. Jag får be om ursäkt för att jag inte har förberett ett så vackert avskedstal som de andra har gjort till varandra.

Vid den förra biståndsdebatten den 28 april citerade jag ur *Fänrik Ståls sägner* om vikten av rättsstatens principer. Då som nu handlade det om relationen till Ryssland gällande rättsstaten. Jag skämdes lite för att jag gick in i historiska exempel, men nu har jag, som ganska ny i utrikesutskottet, insett att jag inte behövde göra det.

Ledamoten Österberg tog upp det tysk-romerska riket och, framför allt, FN och vikten av att upprätthålla både rättsstaten och världsfreden. Men är det inte ett problem att FN:s område hela tiden växer? Det blir allt fler organisationer och allt fler fonder. Är det därför vi inte riktigt märker att FN har slutat att fungera som fredsskapande organisation? Supermakternas vetorätt ställer till det och skulle behöva reformeras. Den grundläggande uppgiften för FN – att verka för fred – verkar ha försvagats successivt.

Vi ser också hur de kanske viktigaste FN-organisationerna – ledamoten nämnde WHO och World Food Programme, och jag skulle vilja lägga till UNHCR, som arbetar med flyktingläger – ständigt är underfinansierade. Jag tror att det är en följd av en alltför stor flora av olika fonder och organisationer.

Min fråga är: Är Socialdemokraterna och regeringen beredda att se över hur många organisationer FN faktiskt har och hur många vi ger bistånd till? Är ni beredda att försöka verka inom FN för att det blir färre organisationer och mer sammanslagningar?

Anf. 21 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik:

Herr talman! Det sägs ofta att politiker inte svarar på frågor, men svaret på frågan är ja. Låt oss bara gå in lite på analysen av vad som är problemet. Det är lite grann en fråga om vad som är hönan och vad som är ägget. Svaret på det är ägget.

Före pandemin såg utvecklingen i världen hyfsat positiv ut sett till barn i skolor, kvinnors rättigheter och ett antal andra rättigheter som har vuxit fram, trots auktoritära stater och trots att den demokratiska utvecklingen gick bakåt även före pandemin.

Efter pandemin har vi en helt ny situation i världen; den har skakat om mycket. Till det kommer dessutom ett antal olika krig, inte minst det krig som Ryssland för i Ukraina, som kommer att skada livsmedelsproduktionen i världen väldigt allvarligt. Jag tror att vi har ett par skakiga år framför oss. Jag tror att det kommer att bli väldigt oroligt i många delar av världen. Det här är någonting som vi kan förutse.

Jag tror att vi måste se till att ha mer samarbete i världen. När det sedan gäller FN-organ X eller FN-organ Y måste man hela tiden utvärdera och se om de fyller sina syften. Jag tror att detta är oerhört viktigt – vi ska inte gå in blint i det här, utan vi måste hela tiden ha ett kritiskt förhållningssätt.

Jag vill också säga, herr talman, att Mats Nordberg är välkommen att ansluta sig och rösta med det socialdemokratiska partiet. Vi tycker att hela FN-systemet bör reformeras och att vetorätten ska avskaffas. Ledamoten är välkommen att börja redan nästa onsdag i samband med budgeten.

Anf. 22 MATS NORDBERG (SD) replik:

Herr talman! Jag tror väl att vi kommer att rösta på vårt eget budgetförslag.

Jag skulle vilja ta upp en annan sak, som är väldigt nära knuten till det här.

Först och främst håller jag med: Det blir värre. Före pandemin kunde man också se att till exempel antalet flickor i skola ökade och att antalet hungrande gick ned. Det har vänt.

Vad gäller kärnstöd ska vi följa upp att våra mål uppfylls i de organisationer som vi ger kärnstöd till. Men vad ska vi göra om de inte uppfylls? Idén med kärnstöd är ju just att man ger grundbelopp som organisationerna själva sedan får använda som de finner bäst utifrån sina mål.

Jag tycker att den automatiska, och kanske enda möjliga, reaktionen om vi märker att pengarna används på ett helt annat sätt måste vara att minska kärnstödet till organisationer vars egna mål inte överensstämmer med Sveriges biståndsmål eller, för all del, att försöka styra dem, men det är ju många länder bakom varje FN-organisation.

Jag tycker att det finns en målkonflikt i att ge mycket kärnstöd och ge det till väldigt många organisationer. Det bör automatiskt vara så att vi ger kärnstöd till de FN-organisationer som vi verkligen tror mest på. Där är det väldigt viktigt. Jag undrar om ledamoten håller med om den analysen.

Anf. 23 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik:

Herr talman! Det gör jag delvis. Men det handlar även om hur man följer olika ingångna internationella överenskommelser som det är viktigt att följa. Där kan det också vara viktigt att man pumpar in exempelvis kärnstöd. Kärnstöd har inte minst varit väldigt viktigt under kriserna och har gjort att olika organisationer kunnat ställa om snabbt, inte minst WFP, som kunde ställa om med anledning av situationen i Ukraina, som man inte hade kunnat förutse.

Jag tycker absolut att man hela tiden ska ha ett kritiskt förhållningssätt. Man ska hela tiden utvärdera och se var de svenska pengarna gör mest nytta. Men vi är en stor spelare i FN, och det tycker jag att vi ska fortsätta att vara. Tack för inlägget, Mats Nordberg!

Anf. 24 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Vi lever nu i en allt farligare tid. Rysslands invasion i Ukraina har gjort att säkerhetsläget försämrats dramatiskt i vårt närområde. Den europeiska säkerhetsordningen är under attack. En demokrati i Europa har blivit invaderad av en auktoritär stat som försöker frånta landet dess rätt till frihet och självbestämmande.

Detta kommer att påverka oss under mycket lång tid. Tyvärr ser kriget ut att fortsätta på obestämd tid. Vi behöver fortsätta med tydliga sanktioner mot Ryssland. Vi behöver också fortsätta att stötta Ukraina och vara beredda att försvara de centrala värderingar som är grunden för våra liberala demokratiska stater.

Kriget i Ukraina får också, som många varit inne på, stora konsekvenser i en redan instabil och utsatt värld. Vi ser hur bränslepriser och matpriser stiger. Redan nu syns protester i flera länder, eftersom människor som är på gränsen till svält nu drabbas av höjda matpriser. Ryssland och Ukraina är – eller har varit – två av världens största veteexportörer. Vi går nu mot en global svältkatastrof som dessutom riskerar att drabba länder som redan är hårt ansatta av konflikter, fattigdom och klimatförändringar. Vi är bara i början av att utvärdera sidoeffekterna av det allvarliga läget. Vi börjar se konsekvenserna globalt, men det här kommer att påverka oss under lång tid.

Miljöpartiet anser att Sverige har och ska fortsätta ha en ledarroll för att lösa den globala klimatkrisen. Det gör vi genom att leva upp till våra egna klimatlöften och nå nollutsläpp senast 2035, men också genom att hjälpa andra länder att klara klimatomställningen. Sverige ska hjälpa länder att skydda känsliga områden mot exploatering av olja och fossilgas och verka för ett globalt förbud mot subventioner av fossila bränslen.

Detta gör vi bland annat genom våra multilaterala samarbeten och genom stöd till FN-organ. De så kallade kärnstöd som Sverige ger till bland andra FN:s flyktingorgan och Unicef är oerhört uppskattade och ger verksamheterna utrymme att ha ordentligt med personal och planera mer långsiktigt, vilket är avgörande för att biståndet ska vara effektivt.

Högern hänvisar ofta till effektivisering som ett argument för att skära ned på biståndet. Det är inte bara en dålig lösning på problemet; det är kontraproduktivt och hjälper inte de miljoner människor som lever i fattigdom och förtryck. Jag välkomnar Riksrevisionens granskning, som vi debatterar i dag, och dess rekommendationer om hur biståndet kan bli bättre för att just nå dem som behöver det allra mest.

I detta läge finns dock flera hot mot det internationella utvecklingsbiståndet. Flera partier i Sveriges riksdag vill sänka biståndet om de kommer till makten. Den socialdemokratiska regeringen gör nu stora nedskärningar på biståndet genom att använda en stor del av det till flyktingmottagning i Sverige. Den minskar helt enkelt biståndet bakvägen genom att pengar som ska gå till världens mest utsatta omfördelas till den svenska statens kostnader för flyktingmottagande.

Miljöpartiet är djupt kritiskt till detta. I en tid när bistånd är viktigare än på länge, när behoven ökar och när världen står inför en global svältkatastrof som i sin tur kan generera politiskt kaos och än mer krig och konflikter är det helt fel väg att gå. Vi behöver minimera avräkningarna samtidigt som vi står upp för att solidariskt hjälpa flyktingar i Sverige.

Miljöpartiet anser att avräkningarna bör minimeras. Regeringens minskning av biståndet drabbar arbetet med klimatanpassning, hållbar livsmedelsförsörjning, mänskliga rättigheter och demokrati. Det som nu ställs in är satsningar som syftar till att skapa mer motståndskraftiga samhällen. I stället riskerar nu än fler människor att bli beroende av humanitärt bistånd.

Det minsta man kan begära i det här läget är att regeringen minskar avräkningarna i paritet med Migrationsverkets prognoser och inte håller inne pengar för säkerhets skull. Men trots att Migrationsverket har sänkt prognoserna har regeringen bara återfört lite grann av medlen. Jag har bett konstitutionsutskottet att granska detta agerande. Det framstår som märkligt att regeringen inte följer sin egen expertmyndighets prognoser, trots

att detta länge varit praxis att göra. Man följer bara prognoserna när de ökar och inte när de minskar.

Vi kommer att fortsätta kämpa för en solidarisk politik. Vi vet att vi bara har en enda planet, att vi har ett ansvar för varandra och att vi bara kan hantera de stora utmaningar som vi står inför om vi gör det gemensamt.

Hösten 2021, när Miljöpartiet satt i regering, presenterade vi den då största biståndsbudgeten någonsin, med stora satsningar på fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, sexuell och reproduktiv hälsa, konfliktförebyggande insatser samt klimat och miljö. Viktiga initiativ har också tagits för att stärka arbetet med att förebygga krig och konflikter som en del i hela utvecklingsarbetet. Nu riskerar många av dessa satsningar att gå om intet.

I en alltmer brutal värld, som är präglad av konflikter och klimatförändringar och där demokratin i allt större utsträckning inskränks och hotas, krävs mer av global solidaritet, inte mindre. Miljöpartiet föreslår därför också en höjning av biståndet till 1,25 procent av bni. Vi behöver en tryggare värld, och vi behöver hjälpas åt.

Herr talman! Sverige ska fortsätta att driva en feministisk utrikespolitik som sätter fokus på kvinnors rättigheter, politiskt deltagande, ekonomisk egenmakt, inflytande i fredsarbete, frihet från våld samt rätten till reproduktiv hälsa. Respekten för kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter behöver öka. Fler kvinnor ska vara med och fatta de viktiga besluten.

Fredliga och inkluderande samhällen är ett av de globala målen i Agenda 2030. För en varaktig fred krävs fredsavtal där mänskliga rättigheter respekteras och som ger människor hopp om framtiden. Sverige har haft en viktig roll i internationellt fredsarbete och ska fortsätta att delta aktivt och driva på. Inte minst ska Sverige stå upp särskilt för frågor som rör kvinnor och minoriteter i fredsarbetet. Det humanitära biståndet bör därför i första hand fokusera på människors, framför allt kvinnors och barns, möjlighet och rätt till utbildning och arbete samt på att skydda civilsamhällets deltagande i samhället.

En överväldigande majoritet av världens fattiga lever på landsbygden och livnär sig på jordbruk. Trots detta går i dag endast en liten del av det internationella biståndet till jordbruksutveckling och livsmedelsproduktion. Samtidigt som världen nu potentiellt står inför den värsta hungerskrisen på 50 år går bara 0,03 procent av det svenska biståndet till livsmedelsproduktion.

Sverige behöver fördubbla biståndet till bönder och jordbruk, framför allt småskaligt sådant, till minst 5 procent av den totala biståndsbudgeten och verka inom EU och FN för att övriga biståndsgivare ska följa Sveriges exempel. Sveriges bistånd bör främja möjligheterna för särskilt småbönder till direkt och demokratisk kontroll över lokala resurser och därmed rätt att kunna producera sin egen mat lokalt i stället för att förlita sig på livsmedel producerade av internationella företag.

För att utrota hungern krävs att vi främst fokuserar på att lyssna till behoven hos dem som hungrar och förse dem med de resurser de behöver för att trygga sin egen matförsörjning. Det förutsätter också att människor inte fråntas tillgången till land och rent vatten eller rätten att bevare, spara och plantera grödor som legat till grund för småbrukares matförsörjning i generationer.

Sveriges bistånd ska vara hållbart, stärka demokrati och rusta samhällen för att minska fattigdom och utsatthet, möta klimatutmaningen, motverka korruption och driva på för fred och stabilitet i världen i linje med de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Sverige ska stå fast vid minst 1 procent i bistånd, och biståndet bör i detta mycket allvarliga läge dessutom öka. Vi ska inte göra om misstaget att göra stora avräkningar på biståndet för att finansiera flyktingmottagandet. Regeringens avräkningar mot biståndet behöver minimeras.

Låt mig avsluta med att tacka alla ledamöter i utrikesutskottet för det halvår jag har suttit i utskottet. Vi har gjort ett viktigt arbete under en tid med omvälvande händelser runt om i världen. Jag har verkligen uppskattat att vi har tagit oss an dessa utmaningar och fört de diskussioner som har behövts. Jag tackar också kansliet, talmännen och övrig personal i riksdagen för denna tid. Trevlig sommar!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 8 Världlandsavtal mellan Sverige och Förenta nationernas barnfond Unicef

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU16
Världlandsavtal mellan Sverige och Förenta nationernas barnfond Unicef
(prop. 2021/22:223)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 9 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU28
Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft (prop. 2021/22:210)
föredrogs.

Anf. 25 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! I dag debatterar vi regeringens proposition om tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft. Propositionens förslag innebär att det kommunala vetot för vindkraftsetableringar behålls men görs mer effektivt och förutsägbart. Propositionen är en del i ett vindkraftspaket som regeringen har lagt fram.

Vi anser att riksdagen bör bifalla regeringens proposition och avslå motionsyrkandena. Därmed vill jag yrka bifall till vår reservation, nummer 1.

Lagförslaget innebär att kommunen ska fortsätta att besluta om det ska etableras vindkraft i kommunen eller inte. Kommunen ska på begäran ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft. En karta ska

utvisa det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk och uppgifter om maximalt antal vindkraftverk och deras högsta höjd ska framgå. Kommunens ställningstagande ska motiveras och lämnas inom nio månader från det att en begäran har kommit in.

Om kommunen säger ja har bolaget fem år på sig att ansöka om miljö-tillstånd för vindkraftsparken. Under de fem åren gäller att lagt kort ligger, och kommunen får stå fast vid sitt medgivande. Alla aktörer ska kunna känna sig trygga med kommunens beslut.

De förslag som lämnas i propositionen syftar till att säkerställa att kommunernas ställningstagande görs före tillståndsprövningen i stället för som nu under pågående tillståndsprövning. Det innebär att tillståndsprövningar för vindkraftsverksamhet som inte har förutsättningar att beviljas något tillstånd undviks, och prövningarna blir mer tidseffektiva eftersom kommunens ställningstagande inte behöver inväntas. Det innebär betydande resursbesparingar för såväl verksamhetsutövare som myndigheter.

Herr talman! Vi tycker att det är viktigt att det kommunala vetot finns kvar. Det är viktigt i en demokrati att som medborgare och kommuninvånare ha rätt att få säga till om saker som sker i det egna närområdet.

Majoriteten av remissinstanserna är också positiva till att en ny modell för kommunalt inflytande ersätter den befintliga och att kommunens besked ska lämnas tidigare i processen.

Vi kan också se i en aktuell studie från SOM-institutet att vindkraften erhåller ett stort stöd bland det svenska folket. Det är 66 procentenheter fler som är positiva till vindkraft än som är negativa

Sveriges behov av el har under många år varit relativt konstant. Men nu ökar det kraftigt när allt större delar av samhället elektrifieras som en del av klimatomställningen. Därför behövs mer el och det relativt snabbt. Ingen ska behöva ha ont i magen när de tänker på elräkningen. De höga priser vi haft under vintern ska vi inte ha i Sverige.

Samtidigt måste elen räcka till alla som behöver den, företag såväl som privatpersoner. Det är därför av stor vikt att tillståndprocessen för vindkraft görs mer effektiv och förutsägbar för att främja en snabb utbyggnad.

Herr talman! Uppförande av vindkraftverk påverkar boende, markägare, friluftsliv och kommuner. Därför har regeringen också tillsatt en mycket viktig och efterlängtd utredning som ska lämna förslag på system för kompensation till lokalsamhällen och förslag för att stärka kommunernas incitament.

Jag bor själv i Västernorrland, ett län som tagit stort ansvar i utbyggnaden av vindkraft. I dag finns där mellan 600 och 700 vindkraftverk, och det kan bli nästan det dubbla i framtiden i och med de byggen som pågår just nu och de tillstånd som har beviljats.

Att vindkraftsfrågan engagerar har jag själv sett på nära håll. Jag har sett den oro, de konflikter och de farhågor som kan uppstå när vindkraften diskuteras. De som oroar sig är ofta närboende, och de som framför allt fått ta del av de ekonomiska fördelarna är markägare, som oftast inte själva är boende där vindkraftsparken uppförs.

När utbygganden av vindkraften började var det lite som när vattenkraften byggdes ut; de som stod på sig och höjde sin röst fick störst del av kakan. Det har utvecklats till frivilliga överenskommelser om ersättning, men det saknas en tydlig reglering för ett rättvist och välfungerande ersättningssystem. Det behövs ordning och reda vid etablering av vindkraft, och

det behövs ersättning och incitament för dem som berörs av vindkraftsutbyggnad.

Herr talman! I dag ser jag också de möjligheter, den framtidstro, den tillväxt och de jobb som vindkraften med sin efterfrågade förnybara el bidrar till. Många kommuner, framför allt i norr, där vi har stor utbyggnad av förnybar energi, ser många nya stora etableringar med nya gröna jobb tack vare att det finns stor och säker tillgång till förnybar energi via vind- och vattenkraft.

Ljud och ljus kan vara störande, och alla ställen passar inte för vindkraft. Därför är det bra att Sveriges långa kust ger oss goda möjligheter att bygga vindkraft långt ute till havs, långt från samhällen och bostäder.

Det ska bli lättare och gå snabbare att bygga, så att vi kan få mer el, snabbt, särskilt i södra Sverige.

Jag kan bara beklaga att inte alla partier är redo att yrka bifall till denna viktiga proposition nu när vi vill ta viktiga steg mot en snabbare och enklare process för vindkraften, något som efterfrågas starkt av branschen, samtidigt som det kommunala vetot, rätten att säga ja eller nej till vindkraftsprojekt, behålls. Invånare i kommuner som säger ja till vindkraft ska se ökade fördelar i sina byar och lokalsamhällen.

Vi vill också öka takten för vindkraft som byggs långt ute till havs och som generellt varken hörs eller syns från land.

Vi vet att Sverige snabbt behöver mer elproduktion för att påskynda klimatomställningen, möta det osäkra omvärldsläget och stärka industrins konkurrenskraft. Vi vet också att den absolut billigaste elen i dag och den som kan byggas ut snabbast är vindkraften, och störst potential har den havsbaserade vindkraften. Jag är därför extra glad att kommuner längs Norrlandskusten, såsom Sundsvall, Timrå, Örnsköldsvik och Piteå, har en positiv inställning till detta.

Sverige måste ha mer vindkraft, på land och framför allt ute till havs. Det är bra för klimatet, för säkerheten och för jobben. Framför allt är det helt enkelt det snabbaste sättet att få fram den billiga och förnybara el som krävs för att kunna växla upp den gröna omställningen och få del av de nya gröna jobben.

Vi vill se långsiktiga förutsättningar för energibranschen, och den svenska industrin i Sverige behöver god tillgång till el med konkurrenskraftiga priser.

Vårt land har unika förutsättningar för förnybar energi. Energi från vind, både till lands och till havs, har stor potential att byggas ut under lång tid framöver. Socialdemokraterna vill se ett land där vi samlas för att utveckla gemensamma lösningar. En stabil och utbyggd energiförsörjning med rimliga priser är viktigt för ett tryggare och starkare samhälle.

Herr talman! Eftersom det här är min sista debatt innan sommaren vill jag slutligen passa på att önska herr talmannen och alla övriga en glad sommar.

Anf. 26 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag ett försök från regeringen att i praktiken avskaffa det kommunala vetot vad gäller just vindkraftverk. Låt oss nu inte fördjupa oss i begrepp som att kommunens ställningstagande till vindkraft behöver ”förtydligas”. Förslaget från regeringen innebär att

vindkraft ska ges en unik särställning i miljöbalken genom att det kommunala inflytandet över dessa etableringar ska begränsas.

Herr talman! Låt oss backa bandet lite. Vi har sett stora förändringar inom energipolitiken och energiförsörjningen de senaste decennierna. Efter att Sverige har gjort en fantastisk omställning av elproduktionen från fossilt till fossilfritt under 70- och 80-talen har basen i energiförsörjningen – vattenkraft och kärnkraft men även kraftvärme – fått en betydligt mer utmanande miljö att verka i. Det har handlat om politiska angrepp, allt från direkta straffskatter till de pågående tillståndsprocesserna inom vattenkraften och beskattningen av avfallsförbränningen. I slutändan styr allt detta mot att vi får mindre planerbar kraftproduktion.

För kärnkraft handlar det i dag i princip om en lagstiftning som förbjuder nyetableringar eftersom begränsningarna är så enorma. Tänk om vi skulle ha en situation där man bara fick bygga en viss typ av vindkraftverk av en särskild storlek på ett fåtal platser i hela landet. Jag tror inte att någon socialdemokrat hade hävdat att det var fritt att bygga ny vindkraft då.

Herr talman! Samtidigt som detta pågår har vi en utveckling i vårt samhälle som går mot ökad efterfrågan på elektricitet. För att möta detta samtidigt som samhället attackerar kärnkraft och vattenkraft har vi fått subventioner och andra åtgärder som styr mot mer förnybart, och då handlar det om vind och sol. De som har fått betala för detta är skattebetalarna och elkonsumenterna, och utsläppen har inte minskat.

Låt oss i detta sammanhang samtidigt understryka att vi i Sverigedemokraterna inte har något emot vindkraften i sig. Sverige behöver vindkraft, och vi kommer inte att behöva mindre vindkraftsproduktion i framtiden.

På samma sätt har den svenska befolkningen inte heller något stort motstånd mot vindkraft. Det är inget konstigt. Människor tycker om att det byggs bostäder, men de vill kunna ha synpunkter på var de byggs. De vill kanske inte att man bygger ett tolvvåningshus i den fina lekparken där barnen brukar leka på fritiden, utan de vill ha möjlighet till inflytande. De vill kunna samla ihop en lista med namnunderskrifter eller starta en Facebookgrupp och försöka få till stånd ett initiativ så att kommunfullmäktige kan diskutera det och så att de får vara delaktiga i processen.

Herr talman! Vad vi ser i dag är att den fortsatta expansionen av vind tappat kraft. Det gör den inte bara i Sverige, utan vi har sett i exempelvis Tyskland att det går trögare och trögare att bygga fler vindsnurror. Detta är inte speciellt förvånande, för de lägst hängande frukterna plockar man först. Man bygger vindkraftverk på de platser där det blåser mest och där man stör minst. Ju mer man bygger ut vindkraften, desto färre optimala platser finns det att bygga på.

Man får också problemet att industrin dränerar sig själv, för när det blåser på ett ställe blåser det ofta på ett annat ställe också. När det blåser på många ställen samtidigt finns det mycket elektricitet, och om det finns mycket elektricitet går priset ned. Då tjänar man också mindre pengar, så det blir mindre lönsamt ju högre andel av kraftproduktionen som kommer från vind.

Herr talman! Stora vindkraftverk tar plats. Stora betongfundament kan upplevas som störande, därför att de låter och ser fula ut, och som dåliga därför att de sänker värdet på hus och mark. De kan ha negativa effekter på miljö och djurliv. Detta är relevanta synpunkter. Vi politiker som är

valda av folket måste naturligtvis lyssna på detta och göra det enkelt för människor att göra sin röst hörd.

På samma sätt som vi i dag har möjligheter till folkligt inflytande på kommunal nivå vad gäller skolnedläggningar, etablering av nya bostadshus med mera måste vi även säkra ett folkligt inflytande på detta område. Lösningen när vi ser initiativ med namninsamlingar, Facebookgrupper och folkomröstningar för att stoppa vindkraftsetablering kan naturligtvis inte vara att stoppa den möjligheten till påverkan. Men det är just vad propositionen vill åstadkomma. Vi kommer att se minskade möjligheter till folkliga initiativ, om dessa måste startas så tidigt att invånarna kanske ännu inte fått kännedom om planerna.

Propositionen kan också leda till en situation där kommunerna, av rädsla för att tvingas ta ansvar i efterhand när de inte kan ändra på beslutet, förbjuder vindkraftsetablering på förhand i sina översiktsplaner, för att vara på den säkra sidan. Det är lite oklart i propositionen hur stor vikt som ska läggas vid översiktsplanerna. Där gick propositionen och utredningen inte riktigt på samma linje.

Herr talman! Det kommunala självbestämmandet är angeläget att värna, och det är de lokala politikerna och i förlängningen kommunernas invånare som är bäst lämpade att fatta beslut om vindkraftsetableringar. Ur detta perspektiv kunde förslagen i propositionen förvisso ha varit värre än de blev, då regeringen kunde ha föreslagit att helt stoppa vetot.

I propositionen väljer man nu att gå fram med ett begränsat kommunalt veto och en särställning för vindkraften i lagstiftningen, men det är illa nog. Att ge ett energislag en särställning på det sätt som föreslås är anmärkningsvärt dålig politik. Förslaget är ännu ett utslag av att vindkraftens förespråkare inte tycks lita på kraftslagens påstådda förträfflighet utan måste särbehandla det.

Vi vill, till skillnad från i liggande förslag, se ett samlat grepp om en likvärdig konkurrens mellan kraftslagen. Fortfarande råder exempelvis ett förbud mot att etablera kärnkraft i 287 av våra 290 kommuner. Vi kan naturligtvis inte bifalla ett förslag som gör det enklare att bygga vindkraft samtidigt som kärnkraften inte får byggas ut.

Vidare är det kommunala självbestämmandet, i förlängningen kommunernas invånare, en central del av demokratin för oss. Därför ska det kommunala inflytandet och vetot inte försvagas utan tvärtom värnas.

Herr talman! Sverigedemokraterna står bakom majoriteten i utskottet, som avstyrker propositionen. Utöver detta vill vi även yrka bifall till reservation 2, som går i linje med Sverigedemokraternas politik att politiken måste ta hänsyn till enskilda och också vara beredd att kompensera de husägare som riskerar stor skada av en storskalig vindkraftsetablering i närheten.

Anf. 27 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Den gröna omställningen är fantastisk. Centerpartiet har länge drivit tesen att det är lönsamt att gå före, och verkligheten har givit oss rätt: elbilar, fossilfritt stål, biodrivmedel, hustimmer och mycket mer.

Men det finns en hel del kvar att göra. Kemiindustrin, jordbrukssektorns konstgödsel, mer flytande biodrivmedel, inklusive elektrobränslen, järnväg, kortdistansflyg, vätagas – listan kan göras lång över saker som behövs. Alla har de en sak gemensamt: De behöver mer el, och de behöver

det fort. Variation i tillgång kan hanteras om man ser till att priserna är låga från början.

Lösningen på detta stavas många gånger vindkraft, inte för att politiken vill det utan för att företagen själva räknar med det därför att det är mest konkurrenskraftigt. Landbaserad vindkraft byggs helt utan stöd, och den havsbaserade kommer också starkt. Kostnadsreduktionen är makalös. Det slås nya rekord konstant när det gäller turbinstorlek, och antalet verk som behövs i en park minskar stadigt samtidigt som energimängderna på samma yta ökar.

Det finns dock problem. Försvarsmakten säger blankt nej. I många andra länder samexisterar ju Försvarsmakten och vindkraften utmärkt. Radaranläggningar flyttas, och fasta fundament ger möjlighet till sensorer till havs. Det ger också möjlighet till mer decentraliserad energiproduktion, vilket stärker totalförsvaret. Dit behöver vi komma också i Sverige. Styrningen från regeringen i den här frågan måste bli betydligt bättre. Hitills har man konsekvent duckat, och när FOI nu har lagt fram förslag är det dags att visa att samexistensen fungerar.

Ett annat problem är artskyddsdirektivet, som skyddar enskilda arter och inte populationer av fåglar. Senaste tolkningen när det gäller skogen, som vi bara väntar på kommer att spilla över på vindkraften, är att du inte ens får störa en kråka. Det här är helt ohållbart. Regeringen behöver agera snabbare och sluta övertolka EU-direktiven.

Slutligen har vi den lokala acceptansen, det som vi kanske framför allt diskuterar här i dag. Regeringen tror tyvärr att man löser den genom att justera i det kommunala vetot. Det finns goda ambitioner, men i slutändan kommer det bara att leda till tidigare nej, inte till fler ja. 78 procent av alla ansökningar om vindkraft fick nej i kommuner förra året. Det kommer inte att bli fler ja av den här propositionen. Det kommer bara att leda till att man får nej tidigt, kanske till och med fler nej för säkerhets skull.

Målet för mig och Centerpartiet är fler ja. Vi måste få fler spadar i backen. Vi måste bygga ut. Här har regeringen misslyckats kapitalt. Den rekordutbyggnad som faktiskt har skett de senaste åren och som kommer att ske de kommande härrör från tidigare tillstånd. Den senaste mandatperioden har regeringens avsaknad av politik gjort att allt fler projekt stoppas.

Vi står faktiskt inför en total kollaps i utbyggnadstakten, helt enkelt därför att de som bor i närheten eller kanske till och med kommunen inte ser tillräcklig uppsida för att säga ja. Jag förstår det. Miljöpåverkan är lokal, men skatteintäkterna från vindkraftverken hamnar ju där. Återigen ska staten agera någon typ av kolonialmakt och låta värdet från naturresurser hamna i Stockholm. Detta måste få ett slut. Pengarna behövs lokalt och pengarna har man förtjänat lokalt. Då måste också pengarna stanna lokalt.

Centerpartiet har drivit dessa frågor i decennier. Med tiden har fler partier hakat på. Tyvärr är det få andra partier som här i dag är beredda att sätta ned foten och säga att så ska det bli. Men Centerpartiet står stadigt, och därför yrkar vi bifall till reservation 5 i betänkandet.

Det som är välkommet är ändå att här i riksdagen är motiveringen till avslaget på regeringens förslag tydligt. Lokala ersättningar och lokalt inflytande hänger ihop. Ska vetot justeras måste mer värde stanna lokalt. Hade regeringen över huvud taget lyssnat de senaste åren hade de inte behövt stå här och se sitt förslag falla.

Man får väl ändå säga att regeringen har fattat att någonting behöver göras. En utredning är tillsatt – gott så kanske. Tyvärr visar Socialdemokraterna hur lite de har förstått av behoven utanför den statliga sfären. Utredningen säger att skatterna inte får röras. Det handlar enbart om vindkraft, och för dem som redan har tagit ansvar och byggt är det oklart om de ens får ett enda öre.

Det är inte konstigt att vi nu hör kommunpolitiker säga att de inte tänker fatta några som helst beslut förrän ersättningsfrågan är klar. Därmed får vi ännu en paus i utbyggnaden.

Till regeringen säger jag: Bredda direktiven, låt utredaren få titta på skatter, låt utredaren få titta också på andra kraftslag och låt utredaren tydligt peka ut att de som har gått före också ska omfattas! Låt utredaren dessutom titta på ersättningar till närboende och uppdatera ersättningsnivåer för markägare och ge ersättning till närboende till elledning! Det är helt avgörande för att öka lokal acceptans.

Om regeringen gör detta kan vi vända utvecklingen. Precis som kommuner tävlar om batterifabriker kan vi få tävlingar om nästa vindkraftsetablering. Då kommer de hundratals miljarder som utvecklarna är beredda att investera också att realiseras. Det kommer att vara bra för Sverige. Det kommer att leda till sänkta elpriser, ökade skatteintäkter och ökad tillväxt lokalt. När de förslagen finns på riksdagens bord kan regeringen också återkomma med förslaget om justerat veto. Så kan vi öka den lokala acceptansen, få fart på vindsnurrorna och ställa om Sverige.

Anf. 28 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Det har aldrig varit tydligare än nu att vi måste ställa om.

Larmrapporterna om klimatförändringarnas förfärliga effekter på djur och människor når oss varje dag. Tidigare i veckan hölls barnen hemma från skolan i USA på grund av för höga temperaturer. Bränderna rasar, och enorma ekonomiska och känslomässiga värden går bokstavligt talat upp i rök. I norra Italien är det så torrt att de stänger av vattnet på nätterna. Effekterna av klimatförändringarna ligger inte längre framför oss utan är här och nu. Och forskningen är entydig. Vi måste ställa om, och det så snabbt vi bara kan och helst ännu lite snabbare.

Nyckeln till den klimatomställning som vi alla vet måste ske är bytet från fossil till förnybar energi. Det är ingen liten uppgift, men det måste inte desto mindre göras.

Utöver klimatförändringarna har ju Putins invasion av Ukraina visat att vi också rent säkerhetspolitiskt är alltför beroende av fossil energi. Vi blir bakbundna av vårt beroende och kan inte agera fritt mot stater som kränker och invaderar andra. Vi är beroende av skurkstater, inte bara av Putin, för vår ekonomiska utveckling. Det är helt oacceptabelt och något som vi länge har pekat på men som alltför många har blundat för. Hade vi ställt om snabbare hade vi befunnit oss i en bättre situation än nu när det gäller både klimatförändringarna och säkerhetsläget. Men nu är det som det är och vi måste vara offensiva.

Sverige har sedan 2017 ett nationellt mål om nettonollutsläpp till 2045. Det är bra, men det är inte bra nog. Eftersom det är bråttom måste vi öka takten i omställningen och produktionen av förnybar el.

I takt med att samhällets alla sektorer ställer om från fossilt till elektrifiering kommer energibehovet att öka. I näringslivet är de mycket tydliga

med vad de behöver och att de behöver det snabbt och så billigt som möjligt. I dag är vindkraften det överlägset billigaste och snabbaste sättet att öka vår energiproduktion.

Vi måste alla hjälpas åt. Men i dag är fördelningen av vindkraftverk ojämn över landet. Vissa kommuner och regioner drar ett större lass än andra för att ge Sverige den el vi behöver för att klara elektrifieringen. Vi vill att denna heroiska insats också ska löna sig.

Vår förhoppning är att fler kommuner vill säga ja till fler vindkraftverk. Då är dagens förslag om ett förändrat veto ett av de nödvändiga stegen. Men vi i Miljöpartiet har också lagt fram ett förslag med tydliga ekonomiska incitament för att bygga grön energi. Med detta förslag betalar kommunerna 10 miljoner för varje producerad terawattimme förnybar el som redan finns på plats och 30 miljoner för varje producerad terawattimme förnybar el för elproduktion som tillkommer före 2030.

De förslag om kompensation som andra partier lyft fram tidigare är otillräckliga, inklusive också de förslag som vi lagt fram före detta förslag. Vi ser ju alla att de inte har ökat produktionen. Därför har vi gått fram med ett större stöd, ett stöd som skulle kunna vara en game-changer för många kommuner och regioner. Men nu blir det inte bara ett litet tillskott på marginalen, utan det kan spela faktisk roll i en kommuns budget. Vi vill att vindkraften ska vara en motor för lokal ekonomisk utveckling och välfärd. Så är det inte nu. Men att det går långsamt beror inte först och främst på att vi behöver starkare ekonomiska incitament.

Fru talman! Trots att vi vet att takten i omställningen måste öka och vi vet att vi bygger för lite stoppas många bra projekt. Under 2021 stoppades 78 procent av alla aktuella vindkraftverk av kommunerna, och det håller inte.

Företagen står i kö för att bygga vindkraft både på land och till havs, och det är inte där problemet ligger. Det sorgliga i detta är att det är politiker runt om i Sverige som nekar byggande.

Faktum är att högerpartier i kommunerna runt om i Sverige har sagt nej till uppemot 70 terawattimmar vindkraft, vilket alltså motsvarar Sveriges halva årsförbrukning av el.

Det är åtta av tio vindkraftverk som stoppas av kommunerna. Det gör att det nuvarande vetots utformning, tillsammans med Försvarsmaktens veto, utgör ett av de största hoten mot möjligheterna att bygga ut hållbar energiproduktion i Sverige. Det gör att en förändring av vetot är nödvändig.

Det förslag som nu ligger på bordet innebär inte att vi slopar vetot. Däremot gör vi det mer rättssäkert, både för kommunen och för vindkraftsbolagen. Genom att flytta det tidigare i processen vet alla parter vad som gäller i ett tidigt skede, vilket kommer att underlätta hela processen framåt.

Kommunerna är för. Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, och Småkom, de små kommunernas samverkan, har i sina remissvar gett tummen upp för förslaget. Energiföretagen och Svensk Vindenergi välkomnar förändringen. Nu är det bara svensk höger som stretar emot.

Det är ingenting annat än sorgligt. Sverige behöver ställa om och komma bort från fossil energi och gå mot ett förnybart energisystem. Bara då har vi gjort vår del för att klara klimatkrisen.

Dessutom göder vi då inte heller längre Putins eller andra skurkstaters krigskassa eller utsätts för deras nycker när priserna drivs upp eller ned eller kranarna stängs av helt.

Sverige behöver mer elproduktion på kort tid för att påskynda klimatomställningen, möta det osäkra omvärldsläget och stärka industrins konkurrenskraft.

Vindkraften är den elproduktion som kan byggas nu och som är lönsam. Lägg till det ett bättre elnät, energieffektivisering, ökad lagring och smartare förbrukning så har vi ett svar på hur den svenska elförsörjningen kan se ut om tio år.

Det är ett bra förslag som i dag ligger på bordet, och snart kommer också kompensationen. Vi har absolut ingen tid att förlora. Därför yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 29 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag tror att jag och Janine Alm Ericson delar ganska mycket av synpunkterna och tankarna. Däremot har jag två frågor som jag är lite nyfiken på.

När jag lyssnade på ledamoten sa hon att vi måste öka kommuners vilja att bygga, och därför måste vetot förändras. Då blir min stora fråga: Hur ökar du kommunernas incitament till att säga ja genom att förändra det kommunala vetot?

Det leder i bästa fall till nej tidigt. Det leder inte till flera ja. Snarare riskerar det tvärtom att leda till fler nej därför att man säger nej i förebyggande syfte för att man är osäker på vad som kommer att ske framöver och hur saker och ting kommer att bli.

Jag har en andra fråga. Det är välkommet med förslag om lokala ersättningar. Det är någonting som Centern har drivit i decennier. Det är kul att också Miljöpartiet har vaknat till ordentligt.

Den stora frågan blir: Om nu Miljöpartiet har drivit det här så tydligt och kraftfullt, och inte bara för det här förslaget utan också tidigare, hur kommer det sig då att det är först när Miljöpartiet lämnar regeringen som regeringen lägger fram ett utredningsförslag om stöd?

Det visar snarare på att Miljöpartiet antingen inte har klarat av att driva det i regeringen eller har motarbetat det i regeringen så att det är först när Miljöpartiet lämnade som det hände någonting. Det här går inte riktigt ihop med vad ledamoten Alm Ericson säger.

Varför har man inte lyckats? Socialdemokraterna har uppenbarligen varit beredda att lägga fram ett förslag från en utredning, även om den var undermålig. Varför gjordes inte det tidigare? Då hade vi kunnat klubba igenom förslaget i dag och också ändrat vetot.

Anf. 30 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Inga mer än vi i Miljöpartiet hade önskat att vi både hade kunnat få igenom bättre incitament och kunnat ändra i vetot när vi har sett hur det har slagit.

Vi tror att det finns två anledningar till att ändra i det kommunala vetot och lägga det betydligt tidigare i processen. Det finns kopplade kriterier till det som inte finns i det nuvarande sättet att hantera det. Vi tror att det är otroligt viktigt att det finns tydlighet och transparens.

I dag läggs också väldigt stora resurser på att se om det skulle fungera. Det är långa processer. Det kostar otroligt mycket för att sedan i slutändan få ett nej. Vi tror att det kan vara lättare för politiken att se på sin över-
siktsplan, titta var det passar och tidigt i processen säga: Här ser det ut som att det passar.

Det är två delar i detta. Det handlar om att göra det tydligare och mer transparent men också om att slippa en massa kostnader och investeringar som sedan går om intet.

Vi har nu kommit med ett nytt förslag om ekonomiska incitament för kommunerna. Det är också en viktig del för att öka detta. Vi har länge drivit ett annat förslag om att fastighetsskatten ska gå tillbaka, men där har vi inte kommit fram.

Nu lägger vi fram ett bättre förslag som också ger mer pengar och blir mer stabilt för kommunerna.

Anf. 31 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Tyvärr svarar inte ledamoten på frågan. Om man nu på olika sätt har suttit ungefär sju år i regeringen, hur kommer det sig att det är först när man lämnar regeringen som det läggs fram ett utredningsförslag om ersättningar?

Man har haft lång tid på sig att driva den här frågan om man på riktigt brydde sig. Men det är när Miljöpartiet lämnar regeringen som Socialdemokraterna själva lägger fram ett utredningsförslag. Det måste vara ett enormt misslyckande för Miljöpartiet att inte ha fått igenom detta förrän de själva lämnade regeringen.

Jag håller med om att det finns uppsidor med ett tidigt beslut. Det gäller inte minst för företagen som slipper lägga ut pengar. Men det ökar inte incitamenten för kommuner att säga ja. Att man får ett beslut tidigt undan-
stökat kan möjligtvis skapa någon form av trygghet och säkerhet.

Men du får inga fördelar som kommun genom att säga ja. Du ökar snarare risken för att du sedan i efterhand kommer att ångra dig för att det inte blev som du ville.

Med det här förslaget blir det inte fler ja. Det blir i bästa fall lika många nej, men de kommer tidigare. Det räcker inte för mig. Jag vill att vi ska få fler ja, fler spadur i backen, fler vindsnurror, mer el till Sverige och mer tillväxt.

Där har Miljöpartiet tyvärr inte levererat i regeringsställning. Det är välkommet att man nu lägger fram förslag, men då är det för sent.

Anf. 32 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Om man tror att man lägger fram en utredning om ekonomiska incitament på ett par månader är det inte så. Det är ett ganska långt förarbete. Jag kan garantera att vi har haft med det jobbet att göra.

Sedan lämnade vi som bekant regeringen därför att Centerpartiet var med och stödde en sverigedemokratisk budget. Det kan vi debattera mer en annan gång.

Jag förstår inte riktigt vad Rickard Nordin menar med att kommunpolitikerna får någonting som de kanske inte ville. Det är vindkraft man säger ja eller nej till. Man får vindkraftverk.

Miljöprövningar och allting sådant är naturligtvis otroligt viktiga. De kommer sedan efter. Där sparar vi också myndighetsresurser i väldigt stor utsträckning.

Jag hör att Rickard Nordin säger att han inte tror att det kommer att leda till mer vindkraft och mer ja från kommunala högerpolitiker. Men samma bedömning gör inte Sveriges Kommuner och Regioner, Småkom eller branschen.

De tror att det kommer att vara en väg som gör att det blir betydligt lättare. Därmed känner vi oss trygga i att det förslag som nu läggs fram hade varit en del i att få mer vindkraft på plats betydligt snabbare. Den behövs för klimatet, och det kan inte vänta.

Anf. 33 JESSICA ROSENCRANTZ (M):

Fru talman! Moderaternas mål är att Sverige ska få fram dubbelt så mycket el de kommande två decennierna. Det är enligt experter som Svenska kraftnät den mängd el som krävs om vi ska kunna ställa om samhället, industrierna och transportererna till ren el.

Det pratas ibland om projekt som Hybrit, med sitt stål utan kol, och andra stora omställningsprojekt inom industrin som om de redan hade ägt rum. Men faktum är att hela den gröna industrialiseringen står och faller med behovet av att få fram all den rena el som krävs och av att korta tillståndsprocesserna för alla dem som nu vill ställa om. Regeringen har misslyckats i båda delar.

Regeringen har fullständigt misshandlat det svenska energisystemet. Tack vare utbyggnaden av vattenkraften och sedan kärnkraften på 70-talet har Sverige haft en pålitlig energiförsörjning som varit i princip helt fossilfri med låga elpriser. Sedan lät regeringen stänga ned fyra reaktorer.

Verkligheten har nu kommit i kapp regeringen. När man lade ned kärnkraft i södra Sverige blev resultatet skyhöga elpriser som varierar stort i landet. En studie som är gjord av Energiforsk visar att elpriserna hade varit mellan 30–45 procent lägre om vi hade behållit Ringhals 1 och 2, och en normal eluppvärmd villa i södra Sverige hade sparat över 2 000 kronor på elräkningen.

Samtidigt som både hushåll och industri kämpar med höga elräkningar innebär elbristen i sig att de företag som vill bygga ut och ställa om inte har den möjligheten eftersom bristen på el är en realitet. Regeringens skadliga energipolitik hotar på det sättet både klimatomställningen, hushållens plånböcker och jobb och tillväxt.

Om vi ska få fram all den här rena elen menar Moderaterna att vi behöver en mix av både vattenkraft, vindkraft och kärnkraft. Vi har länge varnat för risken med att regeringen lägger alla ägg i samma korg och tror att bara vindkraften kan lösa behovet.

Den mängd el som vi behöver är ett uppenbart skäl nog, men det handlar också om att inte bygga upp ett väderberoende system som bara levererar under dagar då det blåser. Det skapar väldigt stora prisvariationer, en oförutsägbarhet för den egna elräkningen och höga elpriser. Det leder också till att Sverige importerar mer fossil el från våra grannländer när det inte blåser.

Vi menar att planerbar energi i form av vattenkraft och kärnkraft måste vara basen. Om vi värnar och bygger ut kärnkraften kan vi också bygga ut vindkraften. Det hänger ihop. Regeringen prioriterar helt enkelt fel när

man bara lägger fokus på vindkraft. Propositionen är ett exempel på det eftersom den bara handlar om tillståndsprocesser för vindkraften.

Det har påståtts här i debatten att vindkraften är det enda som går fort att bygga ut. Men låt oss vara ärliga med att det tar tid att bygga ut ny elproduktion oavsett om det handlar om kärnkraft eller vindkraft. Regeringens egna beräkningar visar att det för landbaserad vindkraft tar nio till elva år och för havsbaserad vindkraft tio till tolv år från utredning till byggfas. Allt detta är ett skäl att öka all elproduktion i det här landet – både vinden och kärnkraften.

Fru talman! Men propositionen är inte heller bra utifrån ambitionen att bygga ut vindkraften. Moderaterna delar ambitionen att göra tillståndsprocesserna effektivare och mer förutsägbara. En skyndsam handläggning av alla typer av tillståndsärenden är helt central för att man ska kunna bygga ut; det gäller både företag i stort och elproduktionen. Regeringen har länge gjort alldeles för lite kring tillståndsprocesserna.

Men samtidigt är det viktigt att konstatera att kommuners möjligheter att säga ja eller nej till vindkraft behöver bevaras och värnas. I praktiken innebär ju regeringens förslag nu att man försvårar kommuners möjlighet att tycka till.

Enligt förslagen i propositionen ska kommuner ta ställning till etablering av vindkraft utifrån en ansökan som omfattar en karta som utvisar det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk, uppgifter om det största antal vindkraftverk som anläggningen är avsedd att omfatta och vindkraftverkens högsta höjd.

Moderaterna menar precis som många remissinstanser att det finns väldigt många fler faktorer för en kommun att ta hänsyn till när man ska säga ja eller nej till vindkraft lokalt. Vi menar också att kommuners medborgare måste ha möjlighet att påverka sin närmiljö. Det handlar om utredningar av buller, siktanalyser och visualiseringar av anläggningen i landskapet.

Detta är inte minst viktigt eftersom regeringens förslag betyder att om en kommun säger ja är den bunden av detta under lång tid framöver. Jag menar därför att det förslag som regeringen har lagt på bordet i dag troligen kommer att innebära att fler kommuner säger nej till vindkraft. Det är nämligen säkrare att säga nej än att säga ja utifrån det begränsade underlag som man förväntas fatta beslut utifrån.

Propositionen besvarar inte heller varför kommuner ska säga ja i större utsträckning. Under 2021 stoppades fyra av fem ansökningar om vindkraftverk av kommuner. Om man ser tillbaka på de gångna åren är det uppenbart att det är partier av alla färger som har sagt nej runt om i landet. Det är alltså tydligt att många kommuner ser nackdelar som överväger fördelarna.

Jag märker också att det finns en stor frustration hos många över att regeringen själv lägger ned fyra kärnkraftsreaktorer och sedan pekar på kommunerna och säger: Ni måste lösa problemet och göra jobbet för att vi har förstört det svenska energisystemet!

Dessutom börjar regeringen i helt fel ände, som också andra kollegor har varit inne på här i kammaren. Regeringen har aviserat nya utredningar om ökade incitament för vindkraftsutbyggnad, men de kommer inte att kunna leda till några lagförändringar förrän i mitten på 2024.

Därmed skapas en situation där regeringen här och nu vill begränsa kommuners möjlighet att säga ja eller nej, men frågan om vad man ska få

tillbaka ska vi lösa ut långt mycket senare. Även detta kommer att innebära att kommuner troligtvis nu säger nej i avvaktan på vad som komma skall om ett par år, då man kanske också kan få kompensation.

Vi menar att regeringen har hanterat frågeställningen i helt fel ordning. Faktum är att även statsrådet, som tyvärr inte är här i dag, på den presskonferens där man presenterade delar av förslagen var rätt ärlig med att det kanske finns en konflikt här. Det skulle kunna bli så att kommuner faktiskt avvaktar eftersom incitamentsfrågan inte är utredd än.

Om man vill bygga vindkraft är det alltså troligen så att propositionen stjälpmer mer än den hjälper.

Jag tror inte heller, fru talman, att det är badhus och samlingslokaler, som statsrådet nämnde på presskonferensen, som är vad kommunerna och invånarna vill ha tillbaka. Det blir nästan lite parodiskt. Frågan om påverkan på markägare och sjunkande fastighetspriser har regeringen inte ens berört. Skattefrågan får man som bekant inte heller röra i utredningen. Utredningen begränsas till att bara prata om vad den som bygger vindkraft ska få tillbaka. Det nämns inget om annan elproduktion.

Avslutningsvis, fru talman, menar Moderaterna att det i grund och botten krävs en ny riktning för svensk energipolitik – en riktning som inte bara fokuserar på ett kraftslag utan som tar tag i den stora utmaningen att bygga ett elsystem med växande produktion av pålitlig och ständigt tillgänglig fossilfri el. Regeringen saknar denna helhetssyn, och i propositionen saknas den definitivt.

Vi kan bygga ut vindkraften i det här landet. Det görs redan i hög takt. Vi kan också bygga mer om vi värnar och bygger ut kärnkraften så att vi har den planerbara stabila basen.

Om regeringen verkligen vore intresserad av att lösa problem i svensk elförsörjning skulle man ha lagt fram förslag på riksdagens bord om hur vi ökar all elproduktion. Men det har man varit helt ointresserad av, medan aktörer som Fortum, Vattenfall, Wallenberg och Kärnfull Next, för att bara nämna några exempel, bygger. Vattenfall bygger i andra länder, och flera aktörer vill bygga här hemma. Men de säger att det är den politiska osäkerheten som är problemet för att bygga ny kärnkraft. Regeringen gör ingenting i den änden.

Som kontrast presenterade Moderaterna för några veckor sedan ett paket för att bygga ut också kärnkraften i det här landet. Där finns flera förslag både för juridiska, politiska och ekonomiska hinder som ska undanröjas.

Vi ska kunna bygga reaktorer på fler platser och bygga fler reaktorer än i dag. Vi ska ge Strålsäkerhetsmyndigheten i uppdrag att ta fram regelverk för små och modulära reaktorer. Det handlar till exempel om att säkerställa att de statliga gröna kreditgarantierna kan gå också till att bygga ut kärnkraften. Vi har också mängder av förslag för hur vi kan få fram mer ren el från kärnkraften. Detta är dock regeringen helt ointresserad av.

Därför menar jag, fru talman, att det behövs en ny regering efter valet som på allvar kan se till att vi löser och klarar av den gröna omställningen genom alla fossilfria energislag. Därför står jag bakom dagens betänkande och yrkar avslag på regeringens proposition.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU25

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (skr. 2021/22:213) föredrogs.

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Anf. 34 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Sverige har sedan 2011 haft en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor, den så kallade ANDT-strategin. Den har varit ett viktigt arbets- och styrdokument på såväl nationell som regional och kommunal nivå. Den syftar framför allt till att skydda våra barn och unga mot skadliga effekter orsakade av de olika produkterna och har haft en stödjande funktion. Inte minst har den använts i det viktiga förebyggande arbetet på de olika nivåerna – ute i kommuner, landsting, länsstyrelser och berörda myndigheter samt i civilsamhället. Den har helt enkelt varit vägledande för alla de aktörer som omfattas av den, och den har varit väl förankrad.

Den 18 mars förra året beslutade regeringen att lägga fram ANDTS-strategin för åren 2021–2025 som en proposition och inte som en skrivelse till riksdagen. Propositionen innehöll nämligen ett reviderat övergripande mål för ANDTS-politiken och sju långsiktiga mål som angav riktningen för ANDTS-politiken i sin helhet. Propositionen omfattade även spel om pengar, narkotikaklassade förskrivna och icke förskrivna läkemedel samt en utvidgning av tobaksbegreppet till att också inkludera nikotinprodukter. Detta är förslag som varit mycket efterlängtade.

Dessvärre saknades parlamentariskt stöd för regeringens förslag till ny ANDTS-strategi i riksdagen, och därför avslogs både propositionen och regeringens förslag till nytt övergripande mål. Jag har tidigare i denna kammare konstaterat att detta var mycket beklagligt eftersom avsaknaden av en strategi försvårar arbetet med dessa frågor, vilket naturligtvis ytterst drabbar samhällets allra mest utsatta, inte minst våra barn och unga.

Nu har regeringen återkommit till riksdagen med en skrivelse, och det är den vi debatterar här i dag.

Att regeringen valt att lägga fram en skrivelse till riksdagen i stället för ytterligare en proposition beror i mångt och mycket på svårigheterna i att gå en spretig riksdag till mötes. Det var ju inte så att de partier som röstade ned propositionen vid förra tillfället gjorde det på gemensamma grunder.

Regeringen gör också bedömningen att det i dag inte finns tillräckligt med beredningsunderlag för att kunna ändra ett övergripande mål i den riktning som en majoritet i denna kammare ville, det vill säga ta fram ett nytt övergripande mål som beaktar varierande skadeverkningar. Därför har regeringen bland annat gett Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om de olika tobaks- och nikotinprodukternas skadeverkningar för att ta fram det kunskapsunderlag som behövs för att kunna ta ställning till riksdagens tillkännagivande.

Mot bakgrund av att riksdagen bett regeringen att skyndsamt återkomma med en ny strategi, och även det faktum att beredningsunderlag för ett

nytt övergripande mål saknas, har regeringen nu lagt fram strategin till riksdagen i form av en skrivelse.

Det övergripande målet i den nya strategin är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar, samt ett minskat bruk av tobaks- och nikotinprodukter.

Det övergripande målet föreslås också kompletteras med en målstruktur med sju långsiktiga mål som anger riktningen för ANDTS-politiken i sin helhet. Målen omfattar tillgångs- och tillgänglighetsbegränsande arbete, skydd av barn och unga, förebyggande arbete, tidiga insatser, vård och behandling samt riktlinjer för samarbetet med andra länder, inte bara inom EU utan också internationellt.

Till målen knyts också prioriterade insatsområden som ska vägleda arbetet under strategiperioden. Vi gör bedömningen att arbetet med narkotikaprevention måste förstärkas, och därför har strategin också ett ökat fokus på just narkotikaprevention med brottsförebyggande och brottsbekämpande insatser som bidrar till strategins mål.

Vi anser också att det övergripande målet för narkotikapolitiken, Ett narkotikafritt samhälle, bör följas av en nollvision som innebär att ingen ska dö till följd av läkemedels- eller narkotikaförgiftning.

Regeringen har också gjort bedömningen att narkotikadefinitionen även ska omfatta narkotikaklassade läkemedel och att tobaksbegreppet ska utvidgas till att omfatta även andra nikotinprodukter.

Fru talman! För oss socialdemokrater är ANDTS-politiken oerhört viktig.

Den är viktig för att säkerställa att barn inte ska behöva växa upp med eller fara illa av vuxnas drickande eller missbruksproblem.

Den är viktig för att varenda människa som dör av läkemedels- eller narkotikaförgiftning är en för mycket.

Den är viktig för att barn och unga inte ska lockas till att börja använda nikotin eller tobak eller fastna i ett skadligt missbruk.

Den är viktig för att vi måste bli bättre på att förstå och förebygga den förödande ohälsa, den personliga och samhälleliga förstörelse, de enorma kostnader och den ökade brottslighet som orsakas av alkohol, narkotika, dopning, tobak, nikotin och om spel om pengar.

Den är viktig för att ha förståelse för, men också kunna stå emot, industrins enorma påverkanskrafter.

Fru talman! Jag är stolt över regeringens restriktiva alkoholpolitik och folkhälsobaserade narkotikapolitik. Jag är glad över de viktiga steg som nu tas för att ingen ska dö till följd av läkemedels- eller narkotikaförgiftning och att tobaksbegreppet nu äntligen utökas till att omfatta också nikotinprodukter. Jag är också väldigt glad över att vi också i vår ANDTS-politik har barnen och de unga för ögonen. De allra viktigaste vi har måste vi skydda.

Avslutningsvis, fru talman: Jag vet att strategin varit efterlängtat av alla de aktörer som berörs av den i sitt dagliga arbete. Jag är glad över att de nu kommer att kunna använda den i sin vardag.

Jag vill med detta yrka bifall till vår reservation nummer 1.
(Applåder)

Anf. 35 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Nu har vi att debattera ett betänkande som behandlar regeringens skrivelse *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025* samt de motionsförslag som väckts med anledning av regeringens skrivelse.

Fru talman! Regeringen förtjänar mycket hård kritik för sin skrivelse. Skrivelsen är ett uttryck för en anmärkningsvärd nonchalans från regeringens sida, en nonchalans gentemot riksdagen och de beslut som riksdagen har fattat. Det är naturligtvis allvarligt utifrån ett demokratiperspektiv. Låt mig utveckla denna kritik.

För nästan på dagen ett år sedan avslog en bred majoritet här i riksdagen regeringens förslag om en ny ANDTS-strategi. Vi, en majoritet här i riksdagen och alltså en majoritet i Sveriges högsta beslutande organ, gav regeringen bakläxa. Varför? Därför att regeringens strategi inte höll måttet. Vi riktade också tydliga uppmaningar till regeringen om vad regeringen borde göra. Det var tydliga uppmaningar om hur ANDTS-politiken bör förändras och utvecklas.

Vi krävde att regeringen snabbt skulle återkomma till riksdagen med förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi som tydliggör de olika insatser som måste vidareutvecklas och genomföras samt var ansvaret ska ligga. Vidare ställde sig en majoritet här i riksdagen bakom Moderaternas förslag om ett nytt övergripande mål för ANDTS-politiken som när det gäller tobak behöver fokusera på att minska skadorna och som således behöver ta hänsyn till att olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka olika stora skadeverkningar.

Men, fru talman, regeringen har inte gjort vad riksdagen krävt. I stället för att återkomma till riksdagen med ett nytt förslag till ANDTS-strategi har regeringen blott lagt en skrivelse på riksdagens bord. I en skrivelse finns inga förslagspunkter. Riksdagen kan varken bifalla eller avslå den utan blott lägga den till handlingarna. Trots det menar regeringen, liksom Socialdemokraterna i socialutskottet, att riksdagens tillkännagivande om att regeringen skulle återkomma med förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi är tillgodosett och slutbehandlat. Man häpnar! Regeringen obstruerar medvetet. Det var ingen redogörelse som regeringen skulle återkomma med utan ett förslag till en ny strategi inklusive ett nytt övergripande mål.

Därför innehåller betänkandet som vi nu debatterar ett förslag till ett nytt tillkännagivande till regeringen om att regeringen skyndsamt bör genomföra de beslut som riksdagen fattade den 15 juni 2021 om ANDTS-strategin. Regeringen får alltså bakläxa på sin bakläxa.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av ett nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka. Vad riksdagen i klartext kräver är att alla tobaks- och nikotinprodukter inte ska dras över en kam. Det övergripande målet avseende tobaks- och nikotinprodukter bör vara samma som det mål som regeringen anser bör gälla för alkohol och spel om pengar, nämligen att minska de sociala och medicinska skadorna.

För att minska de tobaksrelaterade skadorna måste vi stärka det förebyggande arbetet och fortsatt fokusera på att minska den traditionella rökningen. Det gör man inte genom att som regeringen jaga snusare eller genom att införa smakförbud på e-cigaretter.

Prot. 2021/22:133

17 juni

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Fru talman! Vid sidan om förslaget till tillkännagivandet om att regeringen skyndsamt bör genomföra de beslut som riksdagen redan har fattat föreslår vi också två nya tillkännagivanden till regeringen. De kan faktiskt beskrivas som livsviktiga. De handlar nämligen båda två om att angripa Sveriges mycket höga narkotikarelaterade dödlighet.

Vi moderater har länge drivit frågan att Sverige borde ta fram en särskild överdosstrategi. Erfarenheter från vårt grannland Norge visar att en sådan strategi kan vara ett viktigt och framgångsrikt verktyg för att minska den narkotikarelaterade dödligheten.

Fru talman! Vi moderater har många förslag och många reservationer i detta betänkande, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation 42 som innehåller förslag om att ta fram just en överdosstrategi men också om att ta fram ett tydligt mål, konkreta åtgärder och en systematisk modell för uppföljning och utvärdering av suicidprevention.

Vad som konkret är viktigt för att minska antalet överdoser och för att därmed rädda liv är att öka tillgängligheten till naloxonläkemedel som används för att häva överdos. Om just precis detta handlar det ena av de två förslagen till tillkännagivanden som socialutskottet nu vill rikta till regeringen. Det andra handlar om att se över hur vård och behandling för skadligt bruk och beroendesjukdom kan bli mer tillgänglig inom kriminalvården.

Den svenska missbruks- och beroendevården måste bli både bättre och mer tillgänglig. Därför har vi moderater drivit på för att se över hur vårdgarantin för personer med beroendesjukdom kan förstärkas. Den som har ett beroende och som behöver hjälp måste snabbt få det när viljan och motivationen finns.

Personer intagna inom kriminalvården har ofta missbruksproblem. Faktum är att Kriminalvården bedömer att en majoritet av deras klienter, på såväl anstalter som inom frivården, har missbruksproblem. Narkotikamissbruk är vanligast förekommande. Därför är jag glad över det tillkännagivande som vi nu föreslår. Jag hoppas dock att detta bara är ett första steg. Vi moderater har nämligen lagt flera konkreta förslag för att förbättra tillgången till beroendevård för intagna inom kriminalvården.

I dag är ett problem att samverkan mellan Kriminalvården och den intages hemregion brister. Därför vill få till en överenskommelse mellan å ena sidan Kriminalvården och å andra sidan regionerna genom Sveriges Kommuner och Regioner för att säkerställa att alla kriminalvårdsklienter, oavsett vilken region och kommun de råkar bo i, ges tillgång till vård och behandling utifrån behov och i enlighet med de nationella riktlinjerna för vård och stöd vid missbruk och beroende.

Vi vill också att regeringen utreder om det inte vore ändamålsenligt att ge Kriminalvården i uppdrag att också själv bedriva beroendevård och hur ett sådant uppdrag i så fall skulle kunna utformas.

Fru talman! Jag ser att tiden för mitt anförande i denna debatt nu är räknad. Jag hinner därför inte lyfta alla andra förslag som vi moderater har för att utveckla politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Vad jag dock avslutningsvis vill ha sagt är att det är tur att tiden nu också är räknad för den här mandatperioden och förhoppningsvis också för den sittande regeringen. Sverige behöver uppenbarligen en ny regering för att få en ANDTS-strategi värd namnet på plats.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag också ge en känga till Miljöpartiet. Återigen konstaterar jag att Miljöpartiet inte deltar i socialutskottets debatt. Det gjorde Miljöpartiet inte heller i går när viktiga frågor om unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem debatterades, när viktiga förslag om att stärka den personliga assistansen debatterades i går eller när vi i förra veckan debatterade propositionen om samlad vård- och omsorgsdokumentation.

Jag tycker att det är sorgligt att se att Miljöpartiet inte tycker att de här frågorna är viktiga nog för att delta i debatten. Jag tycker faktiskt, fru talman, att de förtjänar kritik för det.

Anf. 36 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Efter att en riksdagsmajoritet avslagit regeringens förslag gällande en ny strategi för ANDTS-politiken den 15 juni 2021 är det nu tid för oss att debattera den skrivelse som regeringen lämnat på riksdagens bord.

I och med att ANDTS-strategin avslogs framförde riksdagen sin mening och riktade tillkännagivanden till regeringen. Utöver tillkännagivandet om en reviderad strategi tillkännagav även riksdagen ytterligare förslag på åtgärder. Ett av de tillkännagivanden som riktades var att regeringen bör återkomma med ett förslag till nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka.

Det riktades även ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade.

I skrivelsen framför regeringen att man har givit Folkhälsomyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om skadeverkningar för olika tobaks- och nikotinprodukter. Syftet är att regeringen ska kunna ta ställning till riksdagens tillkännagivanden om dels ett nytt övergripande mål där hänsyn tas till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka, dels om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade.

Regeringen gör bedömningen att ytterligare beredningsunderlag avseende kunskapsläget om gradskillnader mellan olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar och hälsoeffekter krävs för att man ska kunna genomföra en ändring av det övergripande målet.

Sverigedemokraterna anser att det finns både skäl och utrymme för att förtydliga uppdraget ytterligare. Vi föreslår därför att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att utveckla en risktrappa, för att på ett enkelt och överskådligt sätt illustrera hälsoriskerna med olika tobaks- och nikotinprodukter. Vi menar att det är viktigt att produkternas skadeverkningar sätts i relation till varandra, det vill säga genom en relativ skadegrad i stället för att uttryckas i absoluta tal.

För att vetenskapligt påvisade gradskillnader ska kunna bedömas på ett både korrekt och säkert sätt ser vi stora fördelar med att berörda myndigheter uppdras att gå igenom all relevant svensk och internationell forskning som finns att tillgå på området. Vi menar att det är klokt att beakta expertutlåtanden och kunskapsöversikter internationellt, för att säkerställa

att det samlade kunskapsunderlag som sammanställs också baseras på bred internationell expertis.

Regeringens åtgärder går i viss mån i rätt riktning, men vi menar att det krävs mer. Regeringen bör förtydliga uppdraget till berörda myndigheter utifrån vad jag har anfört för att så träffsäkra och bra beslut som möjligt ska kunna fattas ur ett folkhälsoperspektiv.

Fru talman! Man räknar i dag med att omkring 310 000 svenskar är alkoholberoende. Det är drygt 20 procent, det vill säga upp till 430 000 barn i vårt land, som någon gång under uppväxten har haft minst en förälder med alkoholproblem. Det är alltså så mycket som vart femte barn som drabbas. Det är cirka 15 procent, runt 320 000 barn i Sverige, som har påverkats negativt i någon utsträckning av att växa upp med minst en förälder som har alkoholproblem. Och det är omkring 10 procent, det vill säga cirka 215 000 barn i Sverige, som uppger att de har drabbats mycket negativt av föräldrarnas eller föräldrarnas alkoholmissbruk.

Faktum är att väldigt många barn i Sverige är utsatta för problem som är relaterade till föräldrars eller vårdnadshavares konsumtion av alkohol. Trots att forskning som fokuserar på hur alkohol påverkar andra individer än den som dricker har ökat under senare år är detta fortsatt ett mycket eftersatt forskningsområde.

Vi behöver ta krafttag för att förhindra att barn ska behöva växa upp med föräldrar som har alkoholproblem. Preventiva insatser är därför enormt viktiga. Det här är en av många anledningar till att vi behöver ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention.

Vi hoppas att regeringen inser vikten av att snarast verkställa det som riksdagen har ett tillkännagivande om i frågan. Regeringen har nu i skrivelsen aviserat att man avser att återkomma till riksdagen gällande just det tillkännagivandet. Det är alltså en fråga som vi noggrant kommer att följa.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis även lyfta upp att en majoritet av utskottet har ställt sig bakom det föreslagna tillkännagivandet om att regeringen bör se över hur vård och behandling för skadligt bruk och beroendesjukdom kan bli mer tillgänglig inom kriminalvården. Det är ett steg i rätt riktning.

Sverigedemokraterna delar uppfattningen att kriminalvården behöver ges bättre förutsättningar att erbjuda vård och behandling. Vi menar också att det är ett viktigt steg för att skapa en förändring och öka förståelsen för att personer som lever med ett skadligt bruk eller en beroendesjukdom också ofta har en förhöjd risk för exempelvis olika former av psykisk ohälsa.

Med det sagt vill jag yrka bifall till reservation nummer 5 i betänkandet.

Anf. 37 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Då ska vi återigen ha en debatt om ANDTS. Precis som många har sagt lade regeringen för ett år sedan fram en proposition på det här området. Jag vill hålla med den socialdemokratiska ledamoten om att det här är ett otroligt viktigt dokument. Det är ett styrdokument för alla i Sverige som jobbar förebyggande inom området. Då är det desto mer beklagligt att regeringen efter att riksdagen för ett år sedan avslog propositionen inte väljer att ha en dialog med socialutskottet för att hitta en majo-

ritet för det här väldigt viktiga dokumentet. I stället lägger man fram det som en skrivelse.

För dem som lyssnar på debatten kan jag berätta att när det gäller en skrivelse kan riksdagen inte göra annat än att lägga den till handlingarna. En proposition kan man däremot avslå. Om det här hade varit en proposition är jag övertygad om att den, precis som för ett år sedan, hade fått avslag, fru talman. Det är lite förvånande att regeringen inte ser möjligheten att skapa en bred majoritet här.

Desto bättre är att det på området finns ett antal positiva signaler. Av de ingående delarna står A för alkohol. Där har vi sedan några år tillbaka en positiv utveckling vad gäller att totalkonsumtionen i Sverige minskar. Den började minska under tidigt 2000-tal bland ungdomar, vilket var mycket glädjande. Kort därefter började den också minska vad gäller vuxna.

Det finns egentligen ingen som vet vad det beror på. Men utvecklingen är positiv, och den har skett i en tid då vi har haft en kraftig liberalisering på området. Tillgängligheten har ökat, det är enkelt att beställa från utlandet och marknadsföringen har varit ganska fri i medierna. Trots det är det en vikande tendens.

Icke desto mindre har vi problem på det området också. Det handlar om de som har ett riskbruk och de som faktiskt är fast i ett beroende av alkohol. Där får det, även om totalkonsumtionen sjunker, förödande konsekvenser.

Vi har efterlyst att det inom ramen för strategin borde finnas betydligt tydligare anvisningar för hur vi i Sverige ska jobba för att ge de människor som har ett alkoholberoende eller för den delen ett riskberoende hjälp med att komma ur det och hantera det. Det saknar vi, fru talman.

Det andra området där det är en positiv utveckling gäller rökningen. Där har vi i Sverige en internationellt sett väldigt låg förekomst av att man röker tobak. Det är, i olika mätningar, nere på 7–8 procent. Det är oerhört glädjande siffror. Just bruket av tobak i form av rökning får ju förödande konsekvenser och är orsak till en väldigt stor belastning på det svenska sjukvårdssystemet. Det sjunker och fortsätter att sjunka.

Men även här har riksdagen efterlyst ytterligare åtgärder för att minska rökningen. Man borde fokusera på det som är verkligt farligt och som verkligen utgör ett hälsohot: rökningen.

Jag är den första att säga att andra nikotinprodukter, som snus, e-cigarettor och så vidare, definitivt inte är några hälsoprodukter. De har också negativa effekter på hälsan, vilket har visat sig framför allt under senare år. Men det är trots allt rökningen som är den riktigt stora faran för folkhälsan och inte minst för individen.

I debatten för ett år sedan handlade den främsta kritiken gentemot regeringen om narkotikapolitiken. Där är regeringen helt låst vid att bara prata om nollvisionen. Det är bra att vi ska se till att arbeta förebyggande och att så få människor som möjligt ska fastna i ett narkotikaberoende. Sverige ligger på ganska låga nivåer internationellt sett.

Men när det gäller de människor som faktiskt får ett narkotikaberoende är problemet att vi i Sverige är oerhört dåliga på att se till att de får vård och behandling som gör att de överlever och inte drabbas av svåra sjukdomar. Jag har flera gånger sagt i den här talarstolen att Sverige hör till de

länder som har högst dödlighet inom EU vad gäller människor som har ett narkotikaberoende. Det är helt oacceptabelt.

Man kan också se det från riksdagens sida i och med de tillkännagivanden gentemot regeringen som vi nu föreslår. Det gäller två ytterligare områden, utöver de som kom förra året. Det handlar om att se till att inom kriminalvården, där många har ett narkotikaberoende, erbjuda betydligt bättre vård. Dessutom ska man se till att öka tillgången till naloxon och se till att det kan användas mer. Det är snart bara regeringen och Socialdemokraterna som har denna oerhört märkliga låsning i dessa frågor. Världshälsoorganisationen och numera vår egen expertmyndighet Folkhälsomyndigheten säger att det är dags att vi i Sverige börjar fundera över om kriminalisering av själva bruket faktiskt kan vara en av orsakerna till den höga dödligheten. Det vägrar den socialdemokratiska regeringen att ta till sig. Man tror, tycker och tar inte reda på fakta, utan man läser sig i en diskussion om nolltolerans. Det är djupt olyckligt.

Jag hoppas verkligen att vi under kommande år kan hitta en samsyn i detta och tar till oss vad forskningen och expertisen visar och inte minst vad vår egen expertmyndighet Folkhälsomyndigheten pekar på.

Jag står bakom Centerpartiets reservationer, och jag yrkar bifall till reservation 40.

Anf. 38 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag har arbetat med alkohol- och narkotikafrågor i hela mitt liv, och det här är oerhört viktiga frågor för mig och mitt parti.

Vänsterpartiet har redan från början tyckt att det saknas nya tag i regeringens ANDTS-strategi. Men ingen strategi i världen, fru talman, kan rädda en välfärd med för många revor. Det handlar om en förskola med för få pedagoger, en skola där barn inte får den hjälp de ska ha, relativ barnfattigdom, för få socialarbetare på fältet och en narkotikapolitik som under de senaste decennierna inte har tagit hänsyn till att Sverige under perioden 2006–2019 hade 79 procents dödlighet bland dem som råkat ut för läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Precis som Anders W Jonsson från Centerpartiet säger håller narkotikapolitiken inte ihop längre.

För Vänsterpartiet tyder detta uppgraderande av polisiära insatser på brist på kunskap om att problemet behöver angripas från två håll. Det krävs en genomlysning av vilka insatser som behövs tidigt inom skola och socialtjänst. Det saknas konkreta förslag på vad som ska göras och hur det ska genomföras.

Fru talman! Socialstyrelsen har gjort en studie på drygt 6 000 barn och unga vuxna som lagfördes för narkotikabrott 2017. De flesta hade inte gripits för narkotikabrott tidigare. Däremot var många kända inom socialtjänsten, inte för narkotikaproblem utan snarare för att de saknade behörighet till gymnasiet. Många hade debuterat tidigt med normbrytande beteende. Och vidare var förekomsten av psykisk ohälsa stor.

Antalet lagföringsförslag för brott mot narkotikastrafflagen som rör unga har ökat på senare år. Den rättsliga reaktionen för barn är oftast en vårdinsats och för unga vuxna böter. Men, fru talman, återfallsfrekvensen är hög, visar studien från Socialstyrelsen.

Narkotikaproblem behöver uppmärksammas så tidigt som möjligt för att motverka en fortsatt negativ utveckling. Där lägger vi vårt fokus. Enligt Vänsterpartiet bör det förebyggande arbetet stärkas och insatser särskilt

riktas för att nå unga som befinner sig i riskzonen. Regeringen behöver ta fram nationella evidensbaserade metoder för att nå målgruppen unga i riskzonen. Jag yrkar därför bifall till reservation 27. Detta känns livsnödvändigt.

Att misslyckas i skolan är en tydlig indikation på en ökad risk för beroende. Det är en klassfråga. Förskolan och skolan *måste* sätta in insatser tidigt om de ser att barnen mår dåligt eller inte hänger med. Här behöver barnavårdscentraler och skolhälsovård stärka sitt arbete med skolan och förskolan. Regeringen borde ta fram nationella riktlinjer för att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovård samt skola och socialtjänst. Dessa problem har varit kända länge.

Vi tycker också att strategin saknar en redogörelse för vad som har hänt inom olika områden och en analys av på vilket sätt arbetet faktiskt har varit framgångsrikt inom samtliga de områden vi diskuterar i dag.

Endast metoder som bygger på kunskap, beprövad erfarenhet och evidens ska erbjudas personer med beroende eller risk för att utveckla beroende. Fokus ska särskilt ligga på förebyggande insatser. I synnerhet bör nationella program utvecklas i syfte att ge stöd till unga vuxna som befinner sig i riskzonen. Vi vill att regeringen ger ett uppdrag åt Folkhälsomyndigheten – det har vi föreslagit tidigare i vår motion som väcktes med anledning av propositionen – att inrätta ett kansli som tar fram en implementeringsplan för förebyggande verksamhet och sprider forskning inom området.

Fru talman! Vänsterpartiet anser, som ni säkert vet, att det inte ska vara kriminellt att vara påverkad av narkotika *i blodet*. Däremot anser Vänsterpartiet självklart att tillverkning, försäljning och innehav av narkotika ska vara olagligt.

FN, som tidigare har kritiserat den svenska narkotikapolitiken, uppmanar samtliga medlemsstater att avkriminalisera narkotikabruk eftersom man har sett att en bestraffande narkotikapolitik inte minskar vare sig införsel av, tillgång till eller brukande av narkotika och dessutom ökar dödligheten.

Med dagens lagstiftning finns det en uppenbar risk att polisen lägger ned mer resurser på att beivra brottslighet som rör eget bruk än på de grovt kriminella som tjänar mycket stora pengar på narkotikaförsäljning. Det här har också andra tittat på. Sveriges Kommuner och Regioner har begärt en utvärdering av narkotikastrafflagen. Även Folkhälsomyndigheten har begärt en utvärdering. Det gäller även Samsjuklighetsutredningen, en mängd forskare och politiska partier. Men regeringen vägrar konsekvent att vända på den stenen. Det pratas mycket om att vända stenar, och jag föreslår att man vänder lite på den stenen.

Om det skulle visa sig att kriminalisering är ett mycket bra grepp, då skulle vi inom Vänstern säga: Då så, då kör vi. Vi fortsätter.

Man ska undersöka saker man inte har koll på. Det är viktigt, fru talman.

Andra insatser för att minska risken för narkotikarelaterad dödlighet är att utveckla och bedriva sprututbytesverksamhet, göra naloxon tillgängligt överallt i alla regioner för breda grupper. Det räddar liv. Det handlar här om opioider, exempelvis morfin och heroin.

Nu måste detta självklart följas upp. Själv var jag en av dem som drev igenom sprututbyte i Stockholms kommun, och det tog tid. Det var som att befinna sig i någon form av krig – ett kulturkrig. Det var från början kompakt motstånd från både socialdemokrater och moderater, men till slut hängde Socialdemokraterna med. Och vips så blev det sprututbyte. Kamp lönar sig.

Fru talman! Alkohol är inte vilken vara som helst. Alkohol är ingen fråga som ska lämnas över till marknaden. Det ska vara folkhälsoaspekter som ska styra alkoholpolitiken, inte alkohollobbyn och inte alkoholindustrin.

Ungefär 400 000 barn växer upp i familjer med riskabel alkoholkonsumtion, det vill säga med föräldrar som helt enkelt blir berusade under helgerna och uppträder konstigt. Det skadar barnen. Ungefär 100 000 barn har en situation med föräldrar som har kontakt med beroendekliniker, går i behandling och så vidare. Men det är bara 2 000–3 000 barn med föräldrar som har ett beroende som får stöd. Många av barnen far illa.

I dag är det frivilligt för kommunerna att ge råd och stöd till barnen, men vi vill att regeringen utreder en lagstiftning. Det behövs så att barn och unga till föräldrar med beroende och psykisk ohälsa ska få brett stöd och hjälpinsatser. Det ska inte vara fri lek.

Spelmissbruk är utbrett. Det finns i alla samhällsklasser och slår oerhört hårt. Över 70 000 personer har för tillfället stängt av sig i det nationella avstängningsregistret Spelpaus. De kan då inte spela. Men i dagsläget finns ingen insats som i uppsökande syfte kontaktar dessa personer som har anmält sig till registret för att erbjuda dem stöd och hjälp. Enligt Stödlinjen är det så många som 58 procent som fortsätter att spela på olagliga sidor. Här finns alltså en lucka i systemet som borde täppas till genom införandet av bestämmelser om att utifrån uppgifterna i registret kunna erbjuda stöd och behandling vid behov samt hjälp från kommunernas skuldrådgivning.

Vi vet att det här är en jättefråga. Att vara spelmissbrukare kan man också vara under cover utan att någon får reda på det förrän man står på ruinens brant.

Vi vill också utreda hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensifiera arbetet, nå spelberoende och erbjuda stöd. Det måste göras mycket mer på området.

Anf. 39 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Ja, i dag debatterar vi politiken kring ANDTS, alltså frågorna kring alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

Vi kristdemokrater står bakom alla våra reservationer, men jag vill inledningsvis yrka bifall till vår reservation nummer 31.

För att alla människor ska kunna växa upp och leva utan risk att skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av ANDTS-produkter krävs det ett långsiktigt och uthålligt arbete utifrån tre perspektiv: tillgänglighetsbegränsningar, effektivt preventivt arbete samt lättillgänglig och sammanhållen vård och behandling.

Vi vet också att narkotikahandel är en ekonomisk motor för de kriminella gängen. Dessutom är konflikter om narkotikahandel inte sällan en bakomliggande orsak till skjutningar och sprängningar. Det kan därför inte

nog betonas hur viktigt det är med ett evidensbaserat narkotikaförebyggande arbete för att bekämpa grov organiserad brottslighet.

Det är därför det är så viktigt att vi har ett tydligt politiskt ledarskap och en ändamålsenlig ANDTS-strategi för att arbetet inom området ska vara framgångsrikt. Här har tyvärr regeringen misslyckats.

Fru talman! Den första strategin på ANDTS-området togs fram 2011 under ledning av den dåvarande folkhälsoministern, kristdemokraten Maria Larsson. Den senaste ANDTS-strategin löpte ut vid årsskiftet 2020/21. Men när regeringen väl presenterade ett nytt förslag till strategi för riksdagen under våren 2021 var det dessvärre en undermålig produkt. Den var otydlig och saknade konkreta insatser för hur Sverige ska kunna minska det mänskliga lidandet och de negativa samhällseffekterna som är koppade till ANDTS.

Fru talman! Att släppa igenom en dålig strategi här i riksdagen bara för att ha en strategi vore ett svek, inte minst mot alla de barn som lever i familjer där det finns problematik med alkohol och narkotika.

Kristdemokraterna yrkade därför på att regeringens förslag till strategi skulle avslås. Vi lade också fram en mängd konkreta förslag om delar som vi anser behöver prioriteras för att strategin ska bli ett konkret verktyg för att proaktivt och långsiktigt stärka och intensifiera arbetet inom ANDTS-området. Detta inkluderar politiska beslut på ANDTS-området och insatser på nationell, regional och kommunal nivå men också att tillvarata det civila samhällets expertis och insatser inom området.

Vårt avslagsyrkande fick bifall här i riksdagen. Det fick glädjande nog också flera av de förslag som vi hade lagt fram.

Men, fru talman, efter att regeringen fick bakläxa tog det den tio månader att återkomma till riksdagen med ett nytt förslag till ANDTS-strategi. Jag hade faktiskt förväntat mig att S-regeringen skulle ha förvaltats den tiden väl för att på bästa sätt behandla och kanske till och med tillgoda de tillkännagivanden som den hade fått av riksdagen. Tyvärr blev vi besvikna igen.

För det första har regeringen valt att återkomma till riksdagen med en skrivelse i stället för att lägga fram en proposition. Det är problematiskt, då en skrivelse har mer av en redogörande karaktär och saknar förslag till riksdagsbeslut. I praktiken innebär detta att strategin inte får en chans att bli fullt förankrad i riksdagen. I stället kommer Sverige nu att ha en ANDTS-strategi som enbart Socialdemokraterna står bakom. Det är faktiskt en respektlös hantering av ärendet, då ANDTS-frågorna kräver ett partiöverskridande stöd på ett nationellt plan för att arbetet inom området ska bli framgångsrikt och långsiktigt hållbart.

För det andra har regeringen inte tillgodosett riksdagens tillkännagivanden på ett tillfredsställande sätt. Jag är därför glad över att en majoritet i riksdagen nu återigen betonar vikten av att regeringen skyndsamt genomför det förslag som riksdagen fattade beslut om för ganska precis ett år sedan.

Jag är också glad över de nya tillkännagivanden som föreslås, inte minst att en majoritet ställer sig bakom det förslag som Kristdemokraterna som ensamt parti lagt fram om att förbättra tillgängligheten till beroendevård inom kriminalvården. Det är en jätteviktig del. Likaså att naloxon blir mer tillgängligt även utanför hälso- och sjukvården i de här delarna. Det

Prot. 2021/22:133

17 juni

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

är viktigt att också anhöriga till personer med skadligt bruk och beroende-sjukdomar får tillgång till naloxon. Det räddar liv, bokstavligt talat.

Tyvär kommer Socialdemokraterna att rösta emot även dessa delar.

Fru talman! Jag vill fokusera lite mer på det tidigare tillkännagivandet som handlar om ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention och påminna kammaren om hur tydligt socialutskottet var i den frågan. Jag citerar ur utskottets ställningstagande:

”Utskottet vill understryka att det förebyggande ANDTS-arbetet på lokal och regional nivå ska bedrivas systematiskt med kunskapsbaserade metoder och insatser. Det kräver att en aktör med expertis inom preventionsvetenskap ansvarar för samordning av existerande metoder, vilket t.ex. omfattar metodutveckling och kvalitetssäkring.

Kompetenscentrumet Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD) har under många år utvecklat evidensbaserade förebyggande metoder inom ANDT-området. Erfarenheterna från STAD bör enligt utskottet samlas i ett nationellt kompetenscentrum. Ett sådant nationellt kompetenscentrum bör få uppdraget att förvalta, kvalitetssäkra och vidareutveckla framgångsrika ANDTS-förebyggande metoder. Uppdraget bör också innefatta att utbilda och sprida information om centrumets resultat. Genom ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention kan de bästa förutsättningarna skapas för att uppnå det övergripande målet för strategin. En central utgångspunkt bör vara att det nationella kompetenscentrumet ska verka inom befintlig myndighetsstruktur.

Regeringen bör utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum i enlighet med vad som anförts ovan.”

Fru talman! Jag tror att alla kan hålla med om att riksdagen har varit väldigt tydlig med hur man anser att ett nationellt kompetenscentrum ska vara utformat. Jag tycker därför att det är anmärkningsvärt att regeringen inte agerade direkt för att få ett kompetenscentrum på plats. Nej, i stället valde regeringen att ge ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten med syftet att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar utveckling, förvaltning och spridning av kunskapsbaserade arbetssätt och metoder bör organiseras för att stödja det lokala och regionala ANDTS-förebyggande arbetet.

Fru talman! Jag förstår faktiskt inte regeringens tvekan att ge det aktuella uppdraget till STAD. I min roll som alkoholforskare var jag verksam vid Centrum för psykiatrforskning vid Karolinska Institutet, där också STAD har sin verksamhet. Jag kan intyga att STAD är världsledande på alla delar av att utveckla, utvärdera, kvalitetssäkra, förvalta och implementera effektiva metoder i samverkan med relevanta aktörer i samhället. De har effektiva metoder exempelvis för att alkohol ska serveras ansvarsfullt, för att minska bruk och skadeverkningar av narkotika i krogmiljö och dopningspreparat på gym, för att stärka ungdomsmottagningarnas preventiva arbete och för att stödja barn som bor i familjer där det finns skadligt bruk. Det är bara några exempel, och STAD:s expertis är redan i dag efterfrågad av många kommuner och regioner runt om i landet och även internationellt. De har dock inte mandatet att agera fullt ut.

Fru talman! Det här belyser behovet av en ny regering som kan säkerställa att vi får de rätta metoderna och ett nationellt kompetenscentrum på plats. Det handlar faktiskt om att arbeta förebyggande så att barn och unga kan växa upp i trygghet och inte själva börjar använda eller sälja narkotika. Det handlar om att hjälpa dem som själva har problem med skadligt bruk

eller som lever med en beroendesjukdom. Det handlar i förlängningen om att minska skjutningarna och bryta gängkriminaliteten. Ytterst handlar det om att rädda liv.

(Applåder)

Anf. 40 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att lyfta fram ledamoten Pia Steenslands enorma engagemang i de här frågorna och tacka för det.

Vi är inte alltid överens, men en sak är säker: De här frågorna är viktiga för oss båda och för båda våra partier. Det gläder mig, för det här är frågor som behöver lyftas och prioriteras.

Eftersom ledamoten Pia Steensland i sitt anförande talade som om det vore kutym att lägga fram propositioner på just det här området vill jag passa på att förklara för dem som lyssnar att det inte är riktigt så.

Det lades fram en proposition första gången den här strategin lades fram för riksdagen 2011. Därefter har det lagts fram skrivelser till riksdagen. Det är alltså inte så att det är kutym att lägga fram propositioner.

Däremot om man skulle vilja ändra till exempel ett övergripande mål bör man lägga fram det som en proposition. Det var det som regeringen hade ambitionen att göra. Man lade också fram en proposition till riksdagen.

Det har också tidigare, både under ledamoten Steenslands anförande och under andra ledamöters anföranden här i kammaren, låtit som att det funnits en gemensam grund som man röstade ned denna proposition på och att det därför skulle kunna vara lätt att lägga fram en ny proposition som lite enkelt skulle kunna röstas igenom i riksdagens kammare. Så är dock inte fallet. Det fanns faktiskt inte någon gemensam grund att stå på.

Min fråga tillbaka till Pia Steensland är därför: Om det nu var så viktigt att få igenom detta som en proposition, varför kom inte oppositionen överens och lade fram ett gemensamt förslag som hade kunnat röstas igenom i kammaren?

Anf. 41 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bladelius, för frågan och möjligheten att utveckla dessa delar! Jag vill också tacka för det engagemang som finns i dessa frågor, inte minst i det civila samhället.

Eftersom det faktiskt fanns en majoritet för flera olika tillkännagivanden och en skarp kritik mot den förra propositionen tycker jag att det var otroligt viktigt att komma tillbaka med en proposition så att vi kan hitta former för att samverka. Det fanns inte lika stora majoriteter för alla tillkännagivanden, men det fanns majoriteter och tillkännagivanden.

Jag skulle därför vilja rikta frågan tillbaka till ledamoten Bladelius: Varför räckte inte Socialdemokraterna ut handen och samtalade inom socialutskottet kring hur vi skulle kunna hitta en väg framåt i dessa frågor? Vi har ju ett väldigt gott samtalsklimat i vårt utskott, och jag hade uppskattat om ledamoten hade tagit initiativ för att ta vara på detta – det är så viktigt.

Jag vill återigen lyfta fram den del som handlar om ett nationellt kompetenscentrum. Jag menar att det hade varit en lågt hängande frukt för regeringen att verkställa detta. Hur vi ska arbeta preventivt är så avgörande för dem som arbetar med dessa frågor ute på golvet, höll jag på att säga, i

kommuner och regioner – människor som möter barn och ungdomar med dessa problem. Så varför har inte regeringen tagit de steg som krävs för att få ett nationellt kompetenscentrum på plats?

Anf. 42 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Det är inte så att regeringen eller jag som ledamot i socialutskottet med ansvar för dessa frågor eller, för den delen, ledamoten Pia Steensland, inte tycker att det vore bra om vi kom överens i dessa frågor.

När det gäller anledningen till att regeringen kommer tillbaka med en skrivelse i stället för en proposition redogjorde jag, tycker jag, ganska väl för detta i mitt anförande. Det är svårt att samla så många olika, spretiga förslag i ett nytt förslag som kan förväntas gå igenom Sveriges riksdag, när man inte ens i oppositionen, som röstar ned propositionen, kan komma överens om några konkreta förslag till förändringar.

När det gäller de tillkännagivanden som har lagts fram och de två tillkännagivanden som läggs fram här i kammaren i dag skulle jag vilja förklara, fru talman, att det inte är så att vi socialdemokrater eller, för den delen, regeringen tycker att många av förslagen är dåliga – inte alls. Vi tycker också att detta är viktigt och tror till exempel att det vore bra med ett nationellt kompetenscentrum. Vi tycker också exempelvis att det är viktigt att beroendevården fungerar och blir bättre. Vi tycker också att det är viktigt att naloxon når ut till fler personer så att vi kan se till att färre människor dör av narkotikaförgiftning, exempelvis.

Det är också därför vi har tagit de nödvändiga steg som krävs för att utreda dessa frågor. Samtliga dessa frågor omfattas i dag av utredningar, och förslag är på väg fram. Det tycker jag är bra.

Fru talman! Jag är helt övertygad om att många partier i denna kammar tycker att detta är viktiga frågor. Jag är också helt övertygad om att vi kan komma överens framåt, om vi sätter oss ned och talar med varandra. Jag är öppen för att göra det, Pia Steensland.

Anf. 43 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Bladelius, för att du är öppen för att komma framåt i dessa frågor – det är faktiskt avgörande.

Jag är bekymrad. Det fanns majoriteter. Jag ser inte den spretighet som ledamoten beskriver när det gäller den föregående hanteringen. Det fanns tydliga direktiv kring vad som skulle behöva förbättras.

Något som behövde förbättras i den förra strategin var att regeringen övervägde att göra flera olika insatser. I den strategi som nu ligger på bordet har man visserligen tagit bort dessa överväganden, men samtidigt har man tagit bort flera av de goda intentioner som övervägandena gällde.

Det handlar exempelvis om att man i den tidigare versionen sagt att man övervägde att se till att metoden Krogar mot Knark tillgängliggörs. Det är en väldigt effektiv metod för att i samverkan mellan restauranger, krogar, polis och samhällsaktörer minska både droganvändningen och de skadliga effekter som man ser i samhället. Detta tog man bort ur strategin helt och hållet, samtidigt som man inte går vidare med ett nationellt kompetenscentrum. För mig är det ytterst förvånande.

Detta visar återigen, fru talman, att vi behöver en ny regering. Vi behöver en borgerlig regering som på allvar prioriterar dessa frågor och sätter dem i fokus, inte minst för att minska problematiken med narkotika kopplat till den organiserade brottsligheten och de skjutningar som vi ser. Det finns starka kopplingar mellan narkotikahandel och den problematik vi ser i dag.

Vi vill se ett starkare preventivt arbete för att förhindra att fler börjar använda alkohol och narkotika. Det är det som krävs.

Anf. 44 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Rubriken på detta betänkande är ju *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar*. Men detta är ingen strategi. Vi efterlyste en sådan för ett år sedan. Det här är en redovisning av läget inom de olika områden som en sådan strategi ska omfatta.

Vi ska ha en samlad strategi, men från Liberalernas sida har vi velat ha den upplagd på ett annat sätt, nämligen som en strategi mot beroendesjukdomar eller beroendeproblem. Det här med alla bokstäver gör att man riskerar att arbeta alltför stuprörskonat. Men det är samma del av hjärnan som påverkas av alkohol, narkotika, tobak, spel etcetera.

Här har vi liberaler också med en viktig del som inte finns med alls, nämligen läkemedelsberoende; narkotikaklassade läkemedel inryms inte här. Men väldigt många är beroende – det visade Gerhard Larsson för nu drygt tio år sedan – och har fått läkemedlen antingen via förskrivande läkare eller på den illegala marknaden.

Att vara beroende innebär ofrihet. Många säger att det ska råda frihet att välja hur man möter dessa olika ämnen. Problemet är att vi inte vet vilka som blir beroende – vilka som har denna, kanske genetiska, utformning av den centrala delen av hjärnan, vilket gör att den uppträder ungefär som hungriga fågelungar. När de inte får påfyllnad blir de riktigt besvärliga och ger sig till känna på ett sådant sätt att den enda lösningen för den människa som har utvecklat ett beroende blir att fylla på med det ämne man blivit beroende av.

Här blir det extra viktigt att förebygga så att inte barn och unga kommer in i ett sådant beroende.

Visst förorsakar tobaksrökning cancer, men kanske är det ännu allvarigare med just beroendet och nikotinets påverkan på kärl i olika delar av kroppen, med ökad risk för hjärt- och kärlsjukdom. Detta är ju en gammal iakttagelse från 1980-talet. Vi i Sverige var tillsammans med danskarna de första som upptäckte nikotinets farlighet i kärlsammanhang.

Det här är ju ett nytt betänkande med en regeringsskrivelse som kommer att läggas till handlingarna. Det är 56 punkter som lyfts fram här, varav vi i Liberalerna har reserverat oss i fråga om 15.

Jag vill framhålla det som handlar om preventiva åtgärder när det gäller barn och unga som börjar röka och snusa före 18 års ålder och i väldigt ringa omfattning använder tobak. Tobaksrökningen har ju, glädjande nog, gått ned ganska drastiskt. Men andra nikotinhaltiga produkter, som det vita snuset – vilket vi kanske debatterar på tisdag nästa vecka; det vet vi inte ännu – är en väldigt farlig inkörsport. Därför vill vi att skolan, ungdomsmottagningarna och hälso- och sjukvården ska ha ett tydligt uppdrag att

arbeta för att förebygga beroendesjukdomar av olika slag, där naturligtvis tobak och alkohol för unga människor är den främsta inkörsporten.

För ett år sedan efterlyste vi en utvärdering av narkotikapolitiken, som ju har ungefär 30 år på nacken. Vi har i socialutskottet sett hur viktigt det är att följa upp våra lagar. Där är jag väldigt besviken, för det direktiv som kom borde ha innehållit en analys av effekterna av innehav och om kriminaliseringen är till gagn eller inte. Utredningen borde få tilläggsdirektiv, så att vi kan basera vad vi tycker på kunskap och vetande och inte tro och tyckande.

Det finns mycket mer att säga här. Men, fru talman, jag vet inte om detta är min sista debatt i kammaren eller inte. Det vet jag först på tisdag morgon, och då kanske det är för sent att säga något.

Jag har suttit sammantaget 27 år i riksdagen, i två omgångar. Jag kom in 1988, och då blev jag ersättare i socialutskottet, där jag har suttit den mesta tiden. Då fick jag höra kommentarer som: ”Det är ett fantastiskt utskott!” ”Presidiet, ja, det är två personer med olika ideologi och politiska utgångspunkter, men de samarbetar jättebra.” ”Stämningen i utskottet är utmärkt! Som regel arbetar vi mot samma mål. När det gäller vägen dit kan vi ha olika uppfattningar, men det brukar lösa sig på ett eller annat sätt.”

Jag måste säga att det är samma bild som jag kan vidarebefordra till dem som kommer till utskottet efter mig. Det är just så här med presidiet och ledamöterna, och sedan är det personalen, som lägger ned hur mycket tid och kraft som helst på att det hela ska fungera väl.

Jag kan nämna att detta gäller hela riksdagen som arbetsmiljö och alla som jobbar i olika funktioner som backar upp oss. Så har vi talmän som håller reda på oss, så att vi håller tiden och inte trampar över och säger fel saker.

Jag avrundar detta och har dragit över min talartid med den tid jag skulle ha använt på tisdag, för då kommer jag att fatta mig kortare. Tack ska ni ha, allihopa!

(Applåder)

Anf. 45 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag blir lite rörd, Barbro.

(BARBRO WESTERHOLM (L): Jag med.)

Dig, Barbro, har jag hört talas om sedan 1970-talet. Vi kanske inte har någon debatt på tisdag, så jag passar på att tala nu.

Fru talman! Vilket jobb ledamoten Westerholm har gjort i riksdagen och i civilsamhället! Herregud! Hon har lyft frågor som ingen annan har gjort. Hon har lyft hbtq-frågorna ända från sin tid i Socialstyrelsen och framåt. Det har handlat om människors rättigheter. Hon har lyft beroende-frågorna så bra. Hon har konstant lyft frågor om äldreomsorgen och om ålderismen, som vi alltid befinner oss i, också här i riksdagen, även om det ser ut som om det kommer in lite mer äldre människor här snart.

Jag tycker att du är helt fantastisk, Barbro! Du är en förebild. Tack!
(Applåder)

Anf. 46 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:
Fru talman! Jag väntar med att säga något tills resten har sagt något.

Prot. 2021/22:133
17 juni

*En samlad strategi för
alkohol-, narkotika-,
dopnings- och tobaks-
politiken samt spel om
pengar 2022–2025*

Anf. 47 YASMINE BLADELIUS (S) replik:
Fru talman! Även jag vill varmt och innerligt tacka dig, Barbro Westerholm.

Förlåt, fru talman, men det är svårt att tala via talmannen i den här stunden.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Det är okej.)

Jag vill tacka ledamoten Barbro Westerholm för hennes fantastiska, ihärdiga och otroliga engagemang för alla människor – inte bara äldre, inte bara när det gäller beroendefrågor, inte bara yngre och inte bara barn utan alla människor.

I alla olika sammanhang har jag sett ledamoten Barbro Westerholm strida för människors rättigheter. I utskottet har vi haft en fantastisk dialog, inte minst i de frågor som vi har haft gemensamt ansvar för. Jag skulle inte kunna tänka mig den här mandatperioden utan ledamoten Westerholm i socialutskottet.

Vi har utträttat stordåd tillsammans. Du, Barbro Westerholm, har utträttat många stordåd under din tid som engagerad i riksdagens olika utskott.

Jag är helt övertygad om att du kommer att fortsätta att uträtta stordåd. Om inte annat kommer du att vara en blåslampa i rumpan på oss alla här i kammaren som vill fortsätta.

Stort tack, Barbro, för ditt engagemang, och otroligt stort lycka till i framtiden!

(Applåder)

Anf. 48 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Barbro Westerholm! Jag behöver inte säga så mycket mer efter att mina kollegor här har uttryckt precis det som jag känner.

Barbro Westerholms gärning som forskare, inom myndighetsvärlden och inom politiken är beundransvärd. Hon sätter inte sällan den lilla människan i centrum och de behov som finns för att livet ska vara bättre att leva för andra.

Jag vill uttrycka min uppskattning för Barbro Westerholms livsgärning, och jag tror att jag talar för hela kammaren när jag säger att den är väldigt uppskattad.

Jag skulle också vilja önska dig lycka till, Barbro. Jag vet att du kommer att strida mer för åldersfrågorna framöver. Varmt lycka till med det, och varmt tack från djupet av mitt hjärta för allt du har gjort!

(Applåder)

Anf. 49 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Eftersom alla andra bryter mot reglerna gör jag det också.

Jag tänkte säga att du, Barbro, har varit min förebild väldigt länge. Vi har känt varandra ett tag också och varit kamrater. Men du har verkligen varit en klippa och en kraft.

Prot. 2021/22:133
17 juni

*En samlad strategi för
alkohol-, narkotika-,
dopnings- och tobaks-
politiken samt spel om
pengar 2022–2025*

Jag förmodar att jag får skällning efteråt för att jag bryter mot alla regler, men eftersom alla andra har gjort det ville jag också göra det. Ett stort tack, Barbro Westerholm!

(Applåder)

Anf. 50 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Jag tycker inte om duvor, och jag tänker inte mata några heller.

(Applåder)

Nu går jag till en fri plattform, och jag håller på att skriva en bok om åldersdiskriminering. Det är, enligt Världshälsoorganisationen, den svåraste diskrimineringsgrunden att göra någonting åt.

Sedan kan jag inte låta bli att fortsätta med detta med finansieringen av mycket dyra behandlingar. Vi måste ha en jämlik vård i Sverige. Det handlar om människor som har sällsynta diagnoser och som behöver behandlingar som är godkända av myndigheterna. Vi måste hitta en finansieringsform för det.

Sedan är det detta med frihet. Vi har inte valt att födas. Men när vi når myndighetsåldern ska vi vara fria att leva våra liv som vi själva önskar. Det är därför jag också kommer att arbeta för en parlamentarisk utredning om dödshjälp.

Tack ska ni ha, allihop.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

*Sjukersättning till
äldre i förvärvs-
arbetande ålder*

§ 11 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU29

Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder (prop. 2021/22:220) föredrogs.

Anf. 51 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1, som innebär att riksdagen avslår regeringens förslag.

I dag debatterar vi ett betänkande som har sin grund i att regeringen lagt fram ett förslag om att ändra reglerna för sjukersättning.

Förslaget innebär ändringar i socialförsäkringsbalken som riskerar att vi återigen får en sjukförsäkring som präglas av passivitet och att alltför många lämnar arbetslivet i förtid. Det finns stor risk att vi kommer att få se en utveckling där fler personer förtidspensioneras i stället för att genom aktiva rehabiliteringsinsatser stöttas tillbaka till tidigare eller nytt arbete.

Det borde vara självklart att ta till vara den arbetsförmåga som finns hos den sjukskrivne, oavsett om den nått 60 års ålder eller inte.

Det som hittills varit vägledande för utformningen av sjukförsäkringen är en aktiv sjukskrivningsprocess som påskyndar återgången till arbete. Detta förslag kan i stället leda till att vi återigen får en sjukförsäkring som präglas av passivitet.

Alla de reformer som genomförs inom pensionssystemet, bland annat att riktåldern för pension kommer att höjas under de kommande åren, har som syfte att vi ska jobba längre. Detta förslag går i en helt annan riktning.

Alla som har en arbetsförmåga kommer att behövas på arbetsmarknaden. Då kan vi inte ha ett sjukförsäkringssystem som leder till att äldre med förmåga att arbeta lämnar arbetsmarknaden i förtid via sjukersättning.

Regeringen har under lång tid monterat ned rehabiliteringskedjan och även avskaffat den bortre tidsgränsen, vilket har lett till fler sjukskrivna utan aktiva rehabiliteringsinsatser. Dessutom är ålder ingen sjukdom. Sjukersättning eller förtidspension, som förmånen tidigare benämndes, bör vara en sista utväg när alla andra möjligheter är uttömda.

Att välja en lösning som handlar om att gömma och glömma denna grupp sjukskrivna genom förtidspensionering innebär att de förvisas till ett utanförskap.

I förslaget benämns underlättandet i fråga om att få sjukersättning för dem som närmar sig ålderspensionen som en trygghetspension. Låt mig slutligen säga att detta begrepp är sakligt felaktigt eftersom detta inte utgör en ålderspensionsförmån. Det är därför direkt vilseledande att beskriva förmånen som en trygghetspension.

Anf. 52 JULIA KRONLID (SD):

Fru talman! Vi debatterar nu socialförsäkringsutskottets betänkande 29 om sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder.

Fru talman! För inte så länge sedan debatterade vi riktåldern för pension. Vi från Sverigedemokraterna har hela tiden varit kritiska till höjd riktålder just eftersom alla inte har samma förutsättningar. Exempelvis sliter kvinnor i vården ut sig, och de klarar knappt i dag att arbeta fram till att de är 65 år. Det är svårt att se att de ska orka fram till att de är 66 år, då man tidigast ska kunna ta ut garantipensionen. En undersökning som Kommunal har gjort visar att det är få personer över 64 år som arbetar inom äldreomsorgen, kanske för att många är utslitna.

Tyvär är det bara vi från Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet som har sett problemen med höjd riktålder och motsatt oss det. Däremot har fackförbundet Kommunal varit kritiska, så även hela Landsorganisationen, LO. Trots detta har höjd riktålder nu drivits igenom.

Fru talman! Självklart är vi medvetna om att medellivslängden har stigit och att det finns de som kan arbeta längre. Och – absolut – är man vid god hälsa är det positivt att man kan arbeta några år extra för att påverka sin egen pension positivt. Då ska det också följas av att det finns trygghetssystem som är utformade för att man ska kunna arbeta längre.

Problemet är att denna möjlighet inte går att generalisera över alla yrkesgrupper. En del börjar arbeta tidigt i livet, i slitsamma yrken, och en del börjar arbeta senare i livet efter många års akademiska studier. Att dessutom införa höjd pensionsålder och riktålder samtidigt som arbetsförhållandena bland annat inom vård och omsorg i vissa fall är fullständigt omänskliga är helt fel väg att gå. Det är många som nu är väldigt oroliga över vad som ska hända om de inte klarar att arbeta upp till riktåldern.

Fru talman! Även om det inte är tillräckligt är det bra att regeringen nu tagit fram lite plåster på såren till dem som är så utslitna att de inte kan arbeta upp till riktåldern. De ska i alla fall få det lite lättare att få sjukersättning.

Sjukersättning beviljas inte lättvindigt i dag. Åtta av tio får avslag på sin ansökan. Man ska ha en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga i förhållande till alla normalt förekommande arbeten på arbetsmarknaden, och alla rehabiliteringsåtgärder ska vara uttömda. Många upplever att det är som att tränga igenom ett nålsöga.

Genom att införa en förändring som innebär att de som har fem år kvar till riktåldern endast ska bedömas mot yrken de tidigare har erfarenhet av minskar risken att äldre som är utslitna och som har nedsatt arbetsförmåga varken får pension eller sjukersättning utan i stället hänvisas till försörjningsstöd. Det är ju inte så att någon som är utsliten mirakulöst blir fullt arbetsför för att den får avslag på sin ansökan om sjukersättning.

Det är självklart viktigt, anser jag, att man fortfarande ser över rehabiliteringsåtgärder när det gäller de yrken som personen har arbetserfarenhet av och personens ordinarie arbete. Den här förändringen tar inte bort ansvaret att se över sådana möjligheter och att hjälpa dem som vill kunna återgå till sitt arbete. Den tar heller inte bort möjligheten för dem som mår bra att arbeta vidare, eftersom man fortfarande ska en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga om minst en fjärdedel för att få sjukersättning. Har man inte det bedöms man kunna arbeta fram till riktåldern.

Man kan göra en hypotetisk bedömning – att en kvinna i 60-årsåldern, som är utsliten efter många års arbete, till exempel inom vården, hux flux ska ställa om och arbeta med ett administrativt arbete. Men det måste inte i praktiken leda till att denna kvinna faktiskt klarar av eller får ett sådant arbete. Förmodligen kommer det i stället att leda till utförsäkring och att hon hänvisas till socialkontoret för att ansöka om försörjningsstöd.

Därför anser vi i Sverigedemokraterna att det minsta vi kan göra för dem som är utslitna efter många år i arbetet, för dem som ställt upp för oss när våra barn eller vi själva har blivit sjuka, för dem som slitit inom barnomsorgen och tagit hand om våra barn så att vi kunnat arbeta, för dem som slitit inom lantbruket utan rast och återhämtning för att vi ska få mat på bordet, för dem som slitit inom svensk industri och bidragit till svensk innovation och ekonomisk tillväxt, ja, för alla dem som gjort detta för Sverige och med det dragit på sig förslitningsskador av olika slag – för dem är det minsta vi kan göra att inte tvinga dem till en näst intill omöjlig hypotetisk omställning till annat yrke som troligen bara kommer att leda till utförsäkring.

För dem är det minsta vi kan göra att bevilja sjukersättning om de inte längre klarar att arbeta och om de har en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga inom den bransch som de har erfarenhet av. Därför är jag glad att det i dag finns en majoritet för den här propositionen.

Fru talman! Eftersom vi hela tiden har varit kritiska till just riktåldern anser vi dock att åldersgränsen för att få en annan bedömning inte ska höjas i takt med riktåldern utan stanna på 60 år, som kommer att bli gränsen när detta går igenom. Detta kommer ofta att beröra människor som börjat arbeta tidigt i livet i slitsamma yrken, och om åldersgränsen ständigt ska höjas kommer vi fortfarande att hamna i problemet att människor hamnar i kläm och varken får möjlighet till pension eller sjukersättning när de är utslitna.

Jag satt själv med i referensgruppen till utredningen som tog fram förslaget och lade då fram synpunkten om det inte skulle vara möjligt att låta bli att höja åldersgränsen från 60 år och att man ska, om man är över 60 år,

bedömas mot sitt nuvarande arbete i stället för formuleringen om tidigare erfarenheter. Svaret var då att det skulle bli enklare om det var samma bedömning för dem som har fast anställning och dem som är arbetslösa eller inte har fast anställning.

Jag anser dock att det borde vara möjligt att bedömas mot nuvarande arbete för dem som har en anställning och göra en bedömning för andra enligt propositionens förslag. Därför ställer yrkar vi bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 53 IDA GABRIELSSON (V):

Fru talman! Alldeles nyligen höjde andra partier i den här kammaren pensionsåldern. Argumentet var att medellivslängden ökar. Vänsterpartiet röstade nej till att höja pensionsåldern. Att vi lever längre betyder ju inte att alla kan arbeta längre.

Den faktiska pensionsåldern inom många LO-yrken är redan i dag flera år lägre än den pensionsålder som är. Därför skulle vi inte ha höjt pensionsåldern. Nu är det redan beslutat. Jag beklagar det.

Vänsterpartiet tycker att pensionerna ska höjas, inte pensionsåldern. Den som tvingas att gå i pension tidigare på grund av att man jobbat i ett slitsamt yrke kommer ju inte att orka jobba längre bara för att politikerna har bestämt det. Det enda som kommer att hända är att många nu får en ännu lägre pension.

Den allmänna löneavgiften har ökat enormt och ligger i dag på ungefär 10 procent. Det löneutrymme som vi gemensamt avstår går inte längre till pensionerna och sjukförsäkringen utan till stora skattebidrag till redan lönsamma företag. Vänsterpartiet vill i stället förstärka sjukförsäkringen och höja inbetalningarna till pensionssystemet. Nästa mandatperiod skulle svenska pensionärer kunna få en höjning på ungefär 2 000 kronor i månaden.

Fru talman! I dag ska vi diskutera och fatta beslut om den ventil i sjukförsäkringen som Vänsterpartiet ställde krav på i samband med höstens budgetomröstning – en trygghetspension. Det kommer nu att bli enklare att få sjukersättning om du är äldre. Det är en helt nödvändig reform som nu införs, och jag är väldigt glad att Vänsterpartiet ställde detta krav.

Flera borgerliga partier gör i dag som de alltid gör och röstar nej till förbättringar av sjukförsäkringen. De struntar i att äldre hårt arbetande människor inte kan jobba till 66 eller 67 år och vill därför avslå dagens förbättring. Det är skamlöst. Människor som byggt upp det här landet, som slitit i vården, på verkstadsgolvet eller i byggbranschen ska ha rätt till en bra pension. Dagens pensionssystem är inte riggat för dem. Men till och med den här lilla ventilen som skulle kunna spela en avgörande roll för många vill Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna sätta stopp för.

Fru talman! Vänsterpartiet hade velat ha en fast gräns och att man ska prövas mot det jobb man har eftersom riktåldern inte hänger ihop med hur länge människor kan jobba. Många yrkesgrupper kommer fortfarande att ha det lika slitsamt. Folk som behöver gå i pension på grund av ett fysiskt krävande och slitsamt jobb kan knappast jobba längre bara för att riktåldern ökar. Det hänger inte ihop, och därför har vi en reservation som innebär förbättringar i förslaget.

Samhället har tappat kontrollen över syftet med socialförsäkringarna, och utförsäkringar har under lång tid skett på löpande band. Vi som är förtroendevalda – valda av folket att representera medborgarna – ska agera handlingskraftigt och inte blunda eller främst agera pratmakare. De löften vi ger ska vi genomföra. Jag har all förståelse för att många har tappat tron på politiken efter alla år av försämringar. Många politiker säger en sak men gör en annan.

Fru talman! Vänsterpartiet ska i stället stå för det vi lovar. Vi representerar våra väljare, inte oss själva. Vi kompromissar och är hemskt konstruktiva, men vi kräver politiskt inflytande om våra mandat krävs.

När våra mandat krävdes behövde vi sätta en förbättrad sjukförsäkring högst upp på dagordningen. Det var första gången Vänsterpartiets röster krävdes i en budget den här mandatperioden, och då lyckades vi också genomdriva flera förbättringar. Nu får fler ersättning när de blir sjuka.

Det är dock fortfarande alldeles för många som nekas, och fler förändringar av sjukförsäkringen måste ske. Jag begriper inte varför inte regeringen lägger fram på riksdagens bord de delar som redan är utredda och som skulle göra det enklare för alla oavsett ålder att få sjukersättning. Det finns en majoritet i riksdagen; ändå läggs det inte fram.

Fru talman! Medan andra pratar agerar vi, och det ska vi göra framåt också. Ett samarbete där Vänsterpartiet ska ingå måste fortsätta att förbättra sjukförsäkringen.

Det är kanske inte så märkligt att högern är emot en förstärkt sjukförsäkring. Det ska löna sig att arbeta, säger de, men de begriper inte att fungerande socialförsäkringar dit alla som jobbar har avsatt en andel av sin egen lön är det viktigaste systemet om vi ska ha starka och trygga löntagare i Sverige.

En amerikansk arbetslinje där löneutvecklingen hålls nere har importerats till Sverige. I stället för starka omställningsförsäkringar och kraftfull jobbpolitik har politiker agerat för att göra löntagare otrygga och fattiga genom rekordlåga ersättningsnivåer. Många har inte ens fått den låga ersättning de har rätt till utan tvingas i bästa fall att försörjas av anhöriga eller socialtjänsten. I stället har vi fortsatt med stora skattesubventioner och branschstöd till företag som redan går väldigt bra.

Fru talman! Det finns mycket kvar att göra. De skarpa tidsgränserna behöver tas bort. Läkarintyg ska gälla. Den som är kroniskt sjuk eller har en funktionsnedsättning måste få rätt till varaktig ersättning. De som utförsäkrats genom åren ska ha upprättelse. Pensionerna ska höjas, inte pensionsåldern. Det ska Vänsterpartiet se till.

Fru talman! Välfärdsloftet måste återupprättas. Vänsterpartiet kommer att fortsätta att ligga på till dess att alla de förbättringar i sjukförsäkringen som vi driver är genomförda. Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation 2.

Anf. 54 BENGT ELIASSON (L):

Fru talman! Från Liberalernas sida yrkar vi avslag på propositionen *Sjukersättning till äldre i förvärsarbetande ålder* och bifall till reservation 1 under punkt 1.

Fru talman! Vi liberaler vägrar att acceptera att människor ställs åt sidan. Allas kompetenser behövs. Allas medverkan i samhället hela livet behövs. Alla behöver känna sig behövda.

Fru talman! Låt det samtidigt inte råda några som helst tvivel om att Liberalerna ser, förstår och känner med dem vars kropp eller knopp inte orkar längre, att orken sinar, efter många år i arbetslivet oberoende av vilken typ av arbete man har haft, arbeten som på olika sätt sliter hårt. Vi kommer aldrig att gå med på att förminska människors frihet eller människors viktiga bidrag till helheten med deras alldeles egna erfarenheter, kompetenser eller yrkesskickligheter, oavsett ålder.

Synsättet att sjukersättning är lösningen på ett problem som vi har i dag och som verkligen också ställer människor åt sidan är helt fel. Självklart behövs det reformer på detta område för att stödja människor att fortsätta bidra. Men det är inte pensionssystemets fel, och det är framför allt inte sjukförsäkringens fel, i denna del.

Fru talman! Däremot behövs det reformer inom arbetslivet när det gäller våra anställningsformer och anställningssystem som gör att man på en glidande skala kan fortsätta och gå över till ett mentorskap eller enklare kan byta mellan arbeten när ens kompetenser på äldre dagar kanske kommer bättre till nytta och man har möjlighet att fortsätta att utveckla sig, sin arbetsplats och sina arbetskamrater. Inom detta område behöver vi en lång rad reformer. Men grundpunkten är att alla behövs och att alla är viktiga.

Fru talman! Det är fel att använda sjukförsäkringssystemets verktyg till just det som denna proposition avser. Ålder är ingen sjukdom. Sjukersättning, eller förtidspension som det hette tidigare, kan vara helt rätt ibland. Det ska man inte sticka under stol med. Men det bör ändå alltid vara en absolut sista utväg när alla andra möjligheter för att förstärka och trygga individen är uttömda. Individens möjligheter, rättigheter och friheter måste gå före systemet.

Det som föreslås i dag är ingen pension – det måste vi komma ihåg – utan en del i sjukersättningssystemet. Jag har mött en del personer bara de senaste två veckorna som nästan tar det som en skymf att de ska hamna i sjukersättningssystemet eftersom de inte är sjuka. Det är inte där problemet ligger.

Regeringens förslag kommer att leda till fler förtidspensionerade i stället för att man arbetar med de aktiva rehabiliteringsinsatserna, habiliteringsinsatser, reformer inom arbetslivet, som jag tidigare nämnde, och att ge individer möjligheter att faktiskt fortsätta att gå framåt och återgå till sitt arbete eller arbeta vidare med någonting annat och kanske på ett helt annat sätt och fortsätta bidra i sitt sociala sammanhang. Förslaget leder med andra ord till en sjukförsäkring som återigen präglas av mer passivitet och som riskerar att medföra att alltför många lämnar arbetslivet i förtid. Det innebär faktiskt en återgång till 90-talets sjukfrånvaro med sjuktal som steg dramatiskt på grund av något helt annat än en sjukdomsbild.

Herr talman! Jag ska kommentera något av det som föregående talare har sagt. Höjningarna av pensionsåldern inom pensionssystemet har till syfte att så många som möjligt ska kunna fortsätta att arbeta, utvecklas och bidra. Det nu aktuella förslaget går i direkt motsatt riktning och får till följd att en grupp sjukskrivna hänvisas till ett åsidosatt liv och till ett liv i utanförskap.

Herr talman! Avslutningsvis: Ställ nu inte människor åt sidan! Alla behövs, oavsett kroppsliga eller intellektuella funktionaliteter, oavsett ålder och oavsett status. Alla behövs. Livet ska kunna levas hela livet, och ingen ska ställas åt sidan.

Anf. 55 MATTIAS VEPSÄ (S):

Herr talman! I reportageboken *Vi som arbetar med våra kroppar*, skriven av Annica Carlsson Bergdahl och med bilder av Elisabeth Ohlson, får man ta del av hur det moderna arbetslivet kan se ut i dag.

Kofi, som är lagerarbetare, säger: Det är lätt att glömma ergonomin eftersom vi plockar på ackord. Avdelningen bredvid har individuellt ackord där varje person blir utpekad om den inte jobbar tillräckligt fort. Folk orkar inte ens arbeta till pensionsåldern. Det krävs mycket förändringar om människor ska klara sig fram till 70 år.

Amirah, butiksanställd, säger: Efter en dag i kassan kan jag knappt gå upprätt. Jag har många år kvar till pensionen och har redan ont i handleder, axlar och knän. Jag går till sjukgymnast, vilket hjälper mig från att bli sjukskriven, men värken försvinner inte. Den försvinner först efter två veckors semester. Men när jag börjar jobba igen är den tillbaka efter ett par dagar.

Emilie, billackerare, säger: Vi puttar bilarna till den 60-gradiga ugnen. Jag önskar att vi hade tunnare arbetskläder. Varma dagar är värst, då är jag helt slutkörd. Det är som ett hårt träningspass. Många tvingas sluta innan pensionen. Vad händer i våra kroppar? Hur påverkas fertiliteten av de farliga ämnena som jag jobbar med? Hur påverkas svetsare av svetsröken? Det finns ingen forskning på vad gifterna vi utsätts för gör med oss kvinnor och våra kroppar. All forskning hittills är på män.

I en rapport från Katalys häromåret beskrivs hur samhället speglas i medierna. Den visar bland annat att personer med arbetarklassbakgrund ges endast 4 procent av utrymmet i våra tv-nyheter. Kanske är det en förklaring till att vissa partier och politiska företrädare helt saknar förmågan att se klassamhället och hur det påverkar människors möjligheter och liv.

I en färsk rapport från Handelsanställdas förbund beskrivs de genomsnittliga pensionerna för medlemmar som har arbetat ett långt arbetsliv i butik och lager. Den visar att den totala pensionen för medlemmarna ligger på i genomsnitt 13 600 kronor efter skatt och för kvinnor på 12 700 kronor efter skatt. Gränsen för låg ekonomisk standard enligt Pensionsmyndigheten är 13 300 kronor. Detta är helt orimligt.

Men det är inte bara traditionella arbetaryrken som berörs och påverkas av hur vårt skyddsnät fungerar. Vi såg under pandemin att sjuksköterskor, forskollärare, lärare men också många andra yrken vann på att karensavdraget försvann. Vi vet att pandemin ytterligare drog isär villkoren på arbetsmarknaden. Och det är tydligt att de allra flesta vinner på mer trygghet, inte mindre.

När man tar tunnelbanan här i Stockholm, som jag gör ibland, och åker den röda linjen från Vårby i Huddinge till Mörby Centrum i Danderyd passerar man hela Stockholm. Här bor människor från hela världen. Här bor undersköterskor, byggarbetare, städare, vd:ar och butikarbetare. Resan tar kanske 30 minuter, men den visar upp en väldigt tydlig bild av vårt samhälle: Vi har olika yrken, vi har olika bakgrund och vi har olika förut-

sättningar. Det skiljer 18 år i medellivslängd mellan en kortutbildad person i Vårby i Huddinge kommun och en långutbildad person i Danderyd.

Vi debatterar i dag regeringens förslag om en trygghetspension, en sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder. För oss socialdemokrater är trygga socialförsäkringar en grundläggande del av välfärden. På samma sätt som skolan, vården och omsorgen ska finnas där och fungera för alla, vara fri från vinstintresse och ge högsta möjliga kvalitet ska man känna trygghet när man blir sjuk. Man ska kunna lita på att pensionen räcker både till en fika med barnbarnen och till hyran – och när man inte klarar att arbeta ska vi hjälpa varandra med en hög a-kassa.

Att ta tillbaka den demokratiska kontrollen i välfärden innebär att ha en sjukförsäkring som fungerar bättre. För mig är det enkelt: Sjukförsäkringen ger trygghet när vår arbetsförmåga är nedsatt, tillfälligt eller på lång sikt. Vi arbetar och betalar in till försäkringen, och om olyckan är framme eller när kroppen inte längre orkar – ja, då får vi skydd. Men låt mig vara tydlig: Högerregeringens nedmontering av tryggheten för vanligt folk 2006–2014 har gjort att tusentals människor i vårt land har hamnat utanför.

Därför har regeringen, reform för reform, stärkt sjukförsäkringen under den här mandatperioden. Behovsanställda ska få rätt till sjukpenning. Vi har ändrat reglerna så att fler långtidssjukskrivna får rätt till rehabilitering. Vi har sett till att färre har utförsäkrats, och vi har avskaffat stupstocken. Vi har också stärkt den ekonomiska tryggheten genom att ta bort funkisskatten och höja taket i sjukpenningen. Försäkringskassan har fått tydliga instruktioner om att arbeta både tillsammans med andra myndigheter och förebyggande för att detta ska fungera.

Herr talman! Vi tar i och med detta ärende ställning till trygghetspensionen. Den ger ekonomisk trygghet till den som har slitit ut sig under arbetslivet och inte kan arbeta hela vägen till pensionen och därför behöver ta ut sin ålderspension i förtid, vilket leder till en livsvarigt sämre ekonomisk situation med en lägre pension.

Trygghetspensionen är en del av sjukersättningen och innebär att de som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då man inte längre kan få sjukersättning ska få sin arbetsförmåga prövad mot arbete som de har erfarenhet av eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt. Gällande regelverk för rätten till sjukersättning tar ingen hänsyn till ålder, vilket medför att arbetsförmågan hos en 64-åring prövas på precis samma sätt som arbetsförmågan hos en 43-åring eller 34-åring trots att tiden för om skolning, rehabilitering och omställning är mer begränsad.

Jag är glad att flera partier i dag kommer att yrka bifall till förslaget om trygghetspension, men jag är samtidigt oroad över vad som händer om olyckan är framme och vi får en moderatledd, högerkonservativ regering efter valet i höst. I Moderaternas motion och utifrån moderatens anförande här är det nämligen tydligt att man yrkar avslag på förslaget om den här reformen.

Man gör det för att man hävdar att trygghetspensionen skulle förpassa människor till ett ”utanförskap”. Man gör det med argumentet att regeringen vill ”gömma undan” sjukskrivna. Detta visar en oförmåga att förstå hur villkoren för vanligt folk ser ut. Skulle vi som Moderaterna föreslår avslå reformen riskerar vi också att döma tusentals kvinnor som har slitit under långa yrkesliv men varken haft orken att jobba till pension eller fått möjligheten att jobba heltid till livslång fattigdom.

Trygghetspensionens syfte är att ge dem som har nedsatt arbetsförmåga i slutet av arbetslivet ett stöd, vilket skulle ge en betydligt högre pension. Med den här reformen skulle exempelvis en undersköterska som får ta del av förmånen öka sin pension med nästan 4 000 kronor i månaden om hon får trygghetspension under de sista åren av sitt yrkesliv. Detta omfattar alltså människor som *har* arbetat. De har arbetat hårt och länge och betalat sin skatt och sina försäkringar, år efter år, men för Moderaterna duger inte detta.

Vi vet vad det innebar för sjuka och arbetslösa förra gången en moderatledd regering fick chansen. Och i högerpartiernas eget budgetförslag inför årets budgetprocess är det tydligt att en moderatledd konservativ högerregering med stöd av Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna också framåt kan innebära återinförd stupstock, sänkta ersättningar för sjuka, återinförd funkisskatt och försämrade a-kassa för den som förlorat sitt arbete.

Herr talman! Vi har under den här mandatperioden ökat tempot och reformtakten i vår sjukförsäkring, men vi måste göra mer. Övriga förslag som nämnts i debatten och som finns i den utredning som ligger till grund för den här reformen måste vi genomföra. Det handlar om att fler ska ges rätt till sjukersättning. Bedömningen är i dag så otroligt snäv att nästan ingen släpps in, vilket tvingar många till orimliga livsvillkor. Det handlar också om att vi ska stärka rehabiliteringen och förändra regelverket så att personer med sjukersättning kan delta i ideellt arbete och i det demokratiska arbetet.

Detta är förslag som nu bereds i Regeringskansliet och som jag vill ska förverkligas. Men vi behöver också göra mer, och nu utreds andra viktiga förbättringar, som en bättre arbetsskadeförsäkring eller hur vi kan förändra karensavdraget så att det blir mer rättvist. Förslag kommer att landa på nästkommande regerings bord inom en ganska snar framtid, och därför krävs att vi återigen får en socialdemokratisk regering.

Jag inledde med berättelser från Kofi, Amirah och Emilie och deras egna ord från boken *Vi som arbetar med våra kroppar*. Trygghetspensionen kommer att ge många en trygghet i slutet av yrkeslivet. Den kommer innebära att pensionen räcker. Precis som Handels rapport om handelspensionärerna visar är trygghetspensionen ett verktyg för att garantera att den som arbetat ett långt yrkesliv får en bättre chans och mer trygghet som pensionär. Det är det pensionen är till för; den ska ge trygghet när vi är pensionärer.

Vi vill dock mer, och på riksdagens bord ligger nu ett förslag om att höja garantipensionen med 1 000 kronor. Jag välkomnar alla att trycka på den gröna knappen nästa vecka. Vi vet att medellivslängden ökar i vårt land, men vi vet också att samhällets orättvisor drabbar otroligt många. Därför krävs en välfärdspolitik. Därför krävs en politik för jämlikhet och jämställdhet. Det handlar om respekt för landets äldre – för alla dem som sliter hårt för att bygga vårt land.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och önskar alla i kammaren en trevlig sommar. Det gäller även utskottet, talmännen och utskottskansliet. Trevlig sommar!

(Applåder)

Herr talman! Den svenska sjukförsäkringen har haft problem under decennier, skulle jag vilja säga. Det har varit stor variation, inte beroende på pandemier, cancerförekomst eller annat utan beroende på att den varit utsatt för politisk debatt gång på gång.

Vi såg under 90-talet hur man använde sjukförsäkringen till att få ned arbetslöshetssiffrorna. Det ledde till väldigt många sjukskrivna. För att lösa det införde man en i princip automatisk förtidspensionering av eller sjukersättning till alla som varit sjukskrivna under mer än två år. Detta ledde till att det under vissa år var 150–200 personer per dag som fick sjukersättning, det vill säga lämnade arbetsmarknaden.

När man lyssnar på debatten här, herr talman, kan man nästan få intrycket att det är en trygghet och en belöning att få sjukersättning och därmed lämna arbetsmarknaden. Ingenting kunde vara mer fel. Vi vet nämligen från forskningen att den som har sjukersättning, oavsett bakomliggande sjukdom, har betydligt större risk att drabbas av annan sjukdom och dessutom död. För oss i Centerpartiet är det självklart att vi inte ska överge någon människa utan att alla ska få allt möjligt stöd för att kunna återgå till arbetsmarknaden.

Det var också detta som gjorde att det under 00-talet fanns en ambition både från Alliansens partier och från den socialdemokratiska regeringen att hitta stabilitet runt sjukförsäkringen på samma sätt som vi då hade fått en stabilitet kring pensionsförsäkringen. Det handlade om att reglerna inte ständigt skulle ändras beroende på politiska vindar i samhället. Tyvärr nådde vi inte dit, och det är kanske därför vi står här i dag och återigen har den här diskussionen.

Det har gjorts ett antal försök att komma till rätta med den här situationen. Rehabiliteringskedjan var en viktig del. Man införde fasta tidsgränser. Kraven på Försäkringskassan ökade också vad gäller samordning och att se till att de människor som har varit sjukskrivna under längre tid får alla tänkbara resurser för att kunna återvända till arbetsmarknaden.

Det beslut som fattades här i kammaren för en dryg vecka sedan, om förändringar i LAS och kraftigt utökade möjligheter till omställning och utbildning, tror jag kommer att vara en väldigt viktig del i att se till att vi kan hålla nere sjuktalen. I stället för att man stannar kvar på en arbetsplats och ett arbete där man mår dåligt och slutligen går mot sjukskrivning och kanske sjukersättning, herr talman, får man även sent i livet möjlighet att byta karriär och hitta någonting nytt.

Från Centerpartiets sida vägrar vi att ge upp. Vi vägrar att inte se att det finns en möjlighet för alla människor att återvända till arbetsmarknaden.

Att införa en åldersgräns, vilket det här förslaget innebär, där åldern i sig på något vis skulle innebära att sjukdomen blir svårare och arbetsförmågan därmed mer bestående nedsatt är ingenting annat än ren ålderism, herr talman. Jag är själv 60 år. Jag har ambitionen att jobba till 70, och gärna längre. Men vilket intresse kommer min arbetsgivare, med det här förslaget, att ha av att se till att jag får rehabilitering om jag har oturen att drabbas av sjukdom eller en svår skada? Kommer Försäkringskassan att vara beredd att lägga all energi på att ge mig hjälp i ett läge där man kan säga att det faktiskt finns en lag som säger att jag kan få sjukersättning och att man inte behöver satsa så mycket på mig?

Från Centerpartiets sida står vi definitivt inte bakom de här förändringarna. Det här fanns inte med i vår budgetmotion. Men i den kommande voteringen kommer vi att avstå. Vi ser detta som en del i det budgetbeslut som riksdagen fattade.

Anf. 57 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Vår sjukersättning ska fungera som en trygghet för den som under överskådlig framtid saknar arbetsförmåga. Då måste man ju konstatera – eller i alla fall gör vi kristdemokrater det – att sjukersättningen inte alltid finns där för dem som verkligen behöver den. Det gäller inte minst de personer som börjar närma sig sin pension. Vi yrkar därför bifall till utskottets förslag till beslut, där vi också har ett särskilt yttrande med ett påpekande om att vi kommer att bevaka att denna ersättning verkligen kommer de mest utsatta till del utan att arbetslinjen äventyras.

Av den här debatten kan man lätt få intrycket att det är någon annan som styr, men vi har haft en socialdemokratiskt ledd regering under de senaste snart åtta åren. Utvecklingen när det gäller avslagsfrekvensen för sjukersättning är dramatisk. När man tog över makten 2014 var det 43 procent; 2019 hade den siffran ökat till hela 70 procent. Det är kanske därför vi har en minister som så gärna går i opposition med sig själv.

Vi har alla läst om människor som fått avslag i och med att man har bedömt att de klarar av ett arbete på Samhall trots sina förslitningsskador. Problemet har varit att det inte fanns något jobb på Samhall.

Vi har därför i vårt budgetalternativ anvisat medel. I den budget som riksdagen antog förra året – den budget som Kristdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna stod bakom – fanns också medel anvisade just för det som debatteras här i dag. Vi kristdemokrater har dock inte valt att kalla detta för en trygghetspension när vi har tagit till orda, för det är ingen pension. Vi har döpt om det till trygghetsersättning, vilket ger en mer korrekt bild av vad som faktiskt diskuteras här i dag.

Herr talman! Kristdemokraterna är väldigt väl medvetna om att Sverige behöver se att fler personer som kan och vill jobba längre. Det handlar delvis om den ökade medellivslängden i Sverige. Den ska vi vara glada över, men i och med att pensionen ska räcka till ett större antal år kommer kompensationsgraden att sänkas om vi inte inför det som vi nu har gjort i riksdagen, nämligen en riktålder. Det gör att vi kan hålla det hela stängen i den delen.

Det andra skälet till att vi måste jobba längre – och Kristdemokraterna tycker att alla borde vara eniga om att jobba för det – är den så kallade försörjningskvoten. Den växer hela tiden. Försörjningskvoten är den arbetsföra delen av befolkningen som ska försörja även dem som inte är arbetsföra. År 2015 hade Sverige en försörjningskvot på knappt 75, vilket innebär att 100 personer i arbetsför ålder, alltså mellan 20 och 64 år, ska försörja 75 personer som inte är i arbetsför ålder. SCB har räknat ut att denna kvot år 2060 kommer att uppgå till hela 92.

Den demografiska utmaning som vi har haft förvärras av att vi har haft väldigt många som har kommit till Sverige via migration och som inte är självförsörjande. Det gör att problemen med försörjningskvoten kan accelerera än mer. Inte minst gäller detta bland dem som är utrikes födda. Vi måste bli bättre på att få in utomeuropeiskt födda personer i arbetslivet så att de blir självförsörjande.

Ett längre arbetsliv är bra för den enskilde, men det är också bra för samhället i stort. Kristdemokraterna ställer sig bakom en höjd riktålder. Vi måste samtidigt jobba med att förmå fler att arbeta längre upp i åldrarna. Det kräver bättre omställningsmöjligheter, och det kräver också en förbättrad arbetsmiljö.

Men, herr talman, när riktåldern nu höjs kommer vissa, särskilt de som länge slitit i ett fysiskt krävande arbete, inte att orka fram till sin ålderspension. Även om vi ser – och forskningen visar – att många äldre så att säga är yngre jämfört med tidigare finns det faktiskt grupper som inte har den möjligheten.

Dagens strikta regler tar inte någon som helst hänsyn till att personer som nekas sjukersättning trots att de varken har förmåga att arbeta eller tid att ställa om, och som inte kan försörja sig genom arbete tvingas ta ut sin pension i förtid.

Nu kommer vi till det som för mig var väldigt avgörande. Pensionsmyndigheten har visat att nästan en tredjedel av dem som gör förtida uttag, som det heter, av inkomstgrundad ålderspension är tvingade till detta av hälsoskäl. Jag vet inte om någon i denna kammare tycker att det är rimligt att vi har det på det viset. Det leder ju till att dessa personer tvingas att leva med en inkomstpension som blir livsvarigt lägre. Det är konsekvensen.

En rapport från Delegationen för senior arbetskraft hette *Tidiga ålderspensionärer – vilka är de?* Där visade man att människor som gör ett förtida uttag av sin allmänna pension har varierande skäl, men just hälsoskäl anförs som en betydande anledning till att de går ned i arbetstid. Kroppen orkar inte längre.

Att det förhåller sig på det viset var för oss kristdemokrater avgörande. Vi kände att det är klart att regelverket ska ses över om det råder en sådan här situation. Men det är alltså inte en trygghetspension, för detta kommer från socialförsäkringen. När propositionen väl landade på riksdagens bord hette den faktiskt *Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder – ingenting annat*.

Herr talman! Jag tycker att det känns rimligt att en person som har som mest fem år kvar till den tidpunkt då sjukersättning inte längre kan lämnas ut, eftersom personen går i pension, ska prövas mot arbeten som är normalt förekommande och som hon eller han har erfarenhet av eller, som Mattias Vepsä mycket riktigt nämnde, mot annat lämpligt arbete som är tillgängligt. Jag tycker att det är en ganska rimlig modell för att se till att denna möjlighet finns. Man begränsar den här delen.

Det kan inte vara så att vi ska ha regler som ser lika ut för den som är 30 och den som är 63. Tiden som finns till hands för rehabilitering eller omställning är ju monumentalt olika.

Vi delar också regeringens åsikt att 15 år är rimligt att ha som tidsperiod före det att den här personen blir prövad. Har han eller hon prövats mot ett arbete ska det vara någonting som den personen utfört under de sista 15 åren. Detta fick regeringen lite kritik för; man tycker att det är för långt. Men vi tycker att det är en ganska god balans, för man måste också se att det handlar om att ta hand om den här människans erfarenheter och arbetsförmåga.

Prot. 2021/22:133
17 juni

*Sjukersättning till
äldre i förvärvs-
arbetande ålder*

*Borttagande av regler
för tillgodoräknande
av försäkringstid*

Herr talman! Den ekonomiska tryggheten för den som under ett långt och troget arbetsliv har slitit ut sin kropp och sin hälsa måste stärkas. Samtidigt ska vi värna arbetslinjen. Därför måste vi utvärdera detta, så att dessa förändringar endast kommer de mest utsatta till del.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 12 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU30
Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid (prop.
2021/22:237)
föredrogs.

Anf. 58 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

Det betänkande som vi nu debatterar handlar om att bosättningstid i ett tidigare hemland inte ska få tillgodoräknas som försäkringstid för garantipension. Nuvarande regelverk för tillgodoräknande av hemlandstid vid beräkning av försäkringstid infördes när de svenska regelverken anpassades till Sveriges medlemskap i EU/EES. Nuvarande regelverk gör att personer som har kommit till Sverige behandlas olika, eftersom reglerna för vilka grupper som omfattas har förändrats över tid.

När undantagsreglerna infördes var den dåvarande folkpensionen grundskyddet för ålderspensionärer. År 2003 infördes äldreomsorgsstödet, som fungerar som ett grundskydd för personer som inte har full garantipension. Hemlandstidsregelns konstruktion har medfört att det skapats svårbegripliga skillnader mellan personer, vilket inte är rimligt och kan leda till att regelverkets legitimitet ifrågasätts.

Därför är det välkommet att regeln om att kunna tillgodoräkna sig bosättningstid i ett tidigare hemland vid beräkningen av försäkringstid för garantipension och för garantipension till omställningspension tas bort. Det här förslaget gör regelverket mer enhetligt.

Däremot kommer enligt regeringens förslag undantaget endast att tas bort för dem som fyller 65 år efter januari 2023, som flyttat till Sverige och som inte bott tillräckligt länge i landet. Om förändringen inte gäller alla kommer det även i fortsättningen att vara många som får garantipension eller garantipension till omställningspension beräknat utifrån orättvisa undantagsregler och krångliga regelverk.

Regeringen bör därför utreda möjligheten att samtliga som inte uppfyller kraven för garantipension utan undantagsregeln ska övergå till äldreomsorgsstödet, vilket även ska gälla dem som redan fått beslut enligt undantagsreglerna.

(Applåder)

Anf. 59 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Vi ska nu debattera socialförsäkringsutskottets betänkande 30 *Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 2.

För att tillgodogöra sig full garantipension är grundregeln att man ska ha bott i Sverige i 40 år. Detta har dock inte gällt alla, utan det har gjorts undantag för dem som kommit till Sverige av flyktingskäl och som kunnat tillgodogöra sig tid i hemlandet. Det har inneburit en del problem. Dels har systemet uppfattats som orättvist när regelverket inte är lika för alla, vilket urholkar förtroendet för vår socialförsäkring och för pensionen. Dels ser pensionssystemet väldigt olika ut i olika länder. Det har också gjort att det beräknats olika för olika personer, vilket har inneburit ytterligare orättvisor och oklarheter i systemet.

Sverigedemokraterna har därför under lång tid framhållit vikten av ett regelverk som är likvärdigt och inte behandlar en grupp av människor som kommer till Sverige med flyktingskäl mer förmånligt än dem som kommer till Sverige av andra skäl eller dem som redan bor i Sverige. Efter lång tid och efter tillkännagivanden från riksdagen har nu regeringen tvingats till att inte längre upprätthålla dessa orättvisa regler och har äntligen lagt fram denna proposition om att ta bort tillgodoräknande av tid i hemlandet. Vi står bakom förslaget i dess helhet. Det är dock ganska symtomatiskt för denna regering att agera med kniven på strupen – symboliskt talat – och med press från oppositionen. Men det är i alla fall bra att detta nu tas fram.

Herr talman! Av propositionen framgår att situationen i hemlandet i många fall förändras över tid, vilket ytterligare har bidragit till att förståelsen för systemet försvårats. Som tidigare påtalats har hemlandstidsregelns konstruktion bidragit till att det skapats svårbegripliga och svårförklarade skillnader mellan personer. Det är helt orimligt. I förlängningen leder det här till att hela regelverkets legitimitet ifrågasätts. Även pensionärsförbunden lyfter i propositionen fram att det är viktigt för trovärdigheten i socialförsäkringssystemet att reglerna är så lika för alla som möjligt och att ingen osaklig särbehandling sker, eftersom reglerna då kan uppfattas som orättvisa och undergräva förtroendet.

Herr talman! I regeringens förslag kommer dock undantaget endast att tas bort för dem som fyller 65 år efter januari 2023, som flyttat till Sverige och som inte bott tillräckligt länge i landet. Därmed kommer övergången till att samma regler ska gälla för alla att bli en väldigt lång och utdragen process. Om förändringen inte gäller alla kommer det enligt Sverigedemokraternas uppfattning fortfarande att vara många som får garantipension eller garantipension till omställningspension utifrån orättvisa undantagsregler och ett krångligt regelverk som kommer att bestå under lång tid.

Regeringen anför själv i propositionen att hemlandstidsreglerna även tidigare förändrats över tid, vilket inneburit att personer som kommit till Sverige under identiska förhållanden behandlats olika beroende på när de kommit hit. Detta kan enligt regeringen själv uppfattas som orättvist och inkonsekvent. Jag menar att denna situation riskerar att fortsätta, då det fortfarande kommer att vara olika regler beroende på när man kommit till Sverige och när man fyllt 65 år. Förtroendet för systemet riskerar då fortfarande att vara urholkat för en lång tid framöver.

Vi Sverigedemokraterna anser därför, liksom Moderaterna och Kristdemokraterna, att regeringen i alla fall bör utreda möjligheten till att samt-

Prot. 2021/22:133

17 juni

*Borttagande av regler
för tillgodoräknande
av försäkringstid*

liga de som inte uppfyller kraven för garantipension utan undantagsregeln ska övergå till äldreförsörjningsstöd för att det ska bli lika regler. Det ska gälla även dem som fått beslut om garantipension utifrån tidigare undantagsregler. Detta för vi fram i ett tillkännagivande som framförs i reservation nummer 2.

Utöver detta vill jag önska alla i utskottet en riktigt glad sommar. Vi fick också göra det på en väldigt trevlig avslutningsmiddag med många varma ord. Vi tillhör alla olika partier med olika ståndpunkter som stöts och blöts här i kammaren. Jag tycker ändå att vi har haft en fantastisk samverkan under denna väldigt speciella mandatperiod.

I socialförsäkringsutskottet fick vi först hantera en väldigt svår pandemi med svårt utsatta människor. Vi behövde snabbt reformera socialförsäkringssystemet. Ibland har vi haft heta debatter, men vi har ändå kunnat ha konstruktiva samtal. Sedan tror jag att vi hade två veckors paus i socialförsäkringsutskottet innan ett fruktansvärt krig startade. Våra kollegor som hanterar migrationsfrågor i samma utskott fick då hantera en väldigt svår flyktingkris i samverkan med regeringen.

Jag tycker verkligen att vi har haft goda och konstruktiva samtal i socialförsäkringsutskottet. Det vill jag framföra här i dag.

Även vårt fina utskottskansli vill jag tacka. Utan er skulle vi inte klara oss. Det var vi väldigt tydliga med när vi hade avslutning häromkvällen. Jag vill också tacka talmanspresidiet, som håller ordning på oss och ser till att vi håller våra tider och är trevliga mot varandra. Ni gör ett fantastiskt arbete.

Det är många fler jag vill tacka. Jag kommer att ha en liten interpellationsdebatt före sommaren, men jag vill som sagt ändå framföra mina varma hälsningar till utskottet nu.

(Applåder)

Anf. 60 IDA GABRIELSSON (V):

Herr talman! Nu debatterar vi den pensionsfråga som högernsida kämpat allra mest för under mandatperioden. Ihärdiga som aldrig förr har de varit och motionerat och budgeterat för det gång på gång. Regeringen har uppenbarligen samma uppfattning, och därför sker nu en försämring av garantipensionen.

En del människor ska från årsskiftet inte beviljas garantipension i Sverige. Personer som fått asyl ska inte längre undantas från regeln att 40 bostättningsår i Sverige krävs för att få del av den svenska grundpensionen. Man motiverar det hela bland annat genom att påpeka att det blir orättvist mot andra grupper och svårt med gränsdragningar.

Vänsterpartiet har i stället föreslagit förändringar för att få in fler i de generella systemen, inte i de behovsprövade.

Herr talman! För statsbudgeten är det småslantar vi sparar, om ens det, men för den enskilde kommer det att bli stor skillnad. Alla kommer fortfarande ha rätt till äldreförsörjningsstöd, som det heter, men det är behovsprövat och måste ansökas om årligen. Handläggare ska anställas, och den byråkratiska apparaten måste byggas ut – allt för att se till att pensionärer som flytt från krig inte ska få någon krona extra i pension.

Herr talman! När det högernationalistiska blocket kämpar för något är det alltid för att något ska bli sämre. Vi andra ska sedan glädjas över att vi åtminstone inte har det så illa som de där andra. Det var vad de som me-

nade om Vänsterpartiets förslag om 1 000 kronor i höjd garantipension att vi inte kunde ge en anständig grundpension till en miljon svenska pensionärer för att det skulle vara respektlöst mot dem som har haft bättre löner och villkor eftersom skillnaden mellan de sämst ställda pensionärerna och andra pensionärer då skulle minska. Kontentan är alltså att man ska glädjas åt att andra har väldigt lite, inte åt att man själv får det bättre.

Herr talman! Vi vet vad som satsas om sjukförsäkringen och a-kassan: De som för tillfället arbetade skulle må bättre av att de som för tillfället inte arbetade fick det sämre. Nu har man blivit genomskådad av de flesta, och därför skyltar man inte längre med sina förslag om försämrad sjukförsäkring och försämrad a-kassa. Förut var det sjuka och arbetslösa som skulle få betala. Nu riktar man i stället in sig alltmer på invandrarna. Gå inte på det! Det är partierna i den här kammaren som fattar besluten och som kan försämrade sjukförsäkringen och höja pensionsåldern eller förbättra sjukförsäkringen och höja pensionerna.

Herr talman! Man säger att man gör detta för att rädda den svenska välfärden och för att säkerställa de svenska pensionärernas villkor. Men det är inte sant, för högerpartierna avvisar ständigt förbättringar av sjukförsäkringen. Både regeringen och högerpartierna hade noll kronor till höjd garantipension i sina respektive budgetförslag för det här året.

Så vart tar pengarna vägen? De kommer ju inte medborgarna till del, oavsett ursprungsland. De som gör skillnad på var man är född ger också minst till den som är född i Sverige.

Herr talman! Vänsterpartiet ställde krav på en höjd garantipension i samband med statsministeromröstningen i höstas. Därför fick regeringen lägga fram en budget med 1 000 kronor i höjd garantipension, som vi snart kommer att fatta beslut om. De fick ändra siffran de redan slagit fast från noll till 1 000 kronor.

Högerpartierna blev lite stressade av detta och kände sig tvingade att lägga fram ett sent utskottsinitiativ med hälften så stor höjning av garantipensionen, för annars skulle de ha skämt ut sig. De fick alltså gå från noll kronor till 600 kronor.

Herr talman! Flera partier vill i dag ta tillbaka pension retroaktivt från dem som flytt till Sverige. En kvinna som flytt från talibanernas Afghanistan ska inte få garantipension. Och om högern och Sverigedemokraterna får bestämma ska den som redan blivit beviljad pension inte få behålla den. De som flyr från diktaturer ska söka äldreomsorgsstöd för att de andra partierna vill göra en markering, inte för att det blir bättre för oss andra och inte för att det spar pengar utan för att de tror att vi andra ska nöja oss med låga pensioner och sämre välfärd bara de där andra får det ännu sämre.

Det är en blåsnings, och Vänsterpartiet går inte på det. Jag yrkar därför bifall till reservation 1 och alltså avslag på förslaget.

Jag önskar också alla en glad sommar!

Anf. 61 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag beklagar om jag går in på sådant som inte helt och hållet har med propositionen att göra, men jag måste få bemöta en del av det som påstods i anförandet.

Det påstods bland annat att högerpartierna bara föreslår försämringar, men den budget som röstades igenom i höstas innehöll ju en hel del förbättringar som både Vänsterpartiet och vi ville se. Det handlade om höjt

tak i sjukpenningen, förstärkt sjukersättning och förstärkt bostadstillägg. Utöver det sänkte vi också skatten för pensionärerna, vilket innebär starkt ökad ekonomi för dem. Det ledamoten Gabrielsson säger är alltså inte sant.

När det gäller garantitillägget har ni uppenbarligen misslyckats. Hur kommer det sig att Vänsterpartiet och Socialdemokraterna först uppdrar åt Pensionsmyndigheten att ta fram ett förslag på många miljoner kronor och sedan lägger fram det utan att ha förankrat det i riksdagen? Det har ju kostat mycket tid och pengar eftersom det inte var ett väl genomtänkt förslag.

Att pensionerna ska höjas och inte pensionsåldern är vi och Vänsterpartiet dock helt överens om.

Alla våra förslag sammantaget höjer också pensionen med runt 1 000 kronor för de sämst ställda. Men vi höjer också för de andra. Vi satsar nämligen 5 miljarder mer än Vänsterpartiet.

Anf. 62 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Det var mycket som flög omkring i luften nu.

Förutom att Sverigedemokraterna har lyckats med bedriften att förhandla ned Vänsterpartiets bud så att pensionärerna bara får hälften så mycket har de också utfärdat några vallöften. Ett av dem är att pensionärerna nästa år ska få 200 spänn i sänkt skatt. Vänsterpartiet lovar 2 000 i månaden efter valet. Låt oss diskutera det efter valet. Fram till dess är högersidans pensionshöjning ungefär hälften så stor som vänstersidans.

Vänsterpartiet hade gärna gjort det till en garantipension från början, men tyvärr satt de andra partierna fast i Pensionsgruppen och kände att så kan man inte göra. För Vänsterpartiet är det viktigaste vad pensionärerna får i plånboken, inte vilken modell som används. Det var därför det blev så här.

Att Sverigedemokraterna fick igenom 100 kronor i sänkt skatt till pensionärerna i sin budgetförhandling säger jag grattis till, men Vänsterpartiet fick igenom 1 000 kronor i höjd garantipension. Men kämpa på!

(TALMANNEN: Jag vill påminna om att debatten avser borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid.)

Anf. 63 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Tack så mycket för påminnelsen om ämnet!

Vi tycker att det är rimligt att samma regler ska gälla i Sverige. Det finns ett trygghetssystem även för dem som har flytt och kommit till Sverige. Det är bra att alla har en grundläggande trygghet, men det blir orimligt att ha ett inkonsekvent system med olika bedömningar. Vi tycker att det ska vara lika för alla.

Jag tycker också att det blir orimligt när det framförs att vi skulle ha lagt fram reformer som sammantaget bara skulle ge hälften så mycket som det ursprungliga förslaget med garantitillägg. Vi lade fram ett förslag som innebar en större reform än vad som fanns från början och där vi ville stärka pensionerna för dem med lägst pension med runt 1 000 kronor i månaden. Utöver detta ville vi satsa 5 miljarder extra för att även andra som arbetat och slitit hela sitt liv skulle få en bättre pension.

Det är i alla fall bra att vi gemensamt har lyft upp pensionsfrågan på riksdagens bord och att vi har en debatt, då frågan länge har varit inlåst i

Pensionsgruppen. Jag hoppas att vi fortsatt kan driva dessa frågor, men jag tycker att det är beklagligt att Vänsterpartiet lägger fram uppgifter som inte stämmer med verkligheten.

Anf. 64 IDA GABRIELSSON (V) replik:

Herr talman! Julia Kronlid vet säkert att fem myror är fler än fyra elefanter. 1 000 kronor är mer än 600 kronor. Sedan är det helt okej att alla partier viftar med sina vallöften om vad de tänker göra nästa år. Vänsterpartiet viftar med 2 000, och jag hör att Sverigedemokraterna viftar med 200. Men den debatten får vi ta efter valet. Nu diskuterar vi vad som ska hända i år.

Vänsterpartiet är det parti som ligger på mest för höjda pensioner för alla. Det rättvisepatos som dyker upp från Sverigedemokraterna gäller att alla ska få det lika dåligt, men det viktiga för mig och Vänsterpartiet är att många får det bättre. Det är där vi lägger vårt krut och vår kämpaglöd. Jag är därför glad att dagens betänkande avslås. Vi lägger i stället vårt krut på att fortsätta att höja inkomstpensionerna. Det är 2 000 kronor i månaden, och garantipensionen ska upp ännu mer. Jag hoppas att det blir 1 000 kronor och inte den där 600-lappen från högersidan i nästa vecka.

Vi kommer att fortsätta att jobba på för alla pensionärer. Nu börjar vi med de sämst ställda, oavsett vilket land de från början kommer ifrån.

Anf. 65 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Det kanske kan vara värt att påminna dem som lyssnar på och följer denna debatt om vad den egentligen handlar om. Den handlar om att ta bort en särregel som gör att bosättningstiden i ett tidigare hemland för exempelvis beräkning av garantipension tas bort, ingenting annat.

Vi har motionerat om detta i åtminstone fem år. Jag har bara suttit i riksdagen i fyra år, och i går kväll försökte jag se när vi väckte vår första motion om detta. Nu äntligen finns det en majoritet för att göra något åt detta, och beslutet kommer att fattas av riksdagen i nästa vecka.

Jag kan därför börja med att yrka bifall i princip till utskottets förslag till beslut. Vi insåg dock att vi var tvungna att reservera oss därför att vi menar att det beslut som vi fattar i dag även ska gälla dem som fått tillgodoräkna sig bosättningstid enligt särregeln, och vi vill att regeringen ska se över denna möjlighet. Jag yrkar därför bifall till reservation nummer 2, som vi kristdemokrater har tillsammans med Sverigedemokraterna och Moderaterna.

Herr talman! Det finns en rad goda argument för varför denna särregel kan och ska avskaffas. Det första är att vi i Sverige sedan 2003, alltså i snart 20 år, har haft något som vi kallar äldreförsörjningsstöd. Det gäller alla, oavsett om man är skyddsbehövande, har uppehållstillstånd i Sverige på en eller annan grund eller är svensk medborgare. Det ger en garanti om en viss lägsta levnadsnivå från det att man går i pension. Denna särregel som en gång infördes kan alltså sägas ha överlevt sig själv, för tanken var aldrig någonsin att den skulle garantera en högre förmånsnivå än den som alla andra är garanterade att få.

Herr talman! I och med att särregeln tas bort får vi en likabehandlingsprincip. Det är en enkel och tydlig regel, nämligen att det är den faktiska bosättningstiden i Sverige som utgör grund för vilken förmån man får. Att då ha en regel som gör att de som har invandrat till Sverige av andra skäl

än asyl inte ska få tillgodoräkna sig sin tid i hemlandet är svår att både förstå och försvara.

Pensionsmyndigheten pekar i sitt remissvar på att särregler dessutom gör att reglernas legitimitet ifrågasätts och att likartade situationer hanteras olika så att det inte är helt säkert att beräkningen av förmånens storlek blir lika. Särregeln är därtill svårkontrollerad.

Sist men inte minst är en annan vinst med att ta bort särregeln att vårt grundskydd blir lite enklare att både kommunicera och förstå. Jag som kristdemokrat tycker således att det finns mycket som är bra med det som utskottet lägger fram. Vi har dock en reservation då vi gärna skulle se att särregeln inte finns kvar för dem som redan fått ta del av den. Annars kommer den orättvisa och den krånglighet som finns i dag att bestå.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 66 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget, som regeringen lagt fram i samförstånd med partierna i Pensionsgruppen och som handlar om att ta bort det så kallade flyktingundantaget i garantipensionen. Det är det undantag som möjliggör för flyktingar och skyddsbehövande att tillgodoräkna sig bosättningsår från hemlandet i försäkringstiden på 40 år i Sverige, vilket krävs för att kvalificera sig för full garantipension.

Garantipensionen är en del av det skattefinansierade grundskydd som finns för att motverka ekonomisk utsatthet för dem som inte tjänat in en inkomstpension som går att leva på. Garantipensionen är alltså inte en del av det avgiftsfinansierade autonoma pensionssystemet, dit man betalar och tjänar in pensionsrätter främst genom att arbeta. Däremot brukar vi betrakta garantipensionen som ett komplement till och därmed en del av den allmänna pensionen som helhet.

För att kvalificera sig för det maximala beloppet för garantipension, som i dag är ganska blygsamma 8 779 kronor före skatt, krävs i grunden att man varit bosatt i Sverige i 40 år. Annars räknas garantipensionen av med fjrtiondelar. Men vissa försäkrade har alltså möjlighet att tillgodoräkna sig bosättningsår från sitt tidigare hemland. Det är detta undantag som vi föreslår ska tas bort.

Utöver garantipension finns en annan del av grundskyddet som heter äldreförsörjningsstöd, alltså ett ytterligare skyddsnät för dem som har en mycket låg pension och heller inte kvalificerar sig för full garantipension. Detta tillförsäkrar att alla äldre i vårt land ändå har en enligt lagen skälig levnadsnivå och är en förklaring till att vi har jämförelsevis få som lever i vad som brukar kallas absolut fattigdom.

Sedan är det utan tvekan så att alltför många pensionärer i vårt land har alldeles för låga pensioner, trots att de arbetat och slitit i ett helt arbetsliv. Det är många som är fattiga i förhållande till övriga befolkningen, och därför behöver pensionerna höjas.

Vi socialdemokrater vill både öka inbetalningarna till pensionssystemet så att pensionerna kan höjas generellt för alla som arbetat och höja garantipensionen för dem som trots ett långt arbetsliv har en låg pension, framför allt många kvinnor.

Låt mig vara väldigt tydlig på denna punkt: De flesta som har garantipension har också arbetat, men de har arbetat till låga löner och dåliga

villkor, tvingats till deltidsarbete och inte haft möjlighet till barnomsorg, vilket har gjort att pensionen blivit låg.

Sju av tio kvinnliga kommunalarbetare som har gått i pension har garantipension. Nästan hälften av alla landets kvinnliga pensionärer har garantipension. Jag är medveten om att det egentligen är en helt egen debatt och ska försöka återgå till ämnet hemtidsregeln. Nu får vi ju lyckligtvis, som det ser ut i alla fall, ta ställning till en garantipensionshöjning nästa vecka här i riksdagen. Då får vi ta ställning till om det ska bli en höjning med 1 000 kronor, som vi socialdemokrater och troligtvis en majoritet i riksdagen vill, eller om det ska bli en höjning med 600 kronor, som högeroppositionen vill. Men det får vi som sagt återkomma till nästa vecka.

När undantagsregeln om tillgodoräknande av hemlandsår infördes fanns inte garantipension och äldreförsörjningsstöd. Då fanns ett behov av att motverka fattigdom bland de människor, framför allt flyktingar, som annars hade blivit hänvisade till det kommunala försörjningsstödet, det som brukar kallas socialbidrag, och det är som bekant inte avsett att vara en permanent försörjningskälla.

Herr talman! I dag har vi alltså ett bättre anpassat grundskydd med flera lager som minskar behovet av undantagsregeln. Flyktingundantaget är inte heller längre särskilt effektivt eller träffsäkert. Skyddet i undantagsregeln omfattar visserligen en sårbar grupp i samhället, men det är svårt att motivera de skillnader som finns sett till vem som faktiskt omfattas och inte.

Personer som har kommit till Sverige under i det närmaste identiska förhållanden behandlas i dag olika beroende på när de kom hit och på vilken grund de då beviljades uppehållstillstånd.

För att illustrera med ett exempel var det under början av 90-talet många som flydde till Sverige från Bosnien, ett fasansfullt kapitel i Europas historia som födde mina kanske första medvetna politiska tankar. Jag minns hur nyhetssändningarna fylldes av rapporter om bomber, död, människor och barn på flykt – inte helt olikt de bilder som vi nu ser från Ukraina.

Vi som gick i skolan då fick nya klasskamrater, men vi fick inte alltid riktigt veta vad de hade varit med om. I efterhand har den bilden naturligtvis klarnat, och för mig personligen har det blivit en drivkraft för att bekämpa krig och rasism.

De som flydde hit från Bosnien i början av 90-talet fick enligt dåtidens regelverk uppehållstillstånd av humanitära skäl, en grund som inte omfattas av undantaget som gör det möjligt att räkna in år från hemlandet som försäkringstid. Därför har många bosnier som kom hit i början på 90-talet haft svårt att kvalificera sig för full garantipension, trots att många har arbetat och integrerats mycket väl i det svenska samhället.

Några år senare ändrades utlänningslagen så att de som flytt undan krig och kommit efter datumet för förändringen i stället började beviljas uppehållstillstånd som skyddsbehövande, vilket däremot omfattas av det så kallade flyktingundantaget. Det här är en skillnad som är svår att motivera, och det är inte konstigt att det uppfattas som både orättvist och inkonsekvent. Och det finns fler sådana svår motiverade skillnader i hur lagen tillämpas.

För att sammanfatta, herr talman, fanns det en logik när undantagsregeln kom till, men i dag är det en större logik att den tas bort för att samma kvalificeringsregler ska gälla alla och för att grundskyddet i dag helt enkelt

Prot. 2021/22:133
17 juni

*Borttagande av regler
för tillgodoräknande
av försäkringstid*

är bättre anpassat. Därför står vi socialdemokrater bakom regeringens förslag om att ta bort det här undantaget. Det handlar ytterst om att öka rättvisan, begripligheten och legitimiteten i pensionssystemet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 juni.)

§ 13 Bordläggning och beslut om ändrade motionstider

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2021/22:269 Extra ändringsbudget för 2022 – Vårändringsbudget för 2022 och stöd till Ukraina

2021/22:270 Extra ändringsbudget för 2022 – Retroaktivt sänkt skatt på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk

Kammaren biföll regeringens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner skulle förkortas till tre dagar.

Framställning

2021/22:RS7 En fortsatt anpassning av riksdagens pensionssystem till en höjd pensionsålder m.m.

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående framställning skulle förlängas till och med *måndagen den 3 oktober*.

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:242 En förstärkt spelreglering

2021/22:4755 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)

2021/22:4758 av Catarina Deremar m.fl. (C)

2021/22:4759 av Kristina Axén Olin m.fl. (M)

2021/22:4760 av Roland Utbult m.fl. (KD)

2021/22:4761 av Jonas Andersson i Lingham m.fl. (SD)

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 juni

2021/22:550 Resurser för infrastrukturunderhåll

av *Magnus Jacobsson* (KD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2021/22:551 Förebyggande av brott inom hederskulturer

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:552 Islamism i Sverige
av *Tobias Andersson* (SD)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)
2021/22:553 Islamism inom kulturen
av *Tobias Andersson* (SD)
till kulturminister Jeanette Gustafsdotter (S)

Prot. 2021/22:133
17 juni

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 juni

2021/22:1725 Jämlik tillgång till sÄrläkemedel
av *Pia Steensland* (KD)
till socialminister Lena Hallengren (S)
2021/22:1726 Kriminella nätverks rekrytering av barn
av *Roger Haddad* (L)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2021/22:1727 Vattenförsörjningen
av *Niklas Wykman* (M)
till statsrådet Ida Karkiainen (S)
2021/22:1728 Etablering av ett nytt regemente i Bohuslän
av *Magnus Jacobsson* (KD)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
2021/22:1729 Rättssäkerhet avseende enskilda vägar
av *Magnus Jacobsson* (KD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)
2021/22:1730 Fortsatta våldsamheter
av *Björn Söder* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2021/22:1731 Övergrepp på ukrainska flyktingar i Sverige
av *Björn Söder* (SD)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2021/22:1732 Polisen i Gävleborg
av *Lars Beckman* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
2021/22:1733 Minskande återvinning
av *Betty Malmberg* (M)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)
2021/22:1734 FN:s hantering av serbiska övergrepp mot kvinnor och barn i Kosovo
av *Magnus Jacobsson* (KD)
till utrikesminister Ann Linde (S)
2021/22:1735 Regeringens fastställande av åtgärdsprogrammen för vatten
av *Betty Malmberg* (M)
till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

Prot. 2021/22:133
17 juni

2021/22:1736 Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och dess konsekvenser för jordbruket

av *Betty Malmberg* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

2021/22:1737 Systembolaget och utlandsbaserade aktörers e-handel

av *Pia Steensland* (KD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1738 Nationella läkemedelslistan

av *Anders W Jonsson* (C)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2021/22:1739 Beprövad forskning om skolkö

av *Patrick Reslow* (SD)

till statsrådet Lina Axelsson Kihlblom (S)

2021/22:1740 Utlandssvenskars möjlighet att använda det nationella id-kortet

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2021/22:1741 En snabbare bodelningsprocess

av *Martina Johansson* (C)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

§ 16 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 16 juni

2021/22:1692 Brist på kemikalier för vattenrening

av *Betty Malmberg* (M)

till klimat- och miljöminister Annika Strandhäll (S)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 14.05.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 27 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 54 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 2 Anmälan om ordförande i utskott	1
§ 3 Anmälan om granskningsrapport	1
§ 4 Anmälan om avskrivning av proposition.....	1
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 6 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 7 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer.....	2
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU8	2
Anf. 1 HELENA STORCKENFELDT (M)	2
Anf. 2 MATS NORDBERG (SD)	5
Anf. 3 MAGNUS EK (C).....	6
Anf. 4 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	9
Anf. 5 MAGNUS EK (C) replik.....	9
Anf. 6 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	10
Anf. 7 MAGNUS EK (C) replik.....	10
Anf. 8 YASMINE POSIO (V).....	11
Anf. 9 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	13
Anf. 10 YASMINE POSIO (V) replik	14
Anf. 11 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	14
Anf. 12 YASMINE POSIO (V) replik	15
Anf. 13 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	15
Anf. 14 JOAR FORSSELL (L)	17
Anf. 15 ANDERS ÖSTERBERG (S).....	19
Anf. 16 YASMINE POSIO (V) replik	22
Anf. 17 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik.....	22
Anf. 18 YASMINE POSIO (V) replik	23
Anf. 19 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik.....	23
Anf. 20 MATS NORDBERG (SD) replik.....	24
Anf. 21 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik.....	24
Anf. 22 MATS NORDBERG (SD) replik.....	25
Anf. 23 ANDERS ÖSTERBERG (S) replik.....	25
Anf. 24 MARIA FERM (MP)	25
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	28
§ 8 Världlandsavtal mellan Sverige och Förenta nationernas barnfond Unicef	28
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU16	28
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	28
§ 9 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft.....	28
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22:MJU28	28
Anf. 25 MALIN LARSSON (S).....	28
Anf. 26 MARTIN KINNUNEN (SD)	30
Anf. 27 RICKARD NORDIN (C)	32
Anf. 28 JANINE ALM ERICSON (MP).....	34
Anf. 29 RICKARD NORDIN (C) replik	36
Anf. 30 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	36
Anf. 31 RICKARD NORDIN (C) replik	37

Anf. 32 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	37
Anf. 33 JESSICA ROSENCRANTZ (M)	38
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	40
§ 10 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025	41
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU25	41
Anf. 34 YASMINE BLADELIUS (S)	41
Anf. 35 JOHAN HULTBERG (M)	43
Anf. 36 CLARA ARANDA (SD)	45
Anf. 37 ANDERS W JONSSON (C)	46
Anf. 38 KARIN RÅGSJÖ (V)	48
Anf. 39 PIA STEENSLAND (KD)	50
Anf. 40 YASMINE BLADELIUS (S) replik	53
Anf. 41 PIA STEENSLAND (KD) replik	53
Anf. 42 YASMINE BLADELIUS (S) replik	54
Anf. 43 PIA STEENSLAND (KD) replik	54
Anf. 44 BARBRO WESTERHOLM (L)	55
Anf. 45 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	56
Anf. 46 BARBRO WESTERHOLM (L) replik	57
Anf. 47 YASMINE BLADELIUS (S) replik	57
Anf. 48 PIA STEENSLAND (KD) replik	57
Anf. 49 FÖRSTE VICE TALMANNEN	57
Anf. 50 BARBRO WESTERHOLM (L) replik	58
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	58
§ 11 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsålder	58
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU29	58
Anf. 51 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	58
Anf. 52 JULIA KRONLID (SD)	59
Anf. 53 IDA GABRIELSSON (V)	61
Anf. 54 BENGT ELIASSON (L)	62
Anf. 55 MATTIAS VEPSÄ (S)	64
Anf. 56 ANDERS W JONSSON (C)	67
Anf. 57 HANS EKLIND (KD)	68
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	70
§ 12 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid	70
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU30	70
Anf. 58 MATTIAS KARLSSON i Luleå (M)	70
Anf. 59 JULIA KRONLID (SD)	71
Anf. 60 IDA GABRIELSSON (V)	72
Anf. 61 JULIA KRONLID (SD) replik	73
Anf. 62 IDA GABRIELSSON (V) replik	74
Anf. 63 JULIA KRONLID (SD) replik	74
Anf. 64 IDA GABRIELSSON (V) replik	75
Anf. 65 HANS EKLIND (KD)	75
Anf. 66 TERESA CARVALHO (S)	76
(Beslut skulle fattas den 21 juni.)	78
§ 13 Bordläggning och beslut om ändrade motionstider	78
§ 14 Anmälan om interpellationer	78
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar	79

§ 16 Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	80	Prot. 2021/22:133
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 14.05.....	80	17 juni
